MICHAELIS FRIDERICI
LOCHNERI,
ARCHIATR. CAESAR.

NERIVM

Sive

RHODODAPHNE

VETERVM et RECENTIORVM,

qua

NEREI ET NEREIDVM
MYTHOLOGIA,
AMYCI LAVRVS,
Saccharum Al-haſchar, et Ventus ac
Planta Badſamur
aliaque explicantur,
ac diverſis Sacrae Scripturae locis lux
affunditur.

Accedit

DAFNE CONSTANTINIANA.

NORIMBERGAE,
Apud Haeredes JO. HOFFMANNI.
Anno 1716.

NErii, *quod hic cernis, has scribendi causas accipe, B. Lector, et occasionem. Obtulerat hortulanus sostri loco floridulas* Nerii *plantulas, quibus hortulum in aedibus meis pensilem, aliis flosculis nitentem, exornaret. Domum redux attentis eas oculis intuens, Errant, ajebam, qui inamoenam te et minus amabilem plantam vocant; et Grajae originis Nerion a* νὴ *particula negandi et* ἔραμαι *amo, dictam volunt, cum ex aliorum mente Dii marini Deaeque nomen tibi imposuerint. Obviabant menti, quicquid olim hac de planta lectum mihi collectumque, quum erudita cum Musis essent otia. Destinabam huic plantae a plurimis neglectae, ad* πικρίαν *animi fallendam, hoc, quod nunc cernis, schediasma; tempus tamen deerat mihi, tot practicis distracto curis, tot praepedito negotiis clinicis molestiisque domesticis, strepente insuper aegrorum multitudine, clangente, dum in aedibus haereo, singulis momentis campanula, aegrorum advolantium praenuntia. Distuli autem usque dum me rusticantem haberet villa mea Humelsteinensis, quae tum valetudinis, tum animi laxandi gratia me verno tempore, aestateque aliquoties recipit, et a curis sollicitudinibusque longissime retinet. Hic aliqua curarum omnium vacuitas, et aegritudinis cun-*

Bae silentium, non nisi suavissimo dulcissimoque avicularum concentu, nescio interruptum, an continuatum dicam. Pacatissimus hic loci genius, tranquilla animi quiete connexus, nil aliud quam Musas, quam literas inspirat. Dum igitur nemini in Vrbe nostra domi essem, dulcissimo interim Genero aegrorum meorum valetudini indefesso studio invigilante, in praedioli mei delitescens otio, lectioni collectionique meae vacans, has de Nerio corrasi plagulas, nec enim derasis quid unguibus elaborandi, otium debitum suppetiti, ngeniique mei permittit imbecillitas, spe firma fretus voluntatem publico inserviendi fore acceptam, licet vires operi rite et ad gustum seculi exequendo defuerint. Quod si minus displicuerint, hae negotiosi mei otii Humelsteinensis primitiae, plures expectabis hujus veteris botanici studii dissertatiunculas et cum Historia Medicorum ex nummis et statuis illustrata, Asclepiadeas Antiquitates. Vale, B. L. et aequiori facilique censura fac, ut mei laboris me ne poeniteat.


NATURÆ
CÆSAREO-LEOPOLDI-CAROL.
CURIOSORUM ACADEMIÆ
CLEMENTISS. CÆSAR. PRIVILEG.
IMPRESS.



Cum ex ingenua *Plinii* Hist. Nat. libr. 24. cap. 11. confessione, *Nerion ne nomen quidem Latinum invenerit*, aliunde ejus natales eruendos credidere, quibus hoc studii genus curae cordique. Sunt, qui ex Graeca; sunt, qui ex Ebraea accersant lingua, impari quidem conatu, pari tamen successu; quippe, quod in Graecia quaerunt, id Ebraeis in fontibus reperiunt. Νηρὸν *humidum* natales Nerii nonnullis suggerit; suppeditat hoc נר ac נהר quo Ebraei, Aramaei et Arabes *fluvium* designant; et Phoenicibus pariter, teste Excell. Clerico in Hesiodi Theogon. נהרא *fluvius*, et Chaldaicum plurale faemininum נְהָרוֹת *Neharoth*, *Flumina*, significant. Sic Grajae Nerii origines, ex orientalibus scaturiunt. Hinc antiquioris Graeciae incolis aeque ac infimae aetatis, νηρὸν ac νερὸν *aquam* denotat, et Νερὼν, *locus aquis irriguus*. Ac inde νερωνιακὸς atque

νερώνιος λίθος, non quidem a Nerone Caesare, vel a Nerone aliquo artifice gemmario; sed forte ab aqueo splendore, quod sit tralucidus ac limpidissimus. Vid. ὁ Πάνυ Salmas. in Solin. Sic νηρὸν τόπον apud Lycophronem Grammatici exponunt τὸν κοῖλον καὶ κάθυγρον. Adde Galenum in Exegesi voc. Hippocrat. τὸ ὑγρὸν, νηρῶδες. *Humidum, liquidum, fluxile.* vid. Illustr. Reines. Inscript. oper. Not. ad Class. I. N. CLXXXIV. Pro νηρὸν dicitur quoque ναρὸν. Hesychius: ναρὸν, σάρον, κόρημα, πλησμονὴν, ὑγρόν. Idem: νάρη, (sic scribendum, vulgo νάπη) ὑλώδης, σύμφυτος τόπος, καὶ κοῖλος, καὶ ὑδατώδης καὶ ὀρεινὸς (scribe ταπεινὸς) τόπος. *Sylvestris, frondosus, aqueus, humilis, locus.* Et alibi: Νηρὸν, τὸ ταπεινόν. Ad quae verba Cl. Guietus commentatur, legendum esse ὑδάτινον, cum id νηρὸν significet. Et pro νηρὸν leg. νεαρόν. Ex Hesychio verba paene eadem repetit Varinus Phavorinus Camers, Episcopus Nucerinus, in Lexic. p. 1308 Facit huc quoque locus Suidae: νηρίτης θαλάσσιος κόχλος (scribe κόγχος) ἐκ τοῦ νέω, νῶ, νήσω, τὸ κολύμβω, νηρὸς ἰχθὺς καὶ νηρὸς μυχὸς παρὰ Λυκόφρονι ὁ κοῖλος ἢ κάθυγρος. *Nerites cochlea marina; a* νέω *nato.* νήσω *natabo. Nerus piscis et Nerus recessus apud Lycophronem cavus vel humidus.* Edit. Aemil. Port. T. II. p. 226. Auctor quoque Etymologici ναρὸν per ὑγρὸν exprimit; et Proverbia seu dicta vulgaria MS. id confirmant: ὡς εὕρῃς τὸν νερὸν, φάγε τὸν λαγών. Hermodorus Rhegius in Adagiis MStis: ὅταν διψᾷ ἡ αὐλή σου, ἔξω νερὸ μὴ χυνῆς. Anonymus de Locis Hierosolymitanis cap. 15. καὶ εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ σπηλαίου ἔναι ὁ τόπος, ὅπου ἔχωσεν ἡ Σαλώμη τὸ νερὸν, ὅπου ἔλουσε τὸν Χριστόν. A voce νηρὸν et νερὸν nomen habere videtur fluvius Ναρὸν dictus, quem inter et Drillum cippus Cadmi sepulchri loco erectus, cum incisis duobus draconibus. Vid. Cl. Bochartus Canaan. libr. I. c. 23. Item *Nar* fluvius, de quo *Ennius* Fragm. VII. An. libr.

Sulphureas posuit spiramina Naris ad undas.

Et Silius Italicus libr. VIII.

Naraue

Narque albescentibus undis.
Forte ad imitationem Virgilii:
Sulphurea Nar albus aqua.
Sic *Nares* apud *Vitruvium* et *Vopiscum* sumuntur pro exitu, quo humor egeritur, et fossis, quibus aqua educitur. Vid. de Laët Lexicon Vitruvianum p. 74. et *Narica*, genus piscis minuti apud S. *Pomp. Festum*, ubi *Scaliger Naritam* legit ex Plauto. Sunt et alia inde denominata: νερολόγιον, *Clepsydra*; Νεροφίδιον, serpens aquaticus, *Natrix*; νεροφόρος, *aquarius*; νερόμυλος idem quod ὑδρομύλιον, *Molendinum aquarium.* Plura adhuc apud mediae et infimae aetatis Graecos, ubi Νερὸν pariter *aqua*. Glossae: ὕδωρ ἀθροιστὸν καὶ συλλεκτὸν, νερὸν σωρευμένον καὶ συναγόμενον. *Auctor, qui de Avibus libellum* scripsit, cui *Titulus*: ὀρνεοσόφιον κελεύσει γεγονὸς τοῦ ἀοιδίμου βασίλεως κυρίου Μιχαὴλ. cap. περὶ βλάβης ὀρνέου, *de laesa ave*: Κάθισον αὐτὸ, ἵνα πίῃ νερὸν. *Depone ipsam, ut bibat aquam.* Et paulo post: πάλιν κάθισον εἰς τὸ νερὸν, *postea depone ad aquam. Auctor Hippiatrices* cap. 64. καὶ ποτιζόμενος τὸ νίτρον σὺν τῷ νερῷ. *Exbibe bibendum nitrum cum aqua. Nicolaus Myrepsus*, vulgo *Praepositus*, passim hac voce Νερὸν utitur, cujus tamen significationem eruditissimus alias interpres ignoravit. Sic libr. de Drosetis c. 52. νεροκάρδαμα, νεροσέλινα, quae doctissimus ceteroquin Fuchsius per recentia nasturtia et radicem apii vertit: interpretanda sunt Nasturtium aquaticum et palustre Apium, quod ἐλαιοσέλινον antiquis dictum. Idem *Myrepsus* Sect. I. Antidot. quingentesimo. Αντίδοτος ἡ λεγομένη λαλινιστὶ ἄγουα βῖτα, γραικιστὶ νερὸν τῆς ζωῆς. Torquet locus interpretem, cum vim vocis νερὸν non intellexisset, quippe extra omnem controversiam vertendum, λαλινιστὶ ἄγουα βῖτα, *latine Aqua vita:* hoc enim Graeca verba νερὸν τῆς ζωῆς sonant. Id quod Graeco-Barbari per vocem *Raki* exprimunt. Vid. laboriosissimus *Carolus du Fresne*, Dominus du *Cange* in Gloss. med. et infim. Graecit. p. 1280. Corrigenda sic alia loci apud Nicolaum Praepositum versio

Sect. I. Antidot. d. v. μετὰ νερõυ καμπόυζας, ſcribe, μετὰ νερõυ σκαμπούζας, *cum aqua tuſſilaginis*. Vid. plura apud Cl. *Bodaeum a Stapel* in Theophraſt. Hiſt. Plant. Libr. IV. cap. 12. p. 484. et Dominum du Cange *l. cit.* p. 991. ſeqq.

Sed, inquies, cur νηρὸν et νερὸν Nerii origo? *Dioſcorides* dubium ſolvit, dum ſcribit; παραθαλασσίοις τόποις καὶ παραποταμοῖς, *maritimis locis et juxta flumina*, Nerion naſci. Sic ripae fluvialis margini adnaſci traditur Apulejo Metam. libr. IV. Vidit primum ad Benaci ripas Matthiolus et in maritimis Senenſibus. Ad aquarum fluenta reperiri, in Creta, teſtatur *Camerarius* noſter. In Montis Baldi parva Inſula Monachorum minorum D. Franciſci abundanter provenire Nerion, albis et rubris floribus ex ſaxis nudis prope aquas pullulans, Pona tradit; et Cl. Bodaeus a Stapel affirmat, non admodum frequens eſſe, niſi tepidioribus ad meridiem mareque vergentibus fluentorum crepidinibus et litoreis, cujusmodi ad Olbiam Gallo-Provinciae, Genuam Ligurum, ad Libornam, arcem portumque maritimum Tuſci Tyrrhenique maris. Extra Europae fines ad ſinum Perſicum Indiaeque orientalis litora nomine *Badſamur* provenire, alibi demonſtrabimus. *Rauwolfius* circa Tripolim Syriae in udoſis provenire, vocarique *Defli* prodit. Martinius in Lexico Etymologic. ab *Avicenna* vocari *Aldiphli*; in ejus Canone Med. lib. II. Tr. II. p. 105. a Cl. *Plempio* edit. *Difli* legitur, qui inſuper in *ſylveſtre* et *fluviatile* diſpeſcit; *Pliniique* illud confirmat, *ſcatere Nerio ſylvas in Ponto, quod propagine et ſemine* feratur. *Raphelengius* in Lexico Arabico רפלה *Rhododaphne*. Gloſs. רפילא in Aruch: Lignum lethiferum רפלי. Crederem vocem *Defli*, *Dephli*, *Dafli* et *Daphli* detortam eſſe a voce *Daphne* vel *Dafne*, quae laurum aeque ac humidum denotat: quippe locus ille delitiis et aſylo ac delubro Apollinis et Dianae famoſus prope Antiochiam, *Daphne* dictus olim, (cujus 2 Maccab. c. 4. v. 33. mentio injecta, ubi Theon natus et Germanicus mor-

mortuus,) abolita appellatione ista vocari coepit *Nero* Syris et Arabibus, ac posterioribus Graecis, propter aquarum scaturigines, *συνηρεφὲς ἄλσος, διαῤῥεόμενον πηγαίοις ὕδασιν, opacus lucus, irriguus fontanis*, teste *Strabone*. lib. 16. Hoc autem nomen antiquissimae ejus appellationi consentit plane. Nam Numer cap. 34. qui locus dicitur tum Moysi, tum ejus paraphrastae Onkelos עין *fons*. aliis Hebraeorum interpretibus est דפני *Daphne*. Vid. incomparabilis *Casaubonus* Not. ad Capitolin. in Marc. Philosoph. Et ut propius iterum ad Nerion accedam, hodie *Dafni* nomen est celebris monasterii Calogerorum in Attica, medio inter Athenas et Eleusinem situ, a Nerio sive Rhododaphne, quae ibi ubertim crescit, appellati, de quo vid. Nobiliss. *Sponius* in Itiner. Graec. P. II. p. 275.

Sic haud absurde quis dixerit, Nerii seu Celtici Promontorii in Hispania Tarraconensi, hodie *capo di St. Maria finis terrae* incolas, Nerienses dictos, (quo ab aliis Celticis, qui *Pasamarci* dicebantur, hoc nomine distinguerentur) a Nerii ubertate nominatos fuisse. Et *Nerine* Insula, sub quam Tiphoeus Terrae filius, qui serpentinis pedibus Jovem de caeli possessione cum conaretur detrudere, ab hoc fulmine percussus et conjectus est, a neriiferis litoribus sic nominata: uti et Insula una e Fortunatis a Solino Nerion dicta; forte Νήριον a Nerii multitudine, vel quod maximo Salmasio placuit, *ab illis stagnis, quae in montibus ejus haberi*, tradit Solinus, a voce Nero, *Aqua*. Et forte *Nericon* Leucadiae urbs, a mari olim remota, postea perfosso ab incolis isthmo, ad illud translata, hodie *St. Maura* dicta, nomen inde pariter obtinuit; pro quo Nerico Leucadiae urbe, male *Plinius Neriton* ponit, hoc annotante magno *Salmasio* in Solin. Νήριτον enim mons Ithacae; Νήρικον, uti jam innuimus, urbs Leucadiae. Hunc quoque errorem erravit *Stephanus Byzantinus* de Vrbibus. Recte tamen ex Homero distinguit *Strabo*, eosque reprehendit, qui

indi-

indiſtincte habent. Contra *Dionyſius* montem Ithacae Νήρικον, qui νήριτον eſt, Νηρικίην ἰθάκην dicit, quae eſt Νηρίτιη.

Nec mirum, a Nerii planta, hactenus dicta nomen traxiſſe, cum ſexcenta loca a plantis denominata eſſe, *Euſtathius* ad Iliad. ⊙ p. 368. obſervet. Quae illuſtrant inſuper exempla φυτωνύμων id genus locorum, *Cypariſſi, Eleae, Daphnus, Sycarum, Cotinuſae, Selinuntis, Tremithus, Rhamnuſiae, Ceraſuntis, Ericuſae, Myrrhinae*, quae nomina haud male deducere videntur Graeci Grammatici a cognominibus apud eosdem Graecos arboribus aut plantis, Cypreſſo, Olea, Lauro, Ficu, Oleaſtro, Apio, Therebintho, Spina alba, Ceraſo, Eryce, Myrtho. Sic Stoechas planta in Cycladibus frequens, a qua Stoechades Inſulas ad mare Ibericum derivat magnus noſter *Galenus* libr. I. de Antidot. p. 435. Edit. Graec. Baſil. et apud *Ammian. Marcellinum* Libr. XXIII. cap. V oppidum Zaitha, in finibus Romani et Perſici Imperii locus, qui Olea arbor interpretatur. Sic Inſulam Pityuſam a Pinus copia dici, in *Pinu noſtra* demonſtrabimus. Et infelix Scythico ſervit quæ *Smyrna* tyranno, a Myrrha arbore nomen obtinuit, uti corona ex hac arbore in Smyrnaeorum nummo expreſſa probat *Illuſtriſſimus Spanhemius* Diſſ. 6. De Vſu et Praeſtant. Numismat. antiq. p. 320. Edit. Anglic. in Fol. Nemo igitur a Nerio, *Nericon, Neriton, Nerinen* et *Nerienſes* appellatos eſſe, in dubium vocabit.

Sunt, qui *Sabinam* vocarunt Nerion ſive Rhododendron e male lecto et intellecto Plinii loco, denominationisque varias tradidere cauſas et origines, minime in Nerion quadrantes. Plures retulit Venetorum Patriciorum doctiſſimus Patriarcha Aquilegienſis, *Hermolaus Barbarus*, Caſtigat. in Plin. Quidam enim Sabine dictam volunt h. e. lingua Sabinorum; quibus tamen non applaudit Barbarus, cum ſenſum eſſe credat, *Rhododendrum Sabinam herbam dici*, etſi in Sabinis

binis orta non videatur, ex ipso nomine, quod Graecum est, ἀπὸ τοῦ σέβειν, quod veneranda planta. Alii nomen a *Sabina familia* detorquent; alii, *a Sabino Tirone*, cujus Poëta meminit:

> *Ad Maecenatem super herbis multa Sabinus*
> *scripsit, ubi rutam, cunilam, menthasque virentes,*
> *tangendas ferro nunquam contendit acuto.*

Hujus Auctoris fuerunt κηπουρικά, sive libri de re hortensi, Maecenati dicata, quorum meminit *Plinius* libr. XIX. cap. X. Vid. *Maecenas illustr. Meibomii* cap. XVIII. §. 15.

Fuere praeter hunc Sabinum Tironem alii Medici hujus nominis. *Sabinus interpres Hippocratis, Galeno* passim citatus, praeceptor Stratonici praeceptoris Galeni, cujus *Gellius* meminit lib. 3. c. 26. Citatur quoque *Aretaeus Sabinus*, et *Pompejus Sabinus* a Galeno, qui an inter se differant, haereo. Fuit et alius *Sabinus* Medicus, cujus Inscriptio apud Cl. *Sponium* Miscell. Erud. Antiquit. p. 143. Eugubii Vmbriae urbe:

L. SABINVS L. L.
PRIMIGENIVS.

Haec cum de herba Sabinae, Rhododaphnes cognomine, et Sabinis Medicis conferrem cum Amico, monstravit mihi nummum Titúriae gentis, cum Inscript. SABIN. et effigie, capillitio et barba spissa conspicua, ac ramo, quem Lauri sylvestris sive Nerii et Rhododaphnes judicarat. Regessi amico, hanc nummi effigiem T. Tatii Sabini esse, qui cum Romulo quinque annis regnavit, cum ab eo esset in regni consortium adsumtus, ceu etiam illis notum, qui nec dum aere lavantur, ut Cl. *Oiselius Thes. Numism. Antiq.* Class. X. Tab. CXII. n. VII. scribit. Sed omnes hae conjecturae supervacaneae, si locus ex *Harduiniana* legatur *Editione*. Cum enim *Plinius* meminis-

minisset arborum, quibus folia decidunt, subjungit statim, quibus non decidunt, *Oleae* nempe, *lauro, palmae, myrto, cupresso, pinis, ederae, Rhododendro*, et (*quamvis herba dicatur*) *Sabinae*. E qua lectione restituta clare apparet, Sabinam ab ipso intelligi *brathyn* dictam, a Rhododendro toto coelo diversam, ideoque herbam dictam, non arborem a Romanis, quod pumila sit, et coactae parvitatis, ut R. P. *Harduinus* (post illustrem familia et fama *Hieronym. Mercurialem*, a tutelari patriae nomine dictum, cui lectio haec jam ante *Harduinum* suboluit, ut patet ex ejus *Var. Lect.* L. VI. p. 90.) optime concludit. Sic *Humelbergius* quoque ante hos *Notis in Apulejum de Virtut. Herb.* cap. 86. Sabinam κολοβὸν δένδρον, *decurtatae brevitatis arborem* a Dioscoride dictam refert, Graecis κολοβὰ vocantibus, quae trunca sunt, et summas amiserunt partes. Hanc ipsam tamen *Sabinam*, forte ex male lecto hoc *Plinii* loco, *Apulejus de Virtut. Plant. comp. LXXXXV. Nerion* Graece dici scribit, in quo, teste *Excell. Wedelio* Diss. *de Sabina*, omni destituitur auctoritate, vel diagnosi fallitur. Humelbergius loco jam citato inde *Nerion* dictam esse Sabinam credit, quòd instar Rhododaphnes, humida et aquosa maritimaque loca amet; cui equidem sententiae solum nullus applaudet. Melius et ulterius rem acu tangit sequenti conjectura. *Andreas*, Medicus jam *Dioscoridi* laudatus, apud *Apulejum* toties citatum cap. 67. *Nerion Nymphaeam* pariter cognominatam refert; ubi *Humelbergius* solide commentatur, hoc nominis obtigisse, quod in aquis nascatur, a Nereo maris Deo, seu filiabus ejùs Nereidibus et Nymphis; dicta enim Nymphaea a Nympha, quae clava ab Hercule interfecta, vel ipsa zelotypia erga eum mortua, in plantam hanc mutata sit, Plinio referente, Hist. Nat. lib. 25. cap. 7. unde quoque nomen plantae hujus *Heracleon*, et Mater Herculania a Nympha, Herculi zelotypa Amasia.

Super-

Superſunt et alia nomina Nerio attributa, quorum ratio vix reddi poteſt. Sic apud Interpolatorem Dioſcorid. c. 664. Cl. du Freſne citatum, vocatur Aegyptiis Σκινφή, corruptum forte vocabulum a voce σκινθοὶ, qua proprie urinatores κολυμβηταὶ, nantes ſeſeque ſubmergentes, metaphorice Nereides Tritonesque deſignantur. Lucanis *Jemaim* dictum eſſe Papias, dubiis e fontibus prodit. Sic Αιμοςαπὶς et *Haemoſtatis*; Σπόγγος et *ſpongia*, apud *Interpolatorem Dioſcoridis*, et *Martinium* in Lexic. Etymol.

Cap. II.

NEc decipiunt, nec decipiuntur, qui Nerii nomen a Nereo et Nereidibus deducunt; horum enim origo pariter ex Ebraeo נָהַר Chald. נְהַר cujus, uti jam indigitavimus, plurale foemininum eſt נְהָרוֹת i. e. *flumina*, a quo Graeci derivarunt ναρὸν, νερὸν et νηρὸν. Et cum literae ל et ר Grajûmque Λ et Ρ liquidae frequentiſſime permutentur, e נָהַר exiiſſe Romanis, mutata unica literula, et per extenſionem voculae, NEHALENNIAM Deam marinam, non invitis doctis dixiſſe ſperat doctiſſimus *Reineſius* Not. in Inſcriptiones, Domburgi in Zeelandia vicino Weſtcapellae Pago effoſſas, et DEAE NEHALENNIAE inſcriptas, Claſſ. I. p. 192. Nerion igitur a Nereo, Nereus ex Hebraeo נהר unde et ναρὸν ſive νηρὸν humidum et aqua; item ſecundum Cl. *Martinium* in Lexico Etymologico, germanicum Nähren / *nutrire*, pariter fluit; eſt enim nutritio ex humore, et θάλασσα Nonno merito πλεσσίγονος et ὕδωρ καρπῶ́τόκον πολυτρεφὲς, dicitur, uti eſt apud Euſtathium. Jam fluvii audiunt filii Maris, cum ex eo oriantur, et Nereus principium ſit finisque aquarum, teſte *Orpheo* in Hymn.

Πυθμὴν μὲν πόντου, γαίης πέρας, ἀρχὴ ἁπάντων,
Fundamen maris, margo terrae, principium omnium.

 Eſtque,

Eſtque, ſi Poëtis fides, antiquiſſimus Deorum Ponti ſive Oceani et Thetyos, vel, ſecundum Apollodorum, Terrae filius, Nereus imo

- - *ciens aequora fundo,*

Orpheo dictus πρέσβυςος ἀπάντων, *Homero* ſimpliciter γέρων, *Heſiodo* πρεσβύτατος, *Aeſchylo* παλαιγενὴς, Virgilio *grandaevus* audit. Hinc antiquior Neptuno, et *uterque Neptunus* Catulli, viro cuidam eruditiſſimo videtur eſſe Νηρεὺς καὶ Ποσειδῶν. Incomparabilis tamen *Iſaacus Voſſius* credit, ſignificari Neptunum, qui in dulcibus aquis, et qui in mari regnat. Heſychius: ἐπιλίμνιος Ποσειδῶν; male vulgo legitur ἐπιλήμνιος. Huc pertinet *Inſcriptio Reineſ.* Claſſ. I. n. XCV. p. 129. NEPTVNO ET DIS AQVATILIBVS. Sic Nymphae quaedam Limniades, in Inſcriptionibus: NYMPHIS LYMPHISQVE, aliae marinae. Vid. Illuſtr. *Spanheim.* Not. in Ariſtoph. p. 276. b. Limniades, Najades dicuntur: marinae, Nereides; de quibus mox pluribus.

Nereum, cujus de nomine nomen plantae noſtrae impoſitum ferunt, et veridicum et vatem eſſe crediderunt, cum Trojanas etiam calamitates Paridi nuntiaret, ut canit *Horatius* Libr. I. Carm.

Paſtor cum traheret per freta navibus
Idaeis Helenam perfidus hoſpitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata.

Heſiodus Nereum ulteriori et peculiari hoc mactat elogio Theogon. v. 233:

Νηρέα τ᾽ ἀψευδέα καὶ ἀληθέα γείνατο Πόντος
Πρεσβύτατον παίδων. αὐτὰρ καλέουσι γέροντα,
Οὕνεκα νημερτής τε καὶ ἤπιος οὐδὲ θεμιστέων
Λήθεται, ἀλλὰ δίκαια καὶ ἤπια δήνεα οἶδεν.

Nereum-

Nereumque alienum a mendacio, et veracem genuit Pontus,
Maximum natu filium: sed vocant senem,
Eo quod verus et placidus: nec juris et aequi
Oblivifcitur, sed justa et moderata judicia novit.

Vnde factum sit, ut ei hae tribuerentur laudes, quaerunt Interpretes. Ridiculus hic est *Joannes Diaconus*, ut solet, (citante eruditissimo *Clerico* Not. in Hesiod. p. 46. seqq.) qui hanc ejus rationem reddit: πάροσον εἰώθεσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἐν θαλάσσῃ διάγοντες καὶ ναυτιλλόμενοι ἄνθρωποι ἀληθεῖς τε καὶ ἀψευδεῖς εἶναι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἔντιμοι καὶ γεροροί, ὁ γὰρ καθεκάστην αὐτοῖς ἐλπιζόμενος θάνατος ἀναπείθει νημερτεῖς τε καὶ πρᾳόυς εἶναι. καὶ μὴ θεμιστέον ἐπιλανθάνεσθαι μηδὲ δικαιοσύνης μηδὲ ἰσότητος. *quia solent utplurimum homines, qui in mari vitam agunt et navigant, veraces esse et mendacii immunes, propterea que honore et veneratione digni. Mors enim, quam quotidie expectant, persuadet, ut sint veraces et mites, nec licet illis oblivisci aut justitiam aut aequitatem.* Certe, inquit laudatissimus Clericus, hac ratione in officio „
contineri deberent nautae. Sed quis nescit, contraria omnia „
esse vera? Hic noster *Joannes* vixerat forte in oppido me- „
diterraneo, in quo de nautis philosophabatur, ut nos de „
incolis Planetarum, quos ne in somnis quidem vidimus. „
Confugiendum hic nobis ad linguam ejus gentis, quae fre- „
quentibus navigationibus ceteris maria aperuit. Ea autem „
Phoenicia lingua radices נהר *nahar*, נור *nour*, et נאר *naar*, sonant „
splendere, *lucere*, quod a luce corporea translatum ad ani- „
mum significat, *scire*, *intelligere*, *sapere*. Itaque laudes, quibus „
hic Nerea ornat Poëta, videntur natae ex altera significatio- „
ne ejus nominis. Forte propterea et Nerea et Protea, fa- „
tidicos deos esse crediderunt veteres. " Haec *Clericus*, qui plura adhuc de voce δήνεα, qua Nereus quoque exornatur,

 affert,

affert, et δῆνος proprie judicium credit, a radice Phoenicia דון *doun*, *judicare*, deducit.

Aliter de Nereo judicat Magnus Borealis caeli Atlas, Ol. *Rudbekius*. (quo eum elogio mactat *Jo. Mollerus* in Cimbr. liter. prodr.) Atlant. T. III. cap. X. §. 21. p. 319. qui ex *Niordo* suo Sveonico Nereum facit, piratarum primo callentissimum, ab eo nautae, omnesque aquis innare cupientes, *Neori* dicti, et ipsae foeminae mari quaestum facientes *Niarun* et Atla, (Nereides et Atlantes,) teste Edda Mythol. XXI. Nemo praeter *Hesychium* annotavit, Nereum dictum fuisse Πόρκον. Νηρεὺς θαλάσσιος δαίμων. Αλκμὰν καὶ Πέρκον ὀνομάζει. vnde post Cl. *Scaligerum Gujetus* credit Not. in Hesych. a voce Πέρκος provenire Πόρκυς, πόρκυνος, *Portunus*. Crederem potius esse *Phorcum*, qui et Phorcas et Phorcis dicitur, Rex Corsicae et Sardiniae, filius Ponti et Terrae, de quo *Virgilius*:

Tritonesque citi, Phorcique exercitus omnis.

Hunc Nereum templa fabricasse, memorat Poëta:

Nerea nam perhibent fabricasse immania templa,
Cunctaque crystallo miris celasse figuris.

Fertur pariter in mari Aegaeo praecipue domum habuisse Nereus. Sic *Apollonius* Rhodius Libr. IV. v. 770.

Ὣς ἔφατ᾽ αὐτίκα δ᾽ Ἶρις ἀπ᾽ οὐλύμποιο θοροῦσα.
Τέμνε τανυσσαμένη κοῦφα πτερὰ δῦ᾽ ἐνὶ πόντῳ.
Αἰγαίῳ, τόθι πέρ τε δόμοι Νηρῆος ἔασσι.

Ita fata est: continuo vero Iris ab Olympo festinans
Accelerabat extensa leves alas, subiitque primum
Aegaeum, ubi domicilia Nerei sunt.

Exhibetur autem Deus hic marinus Nereus in plurimis Gemmis et Nummis, quibus omnibus recensendis angusti nimis dissertationis hujus limites. Producam effigiem unicam Sardae

dae incisam, quae in *Gorlaei* Dactyliotheca Editionis Gronovianae P. II. n. 68. repertu datur, quippe cujus illustrationi Nerium nostrum inservit: Apparet instar monstri marini, de quo Poëta:

Pubetenus jussit esse feras, et crura pedesque
in duplicem vertit caudam, glaucisque marinis
assimilat Divos, redditque immania monstra.

Dextra manu, e mente Excellentiss. *Gronovii*, laurum tenet. Sed quod pace Viri in his studiis summi dicam, ramus Nerii esse videtur, plantae ejus a nomine trahentis nomen. Est equidem lauri ramus, non tamen illius verae; sed ut Apulejus Metamorph. Libr. IV. exprimit, arboris in lauri faciem prolixe foliatae, quae in modum floris inodori porrectos caliculos modice punicantes parit: quas equidem fragrantis minime rurestri vocabulo vulgus indoctum rosas laureas appellat. Unico verbo Rhododaphnes, sive δάφνης ἀγρίας *Luciani* in Asin. p. 88. vel ex Poëtae sensu:

Lauri folia aemula tollit,
Tenuiora tamen gustu vehementer amara.

Papias: *Lorandrum* corrupte vulgo dicitur, quod sit foliis lauri similis arbor. *Simon Januensis*: Lorandrum corruptum est pro Rhododendrum aut lorandrum, quasi laurodendrum, quia arbor laurinis foliis.

Nec a vero multum aberravero, si crediderim, plurimos plantarum ramos, quos dii marini, Potamidae Nymphae, et fluvii, (qui

redimiti cornua musco
undosa sub rupe sedent, versantque fluenta,)

manibus tenent, Nerii sive Rhododaphnes esse.

Leonardus Augustinus P. II. n. 16. Gemmam exhibet, quam

 Vene-

Venerem pronuntiat marinam, quae potius Diva Venilia Salacia eſt, ut eam in Latina hymni Orphici verſione nominat maximus Criticorum Scaliger:

Μήτηρ μὲν Κύπριδος, μήτηρ νεφέων ἐρεβεννῶν,
Καὶ πάσης πήγης νυμφῶν νασμοῖσι βρυούσης.
O! Mater veneris, nebularum mater ovantum,
et Fontium omnigenum, liquentum ſuavibus undis.

Inſidet haec Dea marina caprae marinae mônſtro inſolito; ſic enim Divas marinas Nereidesque in variis monſtris marinis, tigribus. leonibus, tauris, arietibus et capris conſpici, et in antiquis marmoribus fingi a ſculptoribus, memorat Excell. Gronovius ad hanc gemmam, et ex Poëtis, Statio imprimis, probat:

Nec non et variis vectae Nereides ibant
Audito rumore feris: hanc piſce volutam
ſublevat Oceani monſtrum Tarteſſia tigris:
Hanc timor Aegaei rupturus fronte carinas
Trux aries, haec caeruleae ſuſpenſa leaenae
Innatat; haec viridem trahitur complexa juvencum.

Capilli tales, quales divis marinis attribuit Virgilius, nempe,

Caeſariem effuſae nitidam per candida colla.

Pectus nudum, ut in Nereidibus, teſte eodem Statio Achill. L. I. v. 77.

Orabat laniata comas et pectore nudo,
Caeruleis obſtabat equis.

Cujusmodi forma illas viſas olim *Catullus* arbitrabatur:

Illa viderunt luce marinas
Mortales oculi nudato corpore nymphas,
Nutricum tenus exſtantes de marmore cano.

i. e. usque ad papillas vel cum illis. Ad latus apparet Cupido vel



Tab II p.15


p.46
ARBVSCLA
AMARA.RD
p.15
p.21
C CAR. COS
p.19
MHT NE
NEIKOM
p.20
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ·Α·Μ·Κ·Β·Ε·ΤΑΡΣΟΥ

vel Genius cum flagello, partim ut gressus caprae marinae citatiores reddat, partim ut sonum conciliet: flagella enim loco tubarum olim usitata; hinc flagellorum sonus, Musicae in choris bacchantium vices supplebat; et ne hoc mireris, solertissimus *Is. Vossius* Not in Catull. p. 225. aurigae meminit, quaevis cantica flagellis exprimentis. Sed quod in Gemma hactenus recensita praecipuum, quem manu tenet ramum, non myrti, quod *Leonardo Augustino* placuit; sed Nerii esse, ex allatis audacter affirmo.

Firmat haec uberius ex anaglyphis olim Seefridianis, postea Auernhamerianis, Nerolingae ex ebore pulcherrimum vasculum, ab amicorum optimo quondam depictum, et hic expressum, cum omnem Antiquitatis gustum sapiat, a recentiori manu artificis licet effictum. Triumphum Thetyos exhibet vel conjugis Nerei, quae conchae tanquam currui insistit triumphali; quippe in *Glossar.* veteri, ab *Henr. Stephano* edito, ἐξουσία θαλάσσης, Potestas sive *Libertas Maris* voce Neries exprimitur. Junctum par Delphinorum, quorum terga Tritoniae inequitant Virgines, quae frenis illos regunt. Sic *Lucianus* Dialog. marin. ult. T. I. p. 260. Edit. *Graevian. Nereides emersas undis Delphinorum tergis insidentes obequitasse, seminudas plerasque* narrat. Sic supra Delphinos et Cete ac Hippocampos equitantes pingit ac fingit *Plinius* Libr. XXXVI. Sect. IV. Sunt autem, secundum Nonium, Hippocampi equi marini, sic dicti a flexu caudarum, quae piscosae sunt, quales spectare licet in nummorum, a maritimis urbibus cusorum, parte aversa, ut in denariis Atratinorum gentis Semproniae apud Fulv. *Vrsinum* et *Vaillant.* Vnde liquet, diversos plane Hippocampos ab Hippopotamis, atque erraſſe doctum Interpretem, animalia ista confundentem. Est enim Hippopotamus pariter in nummis Hadriani, altera parte praesentatus. Vid. Excell. *Olearius* Not. ad Philostrat. p. 719.

p. 719. ubi bini nummi rem hanc dirimentes expressi. Dea ipsa conchae insistens, Veneris instar in concha apud Lucianum loc. sup. cit. recubantis, orta salo, salacitatem ob formae excellentiam inspirare videtur, turgidulis ornata mamillis papillulisque, omniumque concinnitate membrorum, ut ne femen quidem sua destituatur pulcritudine. Ramum manu tenet, non myrti non lauri; sed, si conjecturae locus, Nerii sive Rhododaphnes. Circumvolitat caput velum vel vestis pars, flatibus expositum. Collineat huc elegantissimus *Philostrati Junioris* locus Icon. libr. II. §. XVIII: *Ipsa Galathea purpuream vestem supra caput zephyro permittendam tollit, ut et sibi umbraculum, et currui velum sit.* Pes Gubernaculi supplet vices, quo aequora sulcat. Producimus iterum *Philostratum* loc. modo citato: *Planta autem pedis, et quae cum ipsa desinit Venustas, in mari, O! Puer! picta est, leviterque radit aequor, gubernaculi instar currum regens.* Hanc marinam divam triumphantem sequuntur Cupidines, cycnos equitantes, a *Philostrato* pariter graphice expressi, Icon. libr. I. §. 19. his verbis: *Quod autem cycni frenis a Cupidinibus regantur, minime mirum: sunt enim feroculi Dii, affatimque ad insultandum avibus virium habentes*; et paulo post: *Cupidines inequitant sacris auroque infrenatis avibus, alius quidem totas laxans habenas; alius vero adducens; alius flectens; alius prope metam declinans.*

Quod si alicui haec non ipsa Thetys, non Salacia Venilia, in descripto eburneo videatur vase, sed potius *Virgilii* et *Philostrati*

Nerine Galathea, thymo quae dulcior Hyblae,
Candidior cycnis, edera formosior alba,

vel - *Candida Nesee caerula Cymothee,*
sive - - - - *Nereia Doto,*
cui Pater est Nereus, quam caerula Doris enixa est;

utique

utique non refragabor, esse Nereidum harum unam, quarum nomina, latius recensita ab *Homero* Iliad. Σ. declarant naturam maris, ut Grajae linguae peritus quisque facile videt, ac Eustathius clare deducit in Iliad. Σ. Elegantia corporis plurimum valuisse probat, quod cum Cassiope, mater Andromedae, formam ejus Nereidum formae praetulisset, ira Neptuni scopulo affixa fuerit, *Hygino* Fabul. LXIV. teste. Hoc fato Nereis misericordia tacta ingemuit. Sic enim *Nemesianus*:

Extulit et liquido Nereis ab aequore vultum,
et casus miserata tuos roravit et undas.

Pro quo *Barthius* legit: *revocavit in undas*. Vocantur poëtice Νερηΐδες, et contracte Νερῆδες apud Athenaeum. *Jo. Canabuzes* in MS. ubi de Nymphis, Nereides has ἱεραγῖδες vocat, cit. Cl. *du Fresne* in Glossar. Graec. Append. p. 74. Chiorum tamen doctissimus, Grajorum Theologorum gloria, medicorum decus, *L. Allatius*, Tr. de quorundam Graecorum opinat. §. XIX. Ναραγίδας corrupto vocabulo pro Nereidas sive Νηρηΐδας dictas vult, quas vulgus Graecorum καλὰς ἀρχόντισας, *pulchras dominas* (amore juvenum, sed maxime formosorum insanientes, utriusque sexus infantes capientes, et pulcriores rebus pretiosis ditatos reddentes,) nominat. Harum plerumque quinquaginta fingunt Poëtae. Sic *Orpheus* Hymn. in Nereum, vel ex *Scaligeri* versione, in Terentium Consum:

Ὦ κατέχων πόντου ῥίζας κυαναυγέτιν ἕδρην,
Πεντήκοντα κόραισιν ἀγαλλόμενος κατὰ κῦμα,
Καλλιτέκνοισι χοροῖς, Νηρεῦ μεγαλώνυμε Δαῖμον.

O qui salsa tenes liquidi penetralia mundi,
Quinquaginta una pusis per caerula gaudens
Coetibu' Virgineis, genius maris alme Terenti!

Et in Hymn. Nereidum five Salaciarum Nerienum:

Νηρέως εἰναλίου νύμφαι καλυκώπιδες ἁγναὶ,
Σφραγιαι, βυθίαι, χοροπαίγμονες, ὑγροκέλευθοι,
Πεντήκοντα κόροι περὶ κύμασι βακχεύουσαι.

Pullae caeruleae, liquidi gens blanda Terenti,
Aedicolae, latiae, ludicraeque, fluitantes,
Quinquaginta vago fatuantes marmore pusae.

Vid. pariter *Hesiodus* Theogon. vers. 263.

Αὗται μὲν Νηρῆος ἀμύμονος ἐξεγένοντο
Κοῦραι πεντήκοντα, ἀμύμονα ἔργ' εἰδυῖαι.

Hae quidem ex Nereo inculpato procreatae sunt
Filiae quinquaginta, inculpata opera callentes.

Latini Poëtae plures Nereidum credidere. Sic enim *Propertius* Libr. III. Eleg. V. v. 33.

O! Centum aequoreae Nereo genitore puellae.

Nereidum harum regina et caput Thetys, cui male habenti infinitae comites dantur apud *Homerum* Iliad. Σ. Qui mox recenset nobiliorum, uti diximus, chorum, et sorores ipsas vocat. Imo Nereides docuisse sacra Bacchi, Proserpinae, Apollinis, Calliopes, memorat *Orpheus* Hymn. 23. qui matrem ipsis assignat

Refluae Dorin quae praesidet Hellae,
quae servat Hellen, altaeque Propontidis undas.

Generali vocabulo Nymphae sunt. Hinc apud *Reines.* Inscript. Class. I. n. C. NEPTVNO ET OMN. NYMPH. *Eustathius* in Homer. Σ. Nereides aquarum marinarum, Najades dulcium tradit: quocum consentit *Clem. Alexandrinus* Cohort. ad Gentes p. 52. edit. noviss. Potterian. Hae apud doctissimum *Sponium* Miscell. erudit. Antiquit. Sect. II. Artic. VII. p. 31. pinguntur cum vase aquam effundente: (Symbola enim Nympharum Hydriadum esse crateres lapideos, Porphyrius de Antr. Nymph.

et

et marmora diserte probant:) folioque herbae cujusdam aquaticae, quae forte e Sponii conjectura Potamogeton, seu potius Nymphaeae folium, a Nymphis dictae plantae: id quod ill. *Fabretto* placuit diss. II. de Aquis et Aquae ductib. qui ante Sponium Marmor oculis exposuit. Non absonum igitur erit, Nereides cum Nerii floribus pingi. Sic gemmam possideo, in qua Nereidum una supra delphinum sedens, dextra summitates florum, indubie Nerei, sinistra frenum tenet. Repertu datur similis paene nummus, alias ineditus, ab Illustriss. *Spanheimio* tamen differt. IV. de Vsu et praestant. Numism. p. 329. Edit. in Fol. promulgatus, percussus Nicomediae temporibus Commodi, in quo delphino insidens Cupido florem manu dextra tenet, sinistra pariter delphinum freno regit, ad quam imaginem apposite allusisse legas *Palladem* Anthol. L. IV. cap. XII. Epigr. 56. Spectat huc Gemma cum delphini equite, Cupidine, quocum alii genii in mari ludunt. Tom. III. Gem. XVI. et XVII. nelle Gem. antich. figurat. colle Esposizioni de *Paolo Alessandro Maffei*, Patritio Volaterrano, Cavalliere del' ordine di St. Stefano et della Guardia Pontificia. Revocant delphini, in quorum dorsis Nereides, in memoriam, a *Dioscoride* Nerium dictum τὸ Δελφίνιον, teste *Gorraeo in definit. Medicis*. Forte delphini proprie Nerei pecus, de quo *Naevius* apud *Nonium* in Lustrare: Tum lascivum simum Nerei pecus, ludens ad cautem, classem lustratur. Cl. *Turnebus* Adverf. L. XXIX. c. 28. Poëtica circumlocutione pisces omnes denotari credit, sicut eodem modo Neptuni pecudes *Plautus* in Pseudolo dixit.

Dantur quoque Gemmae, in quibus Nereides concham tenent. Sicuti enim Tritones buccinis pinguntur, teste *Ovidio Metamorph.* libr. I. v. 333.

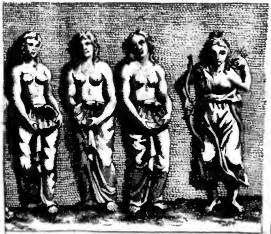
Caeruleum Tritona vocat, conchaeque sonaci
Inspirare jubet.

- - - - cava buccina sumitur illi,
Tortilis in latum, quae turbine crescit ab imo.

Sic Nereides pariter conchas tenere, Neritas dictas et Neritodes, haud absurdum erit statuere; forma buccinis (modo *Martinio* in Etymol. fides) proxima. Hesychius: νήριτος ὁ νηρίτης, ὅ ἐστι κογχύλιον, κοχλεῶδες ποικίλον. Plinius Libr. IX. c. 35. Navigant ex his Neritae, praebentesque concavatam sibi partem, et alteram aurae exponentes, per summa aequorum velificant. De his conchis optime cecinit *Nicolaus Parthenius Giannettasius* Halievt. Libr. VII. p. 193. qui e Cl. Matinae elogio, majora, quam illa olim, quae ab Antonini liberalitate erga Oppianum fuere collata, praemia promeruit:

Neritas etiam rapies, quibus altera Ponto
Pulchrior haud Concha est: texellis plurima pictis
Vermiculata venit testa, eque umbone reflexae
Incipiunt helices crebrae, gyroque retorto
Majores sensim ascendunt, nigrisque coruscant
Distinctae punctis maculae; nitidaeque argento
Insignis rutilat margo, et flaventibus astris
Interius totam perfundit purpura testam,
Quam Veneri sacram nautae fecere. Sed imo
Gurgite deproperant in consona fila Paguri.

Nolo hic Neritarum texere catalogum, cum ubique in Histor. naturalis et Musaeorum scriptoribus, praecipue in illustr. Listeri Historia Conchyliorum, regio certe opere, prostent. Sic conchae sonaci inspirantem Amphitriten, in nummo Pupieni rarissimo expressam, exhibet Cl. *Tristanus* Comment. Historiq. T. II. p. 496. seqq. quam tamen non Amphitriten, sed Scyllam esse, quae pulcro pectore virgo pubetenus, sed cum latrantibus canibus infima inguinum parte, solide more solito demonstrat Ez. *Spanheimius*, dignitate illustris, literis illu-



DIVS ASCLEPIADES
LIVS ASCLEPIADES
O·NYMPHABVS·D·D·



illustrior diss. V. §. V. de Vs. et Praest. Numism. antiq. p. 261. seqq. ubi nummum quoque delineatum exhibuit.

Nymphae pariter Conchis depictae cernuntur in marmoribus apud Cl. *Fabrettum* differt. II. de Aquis et Aquaeduct. et Cl. *Sponium* Miscell. Erudit. Antiquit. Sect. II. Art. VII. p. 32. ubi trium Nympharum latus claudunt Hercules et Sylvanus, quorum communis cultus in una eademque Regionis XIII. aede juxta Victorem praestitus, et quinquies in opere Gruteriano Inscript. expressus. Nymphis in principio adjuncta Diana, quam dilucidius Fabretto expressit Sponius. Cur autem Nymphis associata Diana, e Strabonis libr. VIII. probat Reverendissimus L. *Holstenius* Comment. in Vet. Pictur. Nymphaeum referent.

Hoc denique de Nereidibus annotandum restat, illas a plurimis Viris, ceteroquin doctissimis, cum Sirenibus confundi. Sic ex Naevii Aegistho Nonius allegat:

Sirenes citis
Delphino junctis vehiculis Hippocampisque asperis.

Quod de Nereidibus dictum esse, quilibet rei antiquariae gnarus videt. Sic Clar. *Nicaisius* in Gemm. Nerei sive Dei marini e Gorlaei Dactyliotheca supra adducta, Sirenen in mare praecipitatam depingi credit, referente hoc Excell. *Gronovio* in Explic. ad Gorlaeanas Gemmas. Sic Vir eruditissimus, cui studium antiquitatis plurimum debet, in nummo Cossutiae familiae, in quo superne mulier, infra piscis, ad Sirenem detorquet, cum ex Nereidum classe sit, uti et haud dissimiles Amphitrites ac Tritonum videmus passim in antiquis Graecorum et Romanorum nummis, teste Illustriss. *Spanheim* de Vs. et Praest. Numism. antiq. Diss. V. §. 3. p. 253. Edit. Londin. Sic diligentissimus *Fort. Licetus* in Opere de reconditis veterum Lucernis Libr. VI. cap. XXXV. p. 811. seqq.

Lucernam e Gazophylacio Cioffi, quam celeberrimam Nesideam Lucernam credidit, in qua Nereis vasi insidet, superne nempe mulier, infra vero piscis, Sirenen Parthenopen interpretatur; cujus tamen longe aliam figuram, e nummo Siculo et Cumano, sive ad Cumas reperto, gentis Petroniae, jam olim exhibuit Jul. Caes. Capacius Hist. Neapolitan. libr. I. cap. V. p. 29. et Fulv. Vrsin. in Famil. Roman. p. 202. Edit. Patin. e cujus una parte caput Augusti, ex altera Siren alata, gallinaceis pedibus; de quibus *Suidas* et *Fulgentius* apud *Gyraldum*. Inscriptio est TVRPILIANVS IIIVIR. is ipse est P. Petronius Turpilianus. Vid. Rev. Pater *Pedrusius* T. II. Tab. VIII. n. V. p. 126. de i Cesari nel Argento raccolte nel Farnese Museo. Conf. ill. *Raph. Fabrettus* in Tabul. Iliac. quam commentario illustravit Cl. *Begerus*, §. 69. p. 64.

Vt huic Sirenum Nereidumque confusioni obviam eat, Clar. *Nicaisius*, in eruditissimo discursu, inscripto Gallice: *les Sirenes de leur forme et figure*, statuit, Sirenes primitus avibus extitisse similes, ea scilicet forma, qua exhibentur in nummis antiquis, et ex mente Poëtarum *volucresque puellae*; postea, metamorphosi accedente infelici,

> *Prima hominis facies, et pulchro pectore virgo*
> *Pube tenus* . . . .
> . . . . *turpiter atrum*
> *Desinat in piscem.*

Hanc duplicem Sirenum formam expressam credit in nummo maximi moduli Augustae Faustinae Junioris cimeliarch. Reg. in quo diva Salacia sive marina Venus, ad cujus pedes alata et Tritonia Siren, concha scilicet instructa sonaci. Varias has Sirenum figuras totamque Mythologiam, elegantissimo expressit schemate Vir doctissimus.

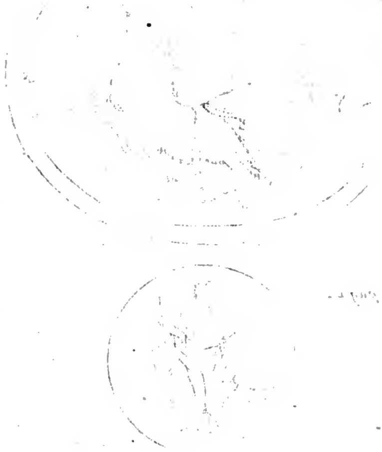
Forte haec confusio inde exorta, quod Nereides natantes

Tab III. p 14.



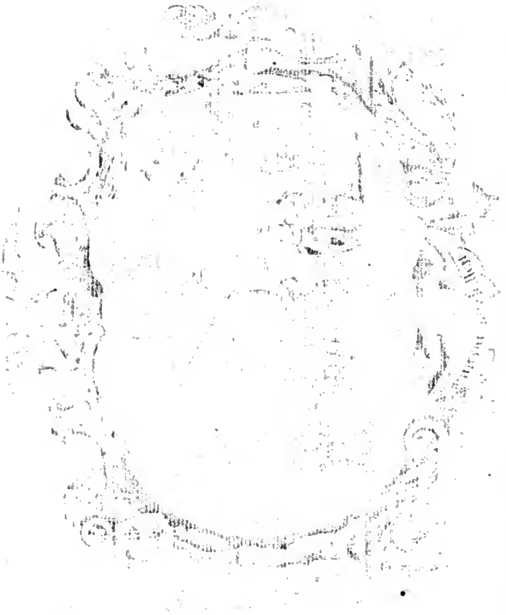
pag. 22.





Tab.IV.p.22.





tes saepius conspectae in scopulis, a Sirenum nomine dictis. Sic enim *Antonius Epicurus* cecinit, cit. *Jul. Caes. Capac.* l. c. p. 33.

Non longe a Capreis scopuli tres ordine circum,
Maxima Campani, Paestani et gloria Ponti,
In quas Nereides Nymphae turba humida aquarum
Saepius insiliunt, madidos expandere crines
Ad solis radios, et candida membra movere
Ad choreas, pelagique lacessere carmine Divas.
Haec nautis tranquilla quies, si quando procellae
Horrisonae insurgunt, hic otia carpere suerunt,
et nassis linoque vagos comprendere pisces,
Allecti a scopulis Sirenum nomine dictis.

In Surrentino litore has Nereides pariter apparuisse, castigatissimus Parthenopaeorum Vatum *Giannettasius* Halievt. libr. II. p. 37. testatur:

Non tamen Oceani prolem Thetidisque marinae,
semiferumque genus Nerei vaga caerula cantu
Mulceret, et blande numeris resonare negandum est.
Nam Surrentino nuper sub littore vidi
Cantantes Pelagi divas, dum lucida Phoebe
Fulgeret tremuli pacata per aequora Ponti
Cantu, quo rupes longe pulsata sonabat,
Muscosaeque levi surgebant murmure cautes,
Atque ipsi pariter saliebant gurgite pisces.

Quae tamen nitidissimus Poëta, de cantu Pelagiarum Divarum immiscet, Sirenes potius concernit, quod e margine quoque elucet.

Ad has Nereides Surrentini litoris referendae Graecorum hodiernorum Ναγαρείδαι et καλαὶ ἀρχόντισσαι, quarum supra ex L. *Allatio* mentio injecta, de quibus mira, modo vera forent,

recu-

retulit; quippe si potissimum fluentis aquarum solum irrigatum, tripudiis se atque choreis oblectant, umbras arborum frequentant, et amore juvenum formosiorum praecipue insaniunt, inque puteos, in quibus degunt, alliciunt, e quibus dum redeunt juvenes, licet longiuscule immorati fuerint, aridis tamen siccisque vestibus, nullo humiditatis signo contracto, a Nereidibus vel potius Najadibus Nymphis redeunt. Forte de his Psellus de Operat. Daemon. p. 83. Edit. Gaulmin. *Quotquot humidis in locis vivunt meliorique victu utuntur, in aves illi et foeminas sese transformant. Unde fit, ut eos Graeci Najades, Nereides et Dryadas genere foeminino appellent.* Sed credant haec, cui volupe: nec enim a sole adeo aversus, ut hoc credam.

Nemesius Episcopus Emisenus, in aureo de Natura Hominis Tractatu, has Nereides Nymphas, et alia quaedam Daemoniorum genera πολυχρόνια μὲν, οὐ μὲν ἀθάνατα pronuntiat, ubi eruditissimus editor anonymus, qui e Theatro Sheldoniano Auctorem hunc nitidissime prodire curavit, ex Aristotele refert, Nereides Nymphas mori, quod ex Nympha zelotypa erga Herculem mortua probat. Augusti pariter tempore plures Nereides exanimes apparuisse, testatur *Plinius*; qui insuper retulit, planctum morientis Nereidis in litore Olysiponensi longe fuisse exauditum: quo confirmatur illud, quod jam toties retulere Novellae de monstro marino Ragusino, ejulatibus litora, nescio an fausto vel infausto omine, implente. Dari autem nostris temporibus Tritonas Nereidesque, monstraque anthropomorpha, fuse probat *Alexander ab Alexandro* Genial. dier. libr. III. c. 8. *Nierenb.* Hist. nat. Libr. V. cap. 13. imprimis locorum communium solertissimus collector, Cl. *Voëtius* Disp. Theol. P. I. p. 742. aliique. Et certe piscis marinus Brasilianus, ab Hispanis *Pece muger* vocatus, quod facie mulierem referat, (hinc nobiliss. Patricio Aretino *Redi*

Redi in Experim. naturalibus ex India allatis. Piscis ἀνθρωπόμορφος dictus et delineatus) ad Nereidum classem spectat. Piscis hujus manus, vulgo e praejudicio superius jam recensito, *Manus Sirenes* dicuntur, quarum unam delineatam videbis apud incomparabilem *Welschium Hecatost*. I. n. 68. p. 91. derasusque pulvis ex hac manu dysenteriam et haemorrhagias curare creditur: Id quod de Sirenibus Indicis testatur P. Philippus a St. Trinitate Itiner. Orient. L. VII. c. 6. Has manus Cl. Nicaisius Testudinum pedes esse contendit, quarum unam apud ill. Menartium, alteram in Bibliotheca St. Genovevae vidit. Disc. de Siren. §. 41. p. 67. Spectat huc pariter homo ille marinus, qui ad rupem, Diamant dictam, Insulae Martinique saepius Ann. 1671. conspiciendum se praebuit, ad Tritones vel monstra marina anthropomorpha referendus, de quo vid. Recueil des memoires et conferences sur les Arts et les Sciences par M. J. B. *Denis* Mem. VI. p. 103. *Sigebertus Gemblacensis* scribit, Anno Christi DCI. a mane usque ad horam nonam vilos virum atque mulierem Niligenas, usque ad lumbos aqua extantes. Vid. eruditiss. *Barth*. Adverſ. libr. XLIII. cap. 26. p. 1989.

Cap. III.

Maximam nominis celebritatem *Nerio* sive *Rhododendro* peperit *Amycus*, Bebryciorum Rex, Neptuni et Bithynidis filius, frater Mygdonis, cujus regiam in Bosporo potius, quam in Propontide, fuisse fuse probat P. Gyllius, scriptor locorum horum αὐτόπτης, de Bosp. Thrac. L. III. cap. VI. Is cum, teste *Apollodoro Biblioth. Libr. I. cap. 9. § 20. p. 52. Edit. Parif. Th. Gale*, viribus egregie polleret, qui in sua regna venirent, caestibus secum contendere cogebat, et devictos ita perdebat. Si *Valerium Flaccum* Argo-

 nautic.

nautic. L. IV. consulamus, gigantem fuisse apparet Amycum. Sic enim de illo canit:

> *Ingentes humeros, spatiosaque pectoris ossa*
> *protulit, horrendosque thoris informibus artus.*

Bebryces ipsos *Orpheus* vocat ὑπερφιάλους; cum ob corporum vastitatem, qua praestabant ceteris suae aetatis hominibus, tum ob animi immanem perfidiam. Narrat *Arrianus*, Bebrycem Arantam fuisse magnitudine octo cubitorum, crassitie vero respondente symmetriae altitudinis.

Cum ad Amyci hujus Bebrycii regiam Argo in expeditione Colchica appropinquasset, praestantissimum quemque Argonautarum ad pugilatus certamen provocando, Pollux illud minime detrectavit, Arnobio teste, pugilator pariter bonus, et crudo inexuperabilis caestu. Hinc Aesonides apud Orpheum in Argon. v. 584. ob pugilatus praestantiam Polluci praemium decrevit:

> Πυγμαχίης δὲ τάπητα λίαν θέα, δῶκε φέρεσθαι
> Ἀθλοφόρῳ Πολυδεύκει.
> *Pugilatus vero tapetes valde amoenos dedit*
> *Victori Polluci.*

Pugnam Amyci cum Polluce optime expressit *Theocrit.* Idyll. XXII. Dioscur. inscripto. *Apollon. Rhod.* L. II. Argon. sub init. *Valer. Flacc.* Argonaut. Libr. IV. Occubuit Amycus dextra victus Pollucis. Epicharmus et Pisander illum loro ligasse Amycum, Deiloch. in Libr. I. quem scribit de Cyzico pugilatu Amycum a Polluce superatum, Orpheus Pollucem duris loris caput Amyci percussisse perhibet. Dura lora autem quid aliud, quam caestus, uti e figura apud *Mercurialem* de Arte Gymnast. delineata patet.

Cum victor Pollux discessisset, Bebrycesque in illum fecis-

fecissent impetum, viri fortissimi, correptis armis, eorum plerosque in fugam actos obtruncarunt. Confirmat dicta *Orpheus* modo citatus Argonaut. v. 662.

> *τὸν μὲν ἄρ᾽ ἤϊστωσε βίῃ κρατερὸς πολυδεύκης,*
> *τύψας ἀπροφάτως κεφαλὴν σκληροῖσιν ἱμᾶσι.*
> *Hunc quidem delevit robore praecellens Pollux,*
> *Percutiens ruditer caput duris caestibus.*

Inter Latinos *Valer. Flaccus* Argon. l. IV.

> *Sparta terapnaea pugilem cum gymnide pinguem*
> *stratum Bebryciis Amycum suspexit arenis.*

Negat tamen a Polluce occisum fuisse Amycum, sed Jasonis cecidisse manu, (testante hoc regione inde Ἰησώνιος αἰχμὴ *Jasonia cuspis* dicta,) *Ptolemaeus Hephaestionis* F. περὶ τῆς εἰς πολυμαθείαν κοινῆς ἱστορίας λογ. Γ p.315. Edit. Th. Gale. E tumulo regis hujus Amyci planta exorta, quae, referente *Dionysio*, insaniae illius insigne divinius, quam humana mens assequi queat. Nam si quis hanc laurum intulerit in convivium, convivas simili insania afficiet, et contumelia implebit. Hoc sane experientia didici, naturam immortali memoriae regis illius iniquitatem tradidisse ex ipsa lauru. Confirmat haec Dionysii Byzantini Apollodorus l. Ponticor. in loco nominato Amyco, Amyci sepulchrum et laurus; ex qua si quis ramum cepisset, in convitia et contumelias concitaretur. Plinius Libr. XVI. c. XLI. §. 89. etsi portum Amyci alias ponat ad Bosporum, alias in tractu Heracleae Ponticae, tamen id, quod excerpserat ex antiquis scriptoribus, tradit, portum Amyci Bebrycum rege interfecto clarum esse, ejusque tumulum a supremo die lauro tegi, quam insanam vocant, quoniam si quid ex ea decerptum inferatur navibus, jurgia fiant, donec abjiciatur. Hinc P. Gyllius propria affirmat experientia, cum ad fontem Syciam, a proxima

 ficu

ficu nc appellatam, cum sociis accessisset, et laurum vicinam discerpsisset, eamque in navim attulisset, tot contentiones inter remiges et vectores exortas esse, ut putarit, Syciam olim appellatam fuisse ψυχονοῦν i. e. *Laurum insanam*, ut appellat Dionysius. Haec *Gyllius* l. c. Addi his potest *Arrianus* in Periplo Ponti Euxini, qui δάφνην μαινομένην nominat, ejusque doctissimus commentator *Stukius* p. 191. Edit. Lugd. in Fol. Hinc ex Arriano corrigendam putat lectionem *Stephani Byzantini* de Vrbib. Reverendiss. L. *Holstenius*, qui habet Φαινομένη.

Nec Poëtice fingit hanc νεάλην δάφνην *Apollonius*; sed revera hoc loco fuisse permagnam, ex *Apollodoro* et *Andr. Tenedio* clare ostendi potest. Sed disquirendum uberius, quae laurus illa insana in Amyci regis sepulcro progerminans fuerit? Nulla plane alia, quam Rhododaphne, insaniae productione jam olim infamis. Mel enim insanum e Ponto extrahi Rhododendri flore, quo scatet, antiquitas credidit. Nec magnitudo arboris superius citata nos terret, cum Rhododaphne utplurimum fruticum modum non excedat; annotavit enim e *Bellonio* de neglect. Stirp. cult. Probl. 12. et Observ. L. I. c. 43. Illustr. *Rajus* Hist. Plant. T. I. c. XXVII. Rhododaphnes in nonnullis Cretae Insulae locis ad aedicularum trabes conficiendas aptas esse; inque monte Atho Rhododendra flore rubro in summam celsitudinem attolli, eorumque caudices crassitie ficubus non cedere. Vid. Olf. *Dapper* dans l' Histoire d' Archipelag.

Maxime firmat hanc conjecturam, laurum insanam esse Rhododaphnen, *Ptolemaeus Hephaestionis* F. modo citatus. Damus versionem latinam, ne taediosa nonnullis fiat longior Graeci textus recensio. *Amyci sepulcro*, scribit, *Rhododaphne innata, quam qui gustassent, pugilatus studio capi solitos. Antodorum itaque, cum ex ea lauru edisset, victorem tri-*

decies

decies coronam retulisse, eundem tamen a Dioscuro Theraeo in quartodecimo certamine victum. Addit, *ipsum Amycum ab altero Dioscurorum lucta superatum dici*, quo ipso, quod de Jasone Amyci victore dixerat, destruit. Pugilatus igitur ardore nimio, sive mavis insania, gustu lauri insanae sive Rhododaphnes incendi credidit vetustas, hujusque ramos in praelia trudere inermes. Hinc *Artemidorus* Oneirocrit. L. I. c. 79. Rhododaphnes flores laborem praesagire confirmat. Pugilatus enim exercitationis genus durissimum, sive laboriosissimum et difficillimum fuisse, certum imo certissimum; icti quippe caestibus pugiles, si non animam in ipsa pugna efflarent aut agerent, confractis certe ossibus, aut laxatis praeter deformatum vibicibus vultum debiles efficiebantur ac mutili. Eadem quoque Rhododaphne refectionem et a laboribus provenientem victoriam significari, testis est modo citatus somniorum interpres Libr. II. c. 68. ut inde certum esse credat illustris *Reinesius*, ordinis nostri decus haud exiguum, Rhododaphnen plantam esse eandem ac eam, quam *Apulejus*, (non Celsus Centirupensis Siculus, non Madaurensis Platonicus Philosophus, sed junior scriptor, qui Dioscoridem Pliniumque prae manibus habuit, sic sentiente Excell. *Fabricio*, qui in hisce nobis loco oraculi, Biblioth. Lat. L. 3. c. 2. pag. 525.) de nomin. ac virtut. Herb. profert, atque Νικήφυλλον, herbam victorialem, pervincam, daphnoidem, lauraginem appellat, eique adscribit folia gustu remordentia et incendiosa. Putat hinc vir acerrimi judicii, veteribus dictam fuisse νικήριον, quod posteriores contracte sive scientes, sive errore, Νήριον nobis propagarunt; quamvis pariter aliam rationem, cur a pugilibus haec planta expetita fuerit, suppeditet Epist. ad Casp. Hofm. XXV. p. 94. seq. Quod orat. svasor. ad Art. *Galen.* (sit ea sane *Galeni* τοῦ Νίκωνος) legitur, Athletas solere ῥοδοδάφναις τὰ νῶτα διακνάισϑαι,

 ad

ad eorum sanitatis conservandae rationem pertinet; quod nimirum fricationes, maxime dorsi musculosarumque corporis partium, (de qua Apotherapeia optime egit P. Faber Agonist. L. III. c. 15.) et quidem non linteo asperiore vel ὠμολίνῳ, quod inter apparatum balneorum habebatur vulgo, sed Rhododaphnes, Rhododendri sive Nerii foliis factas, frequentarint. Istae frictiones vehementes impressius factae, et rebus adurentibus mordicantibusque, scilla, nitro, adarce, halcyonio, euphorbio, calce viva, thapsia, urtica, sabina, cedri quovis genere, foliis ficus, squatinae pelle, pumice, peractæ, strenue discutiunt τὸ μανὸν καὶ χαῦνον τῆς ἕξεως, quae cum robore non consistunt, constringunt et solidant, adimunt etiam corpus, quod onere immobile ob ἀναγκοφαγίαν contigit, ichores inutiles, qui lassitudinis occasio fieri possent, exhauriunt, et musculosum genus roborant. Haec Reinesius. Tanta enim frictionis utilitas, ut, secundum Platonem in Gorgia, καλούς τε καὶ ἰσχρούς ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ σώματα, *hominum corpora pulcra et robusta efficere* queant. Plurima huc facientia congessit Illustr. Spanheimius Not. in Aristoph. Nubes p. 291. a. b.

Alii in textu Galeni, à Cl. Reinesio citato, legunt ῥοδοδάφναις τὰ νῶτα διακναίονται. Ludovicus Belisarius, Mutinensis Medicus, vertit: *terga rhododaphnis disrumpuntur*, hoc est, frutice flexibili tergora caedi putabat, ut pleniori habitu veluti scarificatione quadam sanguis eliceretur. At majori compendio id cucurbitulis fieri potuit, quarum frequentem isto aevo usum Galenus ubique testatum reliquit, ejusque simia Oribasius, qui libr. de Scarif. cap. XX. Nihil aeque sane ad convenientem bonamque renutritionem ducit, ut sanguinis per scarificationem exhauritio. Magnus ille Erasmus, cujus memoriam Roterodamensis patria, aerea statua illi erecta immortalem esse voluit, *Rhododaphnes maculis terga notantur*,

tur, vertit. Qua versione videtur innuere, floribus Rhododaphnes hac ratione terga potuisse infici, ut nudis in arena certantibus, venustas accederet. Sed tale quidpiam nullis antiquorum monumentis proditum esse, innuit eruditissimus Rhodius, Not. in Scrib. Larg. Compos. LV. Hinclocum illum vertit: *Terga Rhododaphnes caeduntur*; scil. stirpe hac tergora athletarum a paedotribis ad ruborem percutiebantur, quo uberiori sanguine extracto continuis laboribus macerati habiliores fierent; quod a Galeni mente minus alienum, qui eodem loco saginae meminit, cujus ad corporis incrementum, isti mortalium generi princeps cura fuit. Hucne Epictetus aciem intendit, quando Enchirid. cap. XXXV. affirmat, qui se lanistae tradit, μαστιγωθῆναι, *flagris caedi*. Suspicatur porro vir omni elogio major, athletarum terga Rhododaphnes foliis tanquam strigile defricari solita, ut a sordibus, palaestrae unctione et pulverea volutatione collectis, nitidiora comparentur. Hoc enim innuit διακνάω. Non multum tamen reluctatur, sensim verberando prolectum etiam istius fruticis acumine, ad feriendum non usque inepto, sanguinem, minori fortassis dolore, quam si ferro cutis incideretur, percutiendo, vel quod Galeno de scarificatione capite ultimo magis placet, si trahendo fieret scarificatio. Sic Rhododaphne hac quoque perfricuisse artus et tergora prodest.

Conciliant hactenus dicta Gemmae a Bellorio productae lucem, in qua tergora nuda procumbentis gladiatoris Rhododaphnes ramo, non ferula, quod olim credidere, caeduntur.

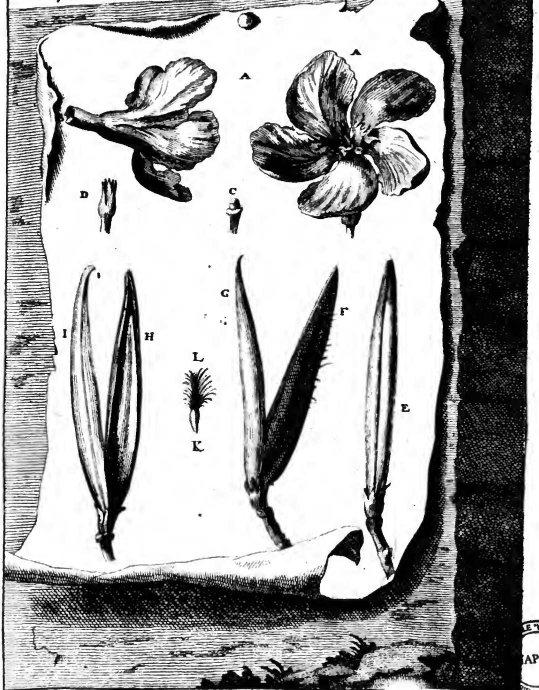
CAP.

CAP. IIII.

NErion five Rhododaphne omnem pariter promeretur laudem ob florum elegantiam et varietatem, praecipue cum nonnullae species insuper tantam exhalent odoris suavitatem, quam si olfacies, Deos rogabis, totum ut te faciant, Fabulle, nasum; ut cum Catullo loquar. Refertur planta haec aBotanicis hodiernis,characterem certum amantibus, ideoque in certa genera dispescentibus, speciatim ab Ill. Rajo Syn. Plant. inter arbores sive frutices flore imo fructui cohaerente filiquosas, monopetalo quinquepartito. Ex observationibus Excell. Volkameri in Flora Norib. sunt semina plura compressa, cum intermixta lanugine, pericarpio membranaceo filiquoso univalvi tumidiori inclusa. Ingeniosissimus Turnefortius arboribus et fruticibus flore monopetalo, cujus pistillum abit in fructum filiquosum, accenset, et ulterius sic describit: *Nerion est plantae genus, flore A monopetalo veluti infundibiliformi, multifido, e cujus calyce D. surgit pistillum C. posticae floris parti B. adinstar clavi infixum, quod deinde abit in fructum E teretem, et duabus veluti filiquis F. G. H. I. compositum, semine foetis K pappis instructo L.* Ob filiquam et semen lanugine seu pappo adhaerente alatum, inter Apocyna a Rajo relatum in Method. Plantar. emend. et auct. p. 160. usque dum meliora ab D. Hottono edoctus sententiam mutarit, et in Addend. p. 196. haec ex Hottonianis literis excerpserit: *Tale mihi videtur Nerii ingenium, ut Apocyno potius cognatum, quam congener censeri debeat. Quamvis enim in multis conveniant, in non paucis ita differunt, ut ejusdem generis soboles haberi non possint. Jam neque id probo, ut expungantur genera, quae magnam pridem celebritatem nacta sunt, si servari commode possint. Multa est*

in

Tab. V. p. 32.



in utroque hoc genere similitudo in fructus fabrica. Utrumque et succum lacteum fundit, Apocynum quidem et Nerium Americanum omnibus suis partibus, at Nerium Europaeum radice tantum. Ex caeteris vero partibus succus virescens aut luteus, sed parce promanat. Sed fruticat Nerion omne et ἀείφυλλον *est, Apocynorum complura herbaceos emittunt caules et* φυλλοβολοῦσι. *At imprimis Nerion ab Apocyno differt (1) Floris structura, qualis in nulla Apocyni specie reperitur, (2) Foliorum positione et situ; tria enim sibi mutuo imposita ramos circumplectuntur in Nerio, quae non nisi duo conjunctim provenire in Apocyno solent. (3) Denique constanti* τριχοτομίᾳ *trunci, ramorum et surculorum, quae semper in Nerio, nunquam in Apocyno observatur.* Quibus de caussis non immerito Nerion ab Apocyno, quocum fructu convenit, genere diversum statuit Cl. Rajus, secus ac vult D. Hermannus. A Foliorum diversitate a se invicem quoque differt Nerium. Dioscorides, qui luculenter illud Libr. IV. cap. LXXXII. descripsit, folia amygdalinis longiora crassioraque tribuit, qui locus cum plurimis emendationibus locum dederit, minime hic praetermittendus. Νήριον, οἱ δὲ Ῥοδοδάφνη, οἱ δὲ Ῥοδόδενδρον, θάμνος γνώριμος ἀμυγδάλης μακρότερα καὶ παχύτερα, (vetus τραχύτερα,) ἔχων φύλλα. (Hanc periodum e vetusto codice in hunc modum legit Lacuna, forte inductus pariter auctoritate Rhasis Cont. l. 22. c. 323. Ἀμυγδάλῃ φύλλα ἔχων ὅμοια, μακρότερά τε καὶ παχύτερα καὶ πλατύτερα καὶ τραχύτερα.) τὸ δὲ ἄνθος ῥοδοειδές. καρπὸν δε (vet. cod. καρπὸν δὲ φέρει ὡς κέρατα) ἐμφερῆ ἀμυγδάλῳ ὡς κέρατι ἀνεωγμένον πλήρη ἐριώδους φύσεως, ὅμοιον τοῖς ἀκανθίνοις (vulgat. cod. ὑακινθίνοις, vetus quidam ἀκανθίνοις παπύροις) πάπποις, ῥίζα δε ἄποξυς, καὶ μακρὰ, ξυλώδης, γευσαμένῳ ἅλμυρα. φύεται ἐν παραδείσοις, καὶ παραθαλασσίοις (vetus caret) τόποις καὶ παραποταμοῖς (Ald. παραποταμίοις) δύναμιν δὲ ἔχει τὸ ἄνθος, καὶ τὰ φύλλα, κυνῶν (vetus κτηνῶν μὲν πάντων φθαρτικὴν) μὲν καὶ ὄνων καὶ ἡμιόνων, καὶ τῶν πλείστων τετραπόδων δε ζώων

φθαρ-

φθαρτικὴν, ἀνθρώπων δὲ σωστικὴν σὺν οἴνῳ πινόμενα πρὸς δήγματα θηρίων, καὶ μᾶλλον εἰ πηγάνῳ παραμίξειας. τὰ ἀσθενέςερα (vetus ἀσθενέςατα) τῶν ζώων ὡς αἴγες, καὶ πρόβατα, ἐπὰν τὸ ἀπόβρεγμα αὐτῶν πίῃ, ἀποθνήσκει. *Nerium quibusdam Rhododaphne, aliis Rhododendron vocatum, frutex est vulgaris notitiae, longioribus crassioribusque foliis quam sint amygdalina: flore ad rosae similitudinem conformato, et siliqua fructui amygdalino proxima, quae quidem dehiscens, lanosa quadam natura acanthii pappos repraesentante plena reperitur, radice acuminata et longa, lignosa, atque gustu inti salsa. Nascitur in viridariis, maritimisque locis et secus amnes. Flores ac folia canibus, asinis, mulis et plerisque quadrupedibus venena sunt, hominibus vero contra venenatarum bestiarum morsus praesidia, si e vino bibantur, eoque magis ruta addita; imbecilliores autem animantes, uti caprae ac pecudes, si aquam biberint, in qua illa maduerint, moriuntur.* Vid. ad hunc locum Cl. Bodaeus a Stapel in Theophrast. Hist. Plant. p. 46. et Cl. Reinesius Epist. ad C. Hofm. XXV. p. 94. 95. Plurimi e veteribus tamen non amygdali, sed lauri foliis assimilarunt. Isid. libr. 17. c. 7. Rodandrum, quod corrupte vulgo lorandrum vocatur, quod sit foliis lauri similibus. Hinc Gallorum *Laurier-rose*, et laurus rosea Lob. Icon. 364. de quibus jam alibi. Foliorum haec, florum et coloris differentia has Nerii species peperit.

(1) Nerion floribus rubescentibus simplicibus C. B. P. sive Rhododendron fl. rubro. J. B. Oleander sive Laurus Rosea Lob. et Parkins.

(2) Nerion floribus albis simplicibus. C. B. P. Rhododendron fl. alb. simpl. J. B.

(3) Nerion Indicum angustifolium floribus odoratis simplicibus albis, sive Belutta Areli aut Fula mestica alba. Hort. Malab. T. IX. fig. II. vulgo flos mysticarum, teste Hermann. Prodr. Parad. Batav. p. 356.

(4) Ne-

(4) Nerion Indicum angustifolium floribus odoratis simplicibus variegatis ex albo et roseo Turnefortii in Coroll. Instit. rei Herbar.

(5) Nerion Indicum latifolium fl. variegatis odoratis plenis. Hort. Amster.

(6) Nerion Indicum latifolium fl. rubris odoratis plenis sive Tsiovanna Areli aut Fula mestica rubra Bramanibus Caniru dictum. Hort. Malab. T. IX. fig. I. p. 1. Breyn. Prodr.

(7) Nerion scandens Americanum radice Bryoniae tuberosa Plumerii in Cl. Turnefortii Instit. Rei Herb. p. 605.

(8) Nerion Americanum maximum folio longissimo nonnihil mucronato, quam speciem Hutlepatlen sive Arborem igneam Recchi credit Illustr. Sherardus in Paradis. Batav. Beat. Herm.

(9) Nerion Americanum maximum folio longissimo obtuso floribus odoratis luteis Paradis. Batav. Herm.

(10) Nerium Americanum lactescens longissimo folio, fl. albo odoratissimo Hort. Beaumont. Catal.

(11) Nerion Portoricense crasso angustissimo folio, inter plantas siccas exoticas Amplissimi Beaumontii.

(12) Nerio similis arbor. C. B. P. Nerii facie arbor. J. B. Nisi obstaret tomentum, quod arboris hujus seminibus adscripsit Pena, potiori jure Palega pajanelli et pajanelli Hort. Malab. T. I. quam Nerio congenerem credit Illust. Sherardus in Parad. Batav. B. Hermann. ab ipso edit. p. 50. Paja pajanelli et Pajanelli semina sunt depressa membranacea more imbricum in siliquis invicem incumbentia. Consimilem dispositionem habent semina arboris Nerio similis. Siliquae enim, docente Pena, infarciuntur pelliculis cepaceis exuvium serpentis ementientibus, ast, quod difficultatem parit, tomentosis. Si igitur per tomentum intelligendum sit cauda lanuginosa, ut Lobelius, uterque Bauhinus et alii intelligere viden-

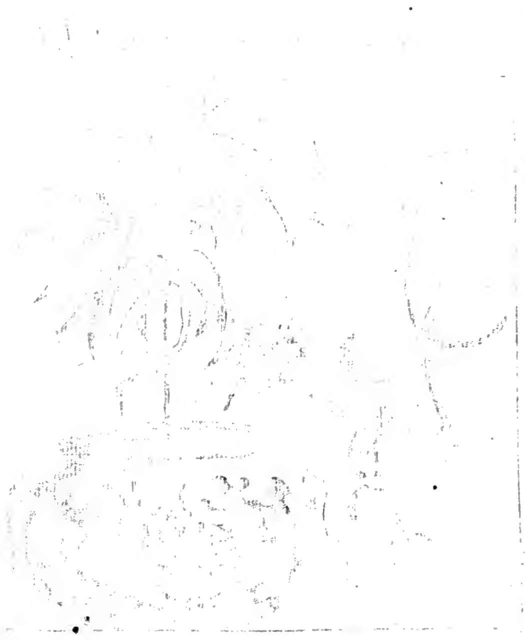
tur, utique Neriis, non Pajapajanelli aut pajanelli annumerandum censet ill. Sherardus.

(13) Nerium Mexicanum Persicae foliis siliquis luteis, Mexochitl seu Omexochitl Nard. Ant. Recchi, quam plantam Terentius ad Apocyna, Fab. Columna ad Neria referendam censet, et Jonstono Nerio similis arbor altera vocatur. Ast fructus, quos ipse Terentius Bursae pastoris similes fecit, docent ad arbores capsulatas recensendam esse arborem istam Mexicanam.

Vix Nerium, forte Apocyno congener, inquit Terentius; est Arbor illa Mexicana N. A. Reccho TETLATIA seu urens arbor Haitanis Guao dicta. At repugnat fructus, qui a Nerio et Apocyno valde alienus, et, Reccho ipso teste, uredinis forma et magnitudine est.

Neriis quoque Cl. Zanoni in Hist. Botan. duas plantas Creticas annumerat, quarum primam vocat, *Leandro Cretico fruttifero majore fetido.* Latine, Nerion Creticum fructiferum majus foetidum. Alteram nominat *Leandro di Candia fruttifero minore fetido*, sive Nerion Creticum fructiferum minus foetidum. Istas autem plantas nequaquam ad Neria, sed ad arbores bacciferas, et forsitan ad *Periclymena* seu *caprifolia* spectare, florum forma et baccatorum fructuum dispositio evincere videtur saepius jam laudato Dn. Sherard. cui sententiae calculum adjecit ill. Rajus in Append. Hist. Plantar. Accenseri quoque Neriis alias plantas, mox videbimus; omnes tamen inter hactenus recensitas supereminet Malabarensium Tsiovanna Areli, sive Nerion Indicum latifolium floribus odoratis plenis, cujus floris descriptionem ex Horto Malabarico depromendam duxi, ut plantae hujus venustas eo melius elucescat. „ Flores hujus Nerii in summitate surculo-
„ rum in petiolis, qui terni simul ex angulis lateralibus erum-
„ punt, ac ad exortum parvo cuspidato viridi foliolo, quod
„ dein


Tab.VI p 36.
Giovanna Areli.
Gul-Badsamur.



dein decidit, fuccinguntur, plures cõngregati, feptem „ vel octo videntur, funtque rofae plenae, foliolis rotun- „ diolis, anterius leviter cufpidatis, incarnato rofaceis, tri- „ bus ordinibus diftinctis, quorum finguli quinque conftant „ petalis, exterioris ordinis intenfius rubefcunt, medii latiora „ funt ac rofaceo dilùtiora, exterius magis albicantia et ni- „ tentia, intimi valde crifpata, in medio interius tenui zonu- „ la albicante obducta, ex qua flofculos ejiciunt candidos, „ collum in collo foliorum medii ordinis includitur. *Stami-* „ *na* in medio numerantur decem flocculofa inferius plana, „ glabra, candida, fuperne pilis barbata et tortuofa. *Calyx* „ ex quinque anguftis viridibus, cufpidatis foliolis confici- „ tur. *Gemmae* oblongae funt, foliis fupra fe invicem con- „ volutis ac rubro-fufco nitentibus. In floribus praeterea „ animadvertendum, quod primò magis rubefcant, ac de- „ inde magis ad incarnatum vergant; item quod rarius dent „ *fructum*, ac non nifi in vetuftioribus plantis. Hactenus „ Hortus Malabaricus. Excell. Hermannus in Hort. Acad. Lugd. Bat. p. 450. flores hos multiplici petalorum ferie conftructos, amplitudine ad *Rofas mofchatas* accedere fcribit, *odoris* fuaviffimi, ob quem de collo geftantur ab Indis. Colitur hinc in hortis Ceylonenfium aliorumque Orientalium toto anno, ex quibus in Belgium, et quidem in Hortum Lugduno-Batavum, transferri curavit Illuftriff. Beverningius, in cujus nitidiffimo viridario inter caetera ornamenta luxuriat. Nerii culturam propagandique modum fi quis alius, optime certe tradidit Excell. Muntingius in de naawkeurige Befchryving der Aardgewaffen Art. 22. p. 184. et Caufe in de koningliche Hovenier pag. 320. Praecipue Dn. Sterrebekke in de Anwyfinghe de hinderlyke Kruyden cap. XV. annotavit: Nerium licet fitibunda humidumque appetens exiftat

planta, flores tamen ejus e pluvia statim removendos esse, utpote putredini maxime obnoxios.

Quod si haec Nerii species visa fuisset veteribus, et τὸ ἄνθος ῥοδοειδὲς, uti Dioscorides exprimit, haud mirum, si Ῥοδωνιὰ Rhododaphnen credidissent cum Suida; quam vocem tamen doctissimus Gaza *Rosam*, alii in plurali *rosacea*, nonnulli *plantarium rosarum* interpretati sunt. Hesychius: Ῥοδωνιά, ὁ τόπος, ἔνθα φύεται τὰ ῥόδα. Harpocrat. in Lexic. p. 312. e Demosthene et Hecataeo probat, Ῥοδωνιὰν esse τὴν τῶν ῥόδων φυτείαν, *locum, ubi rosae nascuntur*. Thomas Magister, in Eleg. voc. Attic. ex Edit. Blancardi et Lamb. Bos haec habet: Ῥοδωνιά, ὁ τῶν ῥόδων τόπος. ῥόδον δὲ τὸ ἄνθος. ῥόδη αὐτὸ τὸ δένδρον. In Glossis utrumque. Ῥοδωνιὰ Rosarium et Ῥοδωνιὰ rubriceta. Graeci hodierni vocant Ῥοδωνιὰ Ῥοδοπέρβολον. vid. du Fresne Glossar. med. et infim. Graecitat. pag. 1304. Cl. Bodaeus a Stapel, cujus immaturum obitum omnes boni et docti aeternum venerabuntur, in Commentar. ad Hist. Plant. Theophrast. eruditiss. Rhodonia per rosam, cui frons perennis, qualis *Rosa del Cairo* vulgo dicta, i. e. rosa ex Cairo urbe Aegypti delata, interpretatur, Nerioque nostro minime competere credit. Industrius Gorraeus in definit. Medicis tradit, Rhodonia vocari vitem, flavas uvas ferentem, foliis lauri nunquam decidentibus, amaris. Apud Athenaeum vero libr. IX. Deipn. ῥοδωνιὰ sive ῥοδωντέα λόπας edulii genus est ex rosis, cerebro ovi luteo, garo, pipere, vino, tritis, et in patella frixis. Confer Not. in Pollux. Edit. Hemsterhuis. in Fol. p. 137. ubi plurima notatu digna occurrunt, an Ῥοδονιά, Ῥοδώνια, vel Ῥοδωνία scribendum sit. Vtut fuerit, certe elegans floris Nerii structura nitorque roseus, coronis Rhododaphnen intulit. Hinc Virgilius cecinit in Culice:

- - - Hic Rhododaphne
Liliaque et roris non avia cura marini.

ut

ut fic locum obtinuerit inter vernos flores lectiffimos, *lilia et rorifmarinum*, de quibus Ovidius l. 12. Metamorph.

> *Vt modo rore maris, modo fe violave rofave*
> *Implicet, interdum canentia lilia geftet.*

Sed mentitur tantum rofam Rhododaphne; hinc Apulejo eam pro veris rofis habenti, necem paene intuliffe, fequens locus ex ejus Metam. libr. IV. p. 64. Edit. Pricaean. defumptus indigitat: *Video frondofi nemoris convallem umbrofam, cujus inter varias herbulas et laetiffima vireta, fulgentium rofarum mineus color renitebat. Sed loco proximus, non illas rofas teneras et amoenas, madidas divini roris et nectaris, quas rubi felices et beatae fpinae generant, ac ne convallem quidem usquam, nifi tantum ripae fluvialis marginem denfis arboribus feptam video: hae arbores in lauri faciem prolixe foliatae pariunt in modum floris inodori porrectos caliculos modice punicantes: quos equidem fragrantes minime terreftri vocabulo rofas laureas appellant, quarumque cuncto pecori cibus lethalis eft.* Repetit hoc Samofatenfis fcurra, Lucianus in Lucio five Afino T. II. p. 88. Edit. Graevian. ὐκ ἦν ῥόδα ἀληθινά. ταῦθ᾽ ἦν ἐκ τῆς ἀγρίας δάφνης φυόμενα ῥόδα ἐκεῖνα δάφνην αὐτὴν καλοῦσιν ἄνθρωποι, κακὸν ἄριςον ὄνῳ τῦτο παντί. *Sed rofae illae non erant verae rofae, fed quae ex lauro fylveftri nafcuntur; laurum ipfam vocant homines, qui malus cibus eft afino omni.* Quam ob caufam, cum afinis adeo infefta, *Afinaria* dicitur in Gloffis Philoxeni, uti refcribit maximum literarum decus Bochartus, pro herba Sinaria. Strabo certe libr. XV. p. 1052. Edit. Almeloveen in Ariana multa Alexandri jumenta, hujus plantae (quam ὁμοιόν τι δάφνῃ φυτὸν, vocat) efu, periiffe *Comitiali morbo* fcribit. Quanquam non folis jumentis, fed et pecori omni mortiferam effe, jam ex Diofcoride retulimus.

Nec tantum

equos

equos perimunt, mulosque asinosque canesque,

cum Palladius lib. I c. 35. murium sylvestrium aditus, Nerio solum claudi jubeat, qui hoc flore, dum exire conantur, pereunt. Simile quid tradit in Geoponic. scriptor. a Cassiano Basso collect. Apulejus libr. XIII. cap. 5. p. 360. Edit. Needham; Hinc oleander quoque dicitur Nerion, non quidem ab olea, sed ab ὀλεῖν, i. e. secundum Martin. in Lex. Etymol. ὀλλύειν, perdere. In Inscriptione apud Excell. Sponium in Miscell. Erudit. Antiq. Sect. III. n. 57.

VIGILIA METIA MASSAE FILIA
MARTI OLLVDIO
V. S. L. M.

ubi Mars Olludius ab ὄλλυμι, tanquam destructor humani generis; sic Oleander sive Nerion pariter perniciosum pecudibus: hinc Germanis, Unholden Kraut.

Quam tamen deleteriam Rhododaphnes qualitatem, ut a prima hominis labe derivet, qui prudenti olim cecinit Prudentius ore in Hamartig. v. 232. cicutam ante peccatum et Rhododaphnen innoxias fuisse, his verbis probare nititur:

Noxius in teneris sapor aestuat ecce frutetis,
Cum prius innocuas tulerit natura cicutas,
Roscidus et viridem qui vestit flos Rhododaphnen,
Pabula lascivis dederit sincera capellis.

Quos ultimos versus R. P. Chamillard. in Edit. hujus Poëtae ad usum Ser. Delph. sic optime interpretatus est: et flos madidus rore, qui implicat viride Nerium, erat capellis petulantibus pastus salutaris. In VVidmann. et Bongarsian. cod. MSt. legitur Rhododaphnin, et Ison Magister Glossae veterum explicat, Daphnis Graece Laurus dicitur: optimae tamen notae MSt. et Editiones Rhododaphnen exprimunt.

Haec

Haec igitur olim ante lapſum innocua planta, animalibus cunctis nunc noxia; quam non damnoſam hominibus eſſe vult Dioſcorides,

Inclytus ille
Natus Anazarbo patria Pedacius heros,

Libr. IV. cap. LXXXII. quem locum modo recitavimus. Ejus ſententiam confirmat Plinius L. XXIV. cap. XI. *Mirum, folia ejus quadrupedum venena eſſe, homini vero contra ſerpentes praeſidium, ruta addita et e vino pota.* Vel ut Poëta Latinus expreſſit:

Iumentis, ramis et frondibus omnibus una eſt
Exitioſa ſuis Rhododaphne: namque veneno
Enecat illa ſuo. Colubros tamen alma miniſtrat
Praeſidia adverſus omnes mortalibus aegris.

Pergamenus tamen noſter Libr. VIII. de Simpl. Med. Facult. maxime refragatur, ſcribens: Νήριον ἢ Ῥοδοδάφνη, γνώριμος ἅπασιν θάμνος, ἔξωθεν μὲν τοῦ σώματος εἰ καταπλασθείη, διαφορητικῆς ἐστὶ δυνάμεως. ἔισω δὲ λαμβανομένη ὀλέθριός τε, καὶ δηλητήριος, οὐκ ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείστοις τῶν βοσκημάτων. Eadem fere repetit infra: Ῥοδοδάφνη κατὰ μὲν τὴν ὅλην οὐσίαν δηλητήριός ἐστιν οὐκ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων βοσκημάτων. *Nerium aut Rhododaphne, notus omnibus frutex, foris quidem illitus digerendi vim obtinet, porro ſi intra corpus aſſumatur, pernicioſus ac venenoſus, non tantum hominibus, ſed pleriſque etiam pecudibus eſt. Rhododaphne tota ſua eſſentia venenum eſt, nec tantum homini, ſed pleriſque pecoribus.* Qui Galenum et Dioſcoridem conciliare ſtudent, quos inter praecipue Matthiolus, dicunt: Nerium ſumtum hominibus, a ſerpentibus non demorſis, pernicioſum eſſe. Dioſcoridis vero ſententia, idem iis remedio eſſe, quos ſerpentes momorderint; qua ratione cantharides, auctore Ibn Sina, a cane rabido demorſis medentur, et eu-

phorbium a fcorpione ictis, aliaque venena plerumque aliorum ἀλεξιφάρμακα. Valerius Cordus, doctiffimus juvenis, alio hos Medicorum principes modo conciliari poffe credit. Si nempe intra corpus fumatur Nerium, venenum effe; fin foris imponatur, contra venenatorum morfum auxiliari. Sed optime diligentiffimus monuit Bauhinus, revera Nerium intra corpus fumtum, contra ferpentium morfus opitulari, Diofcoridem intellexiffe; fideliora enim exemplaria habent: σὺν οἴνῳ πινόμενα, *cum vino pota*, videlicet flores et folia. Eruditiffimus Bodaeus a Stapel, pace tantorum Virorum credit, vocum vicinitate deceptum Diofcoridem, confudiffe Νήριν ac Νήριον.* Νήρις memoratur Nicandro in Theriacis: Νήριν πηγάνιόν τε περιβρυὲς ἔνδετε Θύμβρης Δρεψάμενος βλαςὸν. *Nerimque et late ducentem germina rutam furculus addatur Thymbrae.* Haec autem Νήρις a Nerio plane diverfa, nil aliud quam Nardus montana, *quam Syria gignit Intonfique procul Cilices collesque Sibyllae.* Diofcorides Libr. I. cap. VIII. *Nardus montana, quae a quibusdam Thylacitis et Neris appellatur.* Nardum autem montanam adverfus venenatarum beftiarum ictus, morfusque valere, nemo in dubium vocabit. Acetum et fyrupum hinc paratum morfibus venenatorum animalium, *atrisque venenis, quae coluber fudit*, tam intrinfecus quam extrinfecus praefentiffimum remedium effe, tradit Cl. Jac. Bontius Animadv. in Garc. ab Orto p. 33. Nerio igitur affictum effe, quod Neri five Nardo montanae debetur, omnibus patet. Auctoritate Diofcoridis et Plinii feductus Auctor Antidoti Efdrae, (remedii contra venenata animalia praecipui ufus, quod nobis confervarunt *Aëtius Amidenus*, Comes Ὀψικίου et *Paulus* Aegineta,) Nerii flores reliquis ingredientibus, et paulo poft rofas Rhododaphnes adjunxit, et invicem tanquam diverfa forent, diftinxit. Hinc optima Cl. Bauhini coniectura; interpretationem Rofarum Rhododaphnes

nes in margine forte a quodam notatam, ab indocto homine textui ipso insertam esse.

Scribonius Largus scribit Compos. Med. LV. cap. X. *Ad dentium dolorem commanducare proderit herbam Rhododaphnen, et salivam dolentibus trajicere, ac pusillo diutius continere, et ita biantem pati salivam decurrere. Marcellus Empiricus*, Burdegalensis vir inluster, qui ferme integrum Scribonium in sua Empirica transtulit, haec ut valetudini parum tuta exclusit;

- - - *nam gustu vehementer amara*
Et fauces acri et linguam mordentia gustu
nec non pulsantes cordis rodentia venas.

Eruditissimus tamen *Rhodius* in aureo commentario ad Scribonium Largum sperat, Auctoris verba sine offendiculo sic legi posse: *et salivam dolentibus pusillo diutius continere, et ita biantem pati salivam decurrere.* " Periculi enim res plena foret, scribit ulterius vir vere πολυμαθέστατος, salivam deglutire, imo Medicorum institutis adversa, ut vere moneat Celsus, *vitandum, ne quod haustum erit, devoretur:* nisi trajicere idem significet, quod postrema sententiae verba. Hoc vero ineptum, quandoquidem saliva aliquandiu retinenda. Verum ne optimum Auctorem sine caussa mutilemus, omnia erunt salva, si quod credo puter, humorem extra dentes trajectum, ut dolorem leniat, aliquandiu continendum, antequam ore aperto fluat. Qua ratione si cui adhuc *trajicere* gravius videbitur, facile patiar, *trahere* substituat: quod rei et Auctoris menti convenientissimum est. Ita Celso libr. IV. cap. VII. *materiam trahere* ac *evocare*, eodem modo venit. At vero Scribonii voce, nihil commodius exprimit allecti liquoris propulsum, qui inter mandendum lingua peragitur. " Haec ad salvandum Scribonii Largi locum Cl. Rhodius, artis medicae tantum sciens et intelligens, quantum humana mente capi et concipi potest.

De

De interno Nerii uſu hodie ad unum paene omnes ſilent, et diligentiſſimo Bauhino ſubſcribunt: *Conſulimus omittendum uſum internum medicamenti dubii, ne in jactura vaſis, artem figulinam faciamus.*

Externe variis varii mederi tradunt Nerium. Diſcutiendi facultatem tribuit illi, ſi forinſecus imponatur, *Pergamenus* noſter VIII. Simpl. id quod repetit *Aëtius Amidenus* Tetrabibl. I. Sect. I. Hinc frictionibus Athletarum commendatum, ceu jam alibi a nobis notatum: huic enim intentioni, ex mente eruditiſſ. *Reineſii*, Nerium quam accommodatiſſimum habitum, utpote ſcabritie foliorum et aculeolis cutem mordicans et laceſſens, eoque ſtrenue diſcutiens. *Abuali Ibn Sina* in Canon. l. II. Tr. I. pag. 105. commendat folia in duris humoribus reſolvendis, ubi egregie proficiunt; dorſoque et genu longo dolore cruciatis mederi; ac prurigini, ſcabiei et intertrigini, praecipue e foliis expreſſis ſuccum auxiliari aſſerit. *Rhaſis* de Simplicibus ſcabiei atque pruritui conferre antiquis doloribus et vetuſtis genuum et renum remedium afferre, ſi ex ea emplaſtrum fiat, tradit; hinc praecipue in Arthritide ab Arabibus commendatum Nerium, cujus morbi octoginta ſpecies Indi enumerant; quemcunque enim dolorem flatus corpori inferant, arthritidis tanquam morbi principalis nomine ſalutant. Vid. T. IX. Hort. Malab. T. VIII. p. 12. Hinc ex *Picrodaphne* (quam et Rhododaphnen Cl. Welſchius eandem credit) ψωρικὸν ἐπίχρισμα πάνυ θαυμαςὸν, *Linimentum Pſoricum omnino mirabile*, et omnibus ulceribus perquam ſalutare Anonymi Graeci recentioris, cujus MSt. exſtat in illuſtr. Auguſtana Bibliotheca: Πικροδάφνης νεαρῆς ἁπαλὰ φύλλα ȣγγ. β. βράσον μεῖ' ἐλαίου εἰς ἀποτρίτωσιν. καὶ τὰ μὲν, ἃ δεῖ, ῥίψον. εἰς δὲ ἔλαιον πρόσθες κηροῦ ȣγγ. γ'. καὶ βράσον ἕως διαλυθῇ, ἐπίπασσε λελειωμένον θεῖον ἄπυρον ȣγγ. α', καὶ καῖάχριε ἐν ἡλίῳ. Τινὲς δὲ ἀντὶ τῆς πικροδάφνης σκίλλην ἕψονῖες ἐμβάλλουσι. ex verſione Welſchiana:

Ex

Ex Picrodaphne novella foliorum teneriorum uncias duas cum oleo coques, usque dum contundi queant, et quae opus habebunt, teres. Oleo autem indes cerae uncias tres, iterumque coques, dum dissolvatur. Tum insperges sulphuris vivi et laevigati unciam unam, atque ad solem illines. Quidam tamen picrodaphnes sive Rhododaphnes loco scillam coquentes adjiciunt. Haec e codice Augustano *Welschius*, Medicorum paene omnium perfectissimus, et, ut cum *Eunapio Sardiano* loquar, ἔμψυχος βιβλιοθήκη, spirans, inquam, Bibliotheca, vivumque adeo Museum, ita in eo fere nihil ex omnibus artibus, disciplinis et linguis, quod perspectum cognitumque non habuerit, desideretur.

Quae de necandis per decoctum Rhododaphnes pulicibus teredinibusque habet Ebn Sina, ex Geoponicorum libris, olim Constantino Porphyrogeneto adscriptis, nunc ab Excell. Needhamo, Cassiano Basso tanquam collectori vindicatis, mutuo sumsit. De Pulicibus domesticis haec habet *Pamphilus*, Grammaticus Alexandrinus, Aristarchi discipulus, Geoponic. libr. XIII. cap. XV. p. 371. Ποιήσας βόθρον, καὶ κόψας ῥοδοδάφνας, βάλλε εἰς αὐτὸν, κἀκεῖ συνδραμοῦνται πᾶσαι. διαφθείρει αὐτὰς ὁμοίως καὶ σπέρμα νάπεως καὶ Ῥοδοδάφνης ζεσθέντα ἀμφότερα, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ ῥαινόμενα. *Scrobem facito, et Rhododaphnas contusas in ipsam mittito, isthucque omnes concurrent. Perdunt eos similiter semina sinapis et Rhododaphnes fervefacta, et in domo respersa.* De *muscis abigendis* hoc ex *Anatolio*, Theodosii Imperatoris Magistro, refert *Berytius*, vel forte *Hermippus*, Philonis Biblii discipulus, Geoponic. Libr. XIII. cap. XII. p. 369. Ἀνατόλιος δὲ φησὶν, εἰ βούλει αὐτὰς εἰς ἕνα τόπον συναθροῖσαι, ποιήσας βόθρον, καὶ κόψας ῥοδοδάφνας ἔμβαλλε εἰς αὐτὸν, κἀκεῖ συνάξεις ἁπάσας. *Anatalio Auctore si muscas in unum locum congregare velis, scrobem facito, et Rhododaphnas contusas in ipsam mittito, isthucque universas congregabis.* De fugandis muribus rusticis *Apulejus Geoponic.*

libr XIII. haec habet: Οἱ κατὰ Βιθυνίαν ἔμπειροι ῥοδοδάφνης φύλλα εἰς τὰς ὀπὰς ἐμφράττουσιν, ὥστε αὐτοὺς ἐξιέναι σπεύδοντας τοῖς ὀδοῦσιν ἅπτεσθαι. ἀπτόμενοι γὰρ διαφθείρονται. *Qui in Bithynia rerum experti sunt, Rhododaphnes foliis foramina obstruunt, quo mures prodire gestientes illa dentibus attingant. Ex contactu enim enecantur.* Eadem jam alibi ex Palladio retulimus. Claudat agmen, quod *Sotion in Geoponic.* libr. II. cap. XLII. p. 66. retulit experimentum: ὁ ὀσπρολέων, ὃν τινες ὀροβάγχην καλοῦσιν, οὐκ ἀναλεύσει ἐν ταῖς ἀρούραις, εἰ ἐν ταῖς γωνίαις τέσσαρσι, καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἀρούρας ἐμπήξειας ῥοδοδάφνης κλάδους. τοῦτο δὲ πάντα τὰ ὄσπρια ἀσινῆ φυλάξει. *Leguminum leo, Orobanche appellatus, non proveniet in arvis, si in quatuor angulis et in medio arvo Rhododaphnes ramulos infixeris. Hoc autem omnia legumina incolumia servabit.* Illud paene praeteriissem, Ebn Sinae Nerium esse sternutatorium; ubi obiter noto, *Nera* vel *hnera* sternutationem in lingua veteri Scytho Scandica designare. vid. Index Verelii Scyth. Scand. ab Ol. Rudbekio edit.

Nullum quoque dubium, Amuleti vices supplevisse Nerium. Est in Amici gemmaria penu jaspis cum inscriptione: ARBVSCVLA AMARA, et literis R. D. in medio ramusculus; interpretor: RHODO - DAPHNE. Sic Nob. Sponius Miscell. Erud. Antiq. p. 297. Amuletum simile cum literis M. D. interpretatur: *Mater Deorum*, ramum vero Pinum, sacram huic Deae arborem.

CAP. V.

NErii speciem *Saccharum* vulgo *Schakar el Ma-ascher* suppeditare, testis est R. P. *Angelus de St. Josepho*, in Versione libri Persice inscripti: *Mourekabat quarabidin*, compositiones Pharmacevtices Auctoris *Mouzaffer Elen Moubammed el Hosseni*, in specim. Not. ad Compos. N. 373.

Sed

Sed cum paene deletâ fit Sacchari hujus, Nerii specie producti, in officinis pharmacevticis et hodiernis materiae medicae scriptoribus memoria, ejusque historia, secundum Ill. Salmasium, non careat ambiguitate, ex Arabibus Artis nostrae Principibus illud reducendum erit.

Conservavit nobis imprimis ejus notitiam polyglottos *Deusingius*, orientalium linguarum callentissimus. Sic enim de illo testis omni exceptione major, eruditissimus *Ludovicus de Dieu* in Praefat. Historiae Christi, e Persico latine redditae: *Nec praetereundus nobis egregius Juvenis, Antonius Deusingius Medicus, qui Cl. Jacobi Golii aedibus, adeoque ipso domestico praeceptore, per multos annos usus, in Arabicis et Persicis sic profecit, ut de republica literaria plurimum mereri possit.* Nec fefellit haec spes, cum Lexicon Medico Arabicum, nomenclatoremque Persicum et Turcicum conscripserit, quod ipse fatetur Deusingius in Praeloquio Vindiciarum contra *Bernardi a Doma* furiosos insultus, et versione *Cantici Ebn Sinae Principis Abi-Alis*, impressa Groening. 1649. in 12mo (cujus opusculi praefationi vel eruditione vel ingenio nihil omnino est quod accedat,) omnibus palam fecit. Hic igitur *ἀραβικώτατος Deusingius* differt. de Saccharo, plura quam Medicorum ullus hac de sacchari specie collegit, et praecipue circa ejus nomen annotavit, illud varie pronuntiari. Ab *Ebn Sina*, Al-ooscher; a *Cremonensi*, Al husar; a *Bellunensi*, Alhasser; ab aliis (apud *Serapionem* libr. Simpl. c. 50.) abjecto articulo praepositivo, *Al Haboscher, Haboscer, Haosser, Albosor, Alossar*, denique *Alhasser*. Nec mirum, tantam in scriptione occurrere discrepantiam, quae ut magnam partem, ita tamen non in totum, ab incuria vel temeritate scribariorum in obscura voce exprimenda profecta est, quippe orta plurimum a difficultate, quae est circa repraesentationem primae literae radicalis: Ea cum sit gutturalis litera Ain, respon-

fpondens Hebraeorum ע, nullo charactere vel characteribus Europaeorum exprimi apta eft: Dum itaque ea adjunctam habet vocalem *a* vel *u*, a nonnullis pronuntiatur ut *Habo*, ab aliis *Ho*, ab aliis *Hu*, ab aliis *O etc.* Quin et cum vocales non fint de effentia dictionum, fed duntaxat pronuntiationi infervient, adeoque raro ab orientalibus adnotentur; nonnulli pro *o* vel *u* addiderunt *a* primae radicali, ac pronuntiarunt *Ha*. Vulgari modo eorum, qui Hebraeas literas tractant, pronuntiari poffet *Gno* vel *Ngo g.* confonante ut G. Germanorum, feu Perfarum aut Turcarum K punctatum. Nos facilitatis caufa *Oo* pronuntiabimus. Secunda autem radicalis eft *Schin*, valens *fch* feu *fj*; unde *Oofcher, oofchar* exprimimus, vel cum minori afpiratione *Oofcer.* Haec laudatiffimus Deufingius de varia facchari hujus pronuntiatione.

Nec minor circa generationem, arborem naturamque hujus facchari, difcrepantia. *Ebn Sina* enim Mannae fpeciem, fupra plantam Al ofchar cadentem ficut frufta falis, credit: cui *Beitarides* fuffragatur; at male hoc faccharum dicit effe ficut frufta falis, in quo denuo id, quod a priori voluit diftinguere, cum eodem, vel faltem facchara Indico, quod dicebat inveniri fuper arundinem ficut fal, confundit.

Diffentit ab *Ebn Sina Serapio*, (non ille quidem, cujus meminit *Cicero* et *Celfus* Prooem. libr. I. fed qui tempore *Leonis Imperatoris* circa Annum Chrift. 742. demum inclaruit;) et ex *Ibn Mefuai* de Simpl. cap. 50 *Saccharum, quod ab Al-Jemen* (Vlug Beig, Parthiae et Indiae Rex, magnique Timurlani Nepos, in Tab. Geogr. a Cl. Gravio Londini Arab. et Lat. edita, *Taman* vocat,) five Arabia felici *affertur, fimile maftichi effe et Zuccharum Huofcher dici* refert. Idem *Serapio ex Ifaac Ben Sulaimen* de hoc facchara memorat: Zuccharum e regionibus *Heigen*, (corrupte pro *Higjaz*, Vlug Beigi *Hejáz*, five

five Arabia petraea fic dicta, quod colligata et constricta fit montibus, teste Cl. Golio not. in Alfergan. p. 98.) quod nominatur Zuccharum Haofcher, esse minus speciebus aliis in dulcedine, et plus in ficcitate. Sed in utroque fallit et fallitur *Serapio*: id ipsum enim, quod *Ebn Sina* facchari speciem faciebat, adeoque a manna distinguebat, cum illa mannae specie confundere videtur, quae *mastichina* a granorum similitudine, seu granata, vel potius granulata, appellari solet. Et saccharum e regionibus *Higjaz*, perperam pro facchаro Al Oofcher haberi, si invicem conferantur, clarum evadet. Elucet ex his, Arabes ipsos hujus facchari non ita plenam habuisse rationem et cognitionem, cum non ubivis illius fuerit proventus. Cumque sal *Jemanicum*, seu saccharum Arabiae felicis, hoc est saccharum Arabicum Dioscoridis, Galeni, Plinii, non novissent magis exacte, existimarunt alii, illud saccharum Arabiae felicis dictum esse saccharum Aloofcher; alii cum lac illud Aloofcher adeo sit causticum, ut coria illo depilentur, et potum pondere fesquidrachmae interficiat, solvendo excoriandoque, non ex ipso frutice oriri, sed de coelo cadere in eam plantam sub mannae nomine, cum tamen omnis manna dulcis; haec vero concretio subamara. Varias has Arabum sententias sequenti metro inclusit Cl. *Khuenius* Zodiac. med. T. I. libr. V. p. 861.

Distat ab hac Arabum Sacchar, quod ab arbore Alhassar
Concretum gummi aut salis instar labitur; idque
Ob teretes grumos Avicennas nomine Mannae
Extulit; Aegypti ac Arabum frondescit in oris.

Et paulo post:

Fluit manna hoc Sacchar de more minutis
Concretum glebis, non ros, sed nobile gummi.

Post Arabes conticuit in scholis fere Medicis hoc saccharum.

 Illu-

Illuſtris tandem *Julius Caeſar Scaliger* Parens, naturae illud Daemonium, Exercit. CLXV. contra *Cardanum*, varias ignotasque ſacchari ſpecies recenſens, et hujus pariter non meminit; aſt infelici conjectura, cum *Tigalam* plantam eſſe cenſet, ex qua ſaccharum exturgeſcit, concreſcitque in minutas grandines. Hinc ſaccharum Alhaſar et Aloosher maxime referre credit, ideo notatus ab incomparabili *Salmaſio* in Plinian. Exercit. in C. Jul. Solin. Polyhiſt. p. 926. a. b, qui errorem quoque eruditum errat, dum Tigala aliud nihil, quam lac concretum plantae eſſe judicavit, cum tamen *Bellonium* citaverit, quo Auctore nemo melius generationis hujus ſacchari primordia expreſſit, Obſerv. libr. II. c. 91. p. 148. quando ope vermiculi, ſcarabaei aemuli, ſe intra folia plantae involventis, et inibi habitaculum conficientis, ſaccharum hoc parari ſcribit: id quod Serapio olim obſcure expreſſit, dum ab oculis ramorum ſuccum egredi memorat.

Omnium dilucidiſſime ortum delineat jam ſupra laudatus P. *Angelus de St. Joſepho Not.* in Pharmacop. Perſic. p. 361. quod ſaccharum iſtud exterius corrugatum et agglomeratum adhaereat cuidam e folio infundibili modo contorto nucleo, in quo non fructus, ſed inſectum quoddam nigricans, Perſice *c-hezoukek*, bombycis inſtar nidificat, et recumbit, quod paulatim ut aranea ſibi reticulum negligenter net; idque inſectum muſciforme in vermem degenerans, nucleum ſolidum bombycis modo, ut jam ſupra relatum, quaſi ſepulchrum ſibi parat, intra reticulum comparatum, circa quem nucleum materia illa dulcis et candida quaſi nix glomeratim adnaſcitur et condenſatur, quae Arabice *Saccar el Aſchaar*, aut *el ma aſcher*, et Perſice *ſchakar Tigal* vocatur, i. e. *ſaccharum nidorum*, ut vult *Zein el attar* in ſuo *Echtiarath*; aut vero, et melius, ſaccharum animalium, eo quod aqua diſſolutum ad morbos pecudum gutturales propinetur.

tur. Haec P. *Angelus a St. Josepho.* De voce *Tigal Bellonius* testimonio suo confirmat, neminem esse, qui Turcica appellatione illud *Tegalia* nuncupari non noverit; cujus nominis originem ὁ πάνυ *Salmasius*, et Cl. *Deusingius*, in Graecia quaerunt, cumque saccharum al Aschaar nivi vel lacti ob albedinem assimiletur, et in officinis pigmentariis Constantinopolitanis in globulos avellanae magnitudinis redactum, sub *Tigalae* nomine vendatur, lingua graeca vulgari quasi exprimi τὸ γάλα volunt; sicuti *Olibanon* dixere olim pro thure ὁ λίβανος.

Vidimus sacchari genesin; nunc *arbor* vel *frutex*, cujus folia insectis sacchariferis nidorum materiam praebent, examinanda. Mira circa hanc Auctorum divortia. *Ebn Sina Taxum* substituit, cum *Asjar Taxus* sit. vid. Plempius in eruditiss. ad *Avicenn.* Canon. Comment. Hinc *Glossa Cyrilli: Rhododaphne, Taxus; lauria andrium:* nam *Taxum* quoque

. . falsi sub suspicione veneni
Insontem Graji jam damnavere Poëtae
Historicique, fidem fama leviore secuti.
Me decet arboreum vatem purgare malignis
Arboream dictis, et ficto carmine Divam.
Si qua fides Vati non Grajo, Taxus ab omni
Pura veneficio est, Taxi sub tegmine quivis
Dormiet inque oculos, inque aures tutus utrasque.
De vino responde mihi, et mihi pocula praebe
Taxica, non equidem parcam vel dante noverca.
Putida Grammatici res est, hinc Toxica dici.

Sic taxum vendicat ab omni veneno elegantissimus Anglorum Poëta, *Coulejus Plantar.* L. VI.

Cl. *Deusingius* ex Auctore aliquo Arabe notavit, Al oscher esse arborem, cujus fructus vocatur *Chersaa* finali ש, quod male

 scriptum

ſcriptum putat pro *Chervaa*, quod Ricinum ſignificat, teſte *Ibn Bitar*; plantam nempe *Jonae Prophetae*, quae brevi tempore ſuccreſcebat, et quam eroſam a verme indignabatur. *Kikajon* fuiſſe ricinum, fuſe et aſſeveratione irrevocabili tuetur atque defendit *Guilandinus* noſter Epiſt. ad Patric. ejusque ſententiae inhaerent Theologorum praecipui. Planta haec ſub nomine *Pandi Avanacu* conſpicienda eſt in regio opere *Horti Malab.* T. II. fig. XXXII. tantaque copia progerminantem circa Tripolim Syriacam obſervavit Cl. *Rauwolfius* in Itiner. ut viam regiam viatoribus praecluſerit. Eſt et alia hujus nominis *Cherſa* ſive *Kerſa* planta, cujus meminit ſolertiſſimus *Welſchius* Hecatoſt. Prim. cap. XII. pag. 16. quam *corticem Culilawang* eſſe, *in ejus Deſcriptione* cum Deo et die probabimus.

Serapio teſtatur, ſecundum alium quendam Arabem Hehoſcher eſſe ſpeciem tithymali, cui claſſi quoque Ricinus ſeu Cataputia major a nonnullis accenſetur: de qua draſtica planta Poëta monet:

> *Purgantes inter violentior omnibus herba.*
> *Errones fugito, ſua qui modo pharmaca planta*
> *Hac condunt, viruſque ſuis mortemque miniſtrant.*
> *Heu! fuge crudeles artes, fuge vulgus avarum,*
> *Emungens auro aegrotos et funere mergens.*

Abrianiſa apud *Serapionem*, per Al oſcher intelligere videtur plantam quandam, quae non niſi aequivoce dictum ſaccharum proferat, ſeu lac aliquod e planta exſudans inſpiſſatum, quod non niſi externa facie ſaccharum repraeſentet, dum interim viribus a ſaccharo longiſſime diſtet. Equidem maximus *Salmaſius* teſtatur, multis aliis praeterea ſuccis, ſed non niſi congelatis ſive coagulatis, ut ſaccar Mambu, ſaccar Tengae e liquore palmeo, Indis Jagra dicto, ſacchari nomen tribui.

bui. Folia porro lata habere Hahofcher, *Abrianifa* afferit, et Zuccharum quod egreditur ab oculis ramorum et a locis foliorum ejus, et prodeunt ex eo mala ficut tefticuli camelorum, et ab illis pomis res quaedam adurens provenit, ita ut non poffit fieri cauterium cum re meliori ea; quando inciduntur folia Hahofcher, emittunt lac, quod colligitur Majo menfe, et ponunt in eo coria, et non remanet in iis pilum. Quae omnia ab Abrianifa prolata, non inepte ad Ricinum et genus Tithymalinum referenda, metro inclufit Poëta *Khuenius* Zodiac. med. T. I. libr. V. p. 861.

> *Eft arbor craffo ligno, pulchroque levique,*
> *Et recto, fert poma cameli imitantia formam*
> *Tefticuli, quibus et liquor deftillat adurens*
> *Adftringensque parum, ad cauteria commodus igne*
> *Facta.*

Eruditiffimus *Golius* in *Lexico Arabico*, ftupendi laboris opere, ex Arabum quorundam fententia refert: Alhofcher arboris fpinofae et gummiferae fpeciem effe, cujûs fructus tubercula inflata, quae et hoc nomine appellantur, alba.

In hac fententiarum diverfitate, faepius nobis laudati *Salmafius* et *Deufingius*, rite penfitatis omnibus, ad *Apocynum Syriacum*, quod *Periploca Syriaca Dodonaeo* dicitur, delabuntur, eo quod planta haec pariter lactefcens fit, e qua fuccus fponte magna quantitate exfudans, fenfim fimilitudine Gummi Tragacanthi infpiffatur. E floribus quoque, loco fructus, duo poma feu facculi, tefticulos referentes, prodeunt lanugine referti, quibus Arabes tomenti vice implent pulvinaria, et fomitis loco utuntur ad accendendum ignem. Unde *Hofcher* in *Exodi verfione Arabica* pro ש"ש fumitur, quod genus lini fubtiliffimi et candidiffimi fignificat. Sunt, qui Byffum interpretantur. Saadias de lana hofcher accepit

Exod. XXV. Linum autem et lanam indifferenter auctores appellant id genus omne, quod ex arboribus et fruticibus legitur, ut ex gossypio et aliis corticis plantis. Haec illustr. *Salmas.* in Homonym. Hyl. Jatric. cap. 79. vid. quoque doctiss. *Braunius* de *Vestit. Sacerd. Hebraei.* passim.

Ab his testiculis vel sacculis nomen huic plantae tributum *Beidelsar*, ut est apud Prosper. Alpin. de Plant. Aegypt. quasi dicas *Beid el ossar*, i. e. *ovum ossar*; aptius tamen *testes Ossar*, ex mente Cl. *Veslingii* observ. ad eundem p. 28. dicuntur, quia *testiculus* ab ovali figura vocatur *Beida*; qui insuper annotavit *Beidelsar* peritioribus Arabum medicis *Ossar* simpliciter et *el Usar* dici; et lac ubertim acre atque amarum fundere caule, ramis, nervulisque cunctis, quod concrescens locis calidioribus, non saporis, sed candoris quadam similitudine *Mann* et *saccar el usar* appellatum fuit. Estque haec planta *Ericu* et *Bel-Ericu Hort. Malab.* T. II. figur. XXXI. ex mente Amplissimi *Commelini* in Not.

In hanc plantam cuncta, quae *Abrianifa* de Al oscher habet et recenset, si Prosp. *Alpinum* aliosque inspicias, quadrant. *Honorius* certe *Bellus*, literis ad *C. Clusium*, hanc plantam *Ebn Sinae* et *Abrianifae* Al ooscher indubie esse credit, et descriptione hujus fruticis, ab *Ebn Beidar* et *Malahysah*, Medico Persa, qui *Ebn Beidaris Historiam in epitomen redegit*, (quorum libros MStos apud *Haym Abenxuensem*, medicum Ebraeum, Hispanico sermone vidit) mutuo sumta, magis magisque firmat; cui *Cl. Clusius* pariter *Rar. Plantar.* L. V. c. 4. accedit. Nec alia forte planta industrii *Cornuti de Plant. Canadens.* cap. 37. qui non tantum de hac majori, sed et minori Apocyno recto Canadensi annotavit, succo plantam totam turgere lacteo viscido, cujus lentore fiat, ut pedibus implicatae muscae haereant, implicatis visco pediculis, et frustra alarum nixu vitae consulere tentent; quippe et odore

re et ſapore allectae frequentes advolant. Forte hoc inſecti genus eſt Perſice *C-hezoukek* dictum, e quo ſaccharum Al-ooſcher confici, refertur a P. *Angelo*. Ne tamen mireris, ab inſectis tantam proficiſci dulcedinem, et melli analogam qualitatem; quippe mirabiliora dabimus in *Myrmecologia noſtra*, ubi de *formicis mannam et Litin Bitſik elaborantibus*.

In admirationem rapitur modo laudatus *P. Angelus*, peregrinatorum ne ullum, curioſiorem licet, excepto illuſtri *Thevenotio*, hujus plantae ab ipſo delineatae et deſcriptae, mentionem injeciſſe, quam αὐτόπτης circa oras maritimas Bender Congo, et Bender Abaſſi, portuum nempe Perſidis e regione Hormuſii, ſaepius naſcentem et luxuriantem obſervavit. Et *Thevenotium* quoque, ratione denominationis plantae aliarumque circumſtantiarum deceptum, queritur ab mercatore Armeno, qui mancam ei mutilamque plantae hiſtoriam ſuggeſſit. Dum enim plantam *Kerzereh* vocat, generale omnium deleteriarum plantarum nomen huic imponit; ſpecialiter autem plantam lethiferam denotat, *fel aſini* dictam, eo quod vel beſtiae hujus felli guſtu ſimilis; vel quod animal hoc duriſſimae caeteroquin vitae, ſi plantae hujus amaritiem deguſtarit, tanquam lethali aſſumpto pharmaco, ſtatim corruat et moriatur, teſte generoſ. Dn. *Chardin* deſcript. Itiner. Perſic. T. II. cap. 3. p. 12. Edit. ult. in 4to, qui inſuper plantam, *Kerzereb* dictam, a planta ſaccharum al oſcher proferente, plane diſtinguit.

Eſt autem, e *Thevenotii* mente, Frutex ad viri proceritatem et ultra germinans, cujus truncus hominis adaequat craſſitiem, e quo rami prodeunt brachio aequales, in plurimos ramulos, quorum minimi digitorum craſſitie, diviſi. Cortex illi craſſior, ſub quo truncus lignoſus albicans. De hoc ligno Al-ooſchar Serapio: Lignum eſt leve, craſſum, rectum pulchrumque, ut ideo aſſimilaverint cantilenarii in

cante-

cantilenis brachia et crura amasiarum, ligno huic. Color arboris, secundum *Thevenotium*, virore albicat, vel ut *R. P. Angelus de St. Josepho* explicat, frondibus exterius valde virentibus, interius autem candicantibus, lanuginosis et flaccidis quasi verbasci foliis, figurae ferme ovalis, veluti nucis frondes. *Thevenotius* quoad crassitiem Lauro-cerasi foliis, longioribus tamen, assimilat, qui in ordine eorum describendo pariter accuratus existit, dum recenset foliorum bina sibi semper esse opposita, non tamen ex eodem latere, sed sequentia bina cum praecedentibus crucis figuram efformare, petiolis tamen carere, caulem ex quo prodeunt amplecti, illique annexos esse. Ad summitatem plantae, et utplurimum prope antepenultimum foliorum ordinem, scapus prodit crassitie caudae sive petioli Tulipae, (labruscae assimilat *Chardinus*) digiti longitudine, ex quo alii parvi cauliculi oriuntur numero utplurimum quindecim, quorum unusquisque in floris summo superbit, qui juncti umbellam efformant; antequam flores erumpunt, dimidii oboli latitudine in diametro adaequant instar globuli plani, ejusdem paene magnitudinis ac figurae, cujus sunt ossicula albicantia plana in summitate, in pisce Raja reperiunda: inferne flores in rotunditatem globantur, dum foliola, ex quibus componuntur, sese jungunt. Flores aperti parvulas mentiuntur Anemones; externe coloris sunt ad violaceum accedentis, admodum laevigati, fundus interne albicat, apicesque foliorum purpurei coloris, inferne figura pentagona plane lutea elucet, cujus anguli singuli in foliolum floris terminantur: et e medio cujusque hujus pentagoni lateris denticulus quasi, inferne candidus, superne purpureus prodit, suntque denticuli hi semper binis foliolis interjecti, floresque rubi floribus similes. Haec *Thevenotiana* florum descriptio. *R. P. Angelus* fructum floremque alio plane modo delineat, Fructus

sunt,

funt, fcribit, omnino fimiles humano ftomacho feu ventriculo quoad formam, non autem ejusdem molis, fed ferme dimidio majoris, coloris exterius fubviridis, interius candidi, mollique infarcti pulpa: hi autem flante Auftro maxime hiant, tum ex hiatu erumpit flos caeruleus, afpectu mirabilis, lilii delicati fpecie, quem Perfae vocant *Gul Badfamur*, ex Fr. a St. Jofepho interpretatione, *florem venti pellis caftorei*, metaphora fumta a caliditate pellium caftorei, quibus Perfae contra hyemis rigores veftiuntur. Generof. *Dn. Chardin* interpretatur *florem venti fuffocantis*.

Ne vero compendio plus aequo ftudens, rem verius implicem, quam explicem, idcirco hac occafione paulo altius exordior, et Ben. Lectori prius ex Auctoribus Perficarum rerum, quale hoc ventorum genus exiftat, pluribus indictum adhuc, exhibeo. At nemo melius hos nobis demonftrabit Excell. *Kaempfero in Amoen. exot. Fafc. IV.* §. 3. p. 671 et 721. effe nempe ventos ex auftro occidente poft meridiem flantes, aeftuofos adeo, ut ex orci faucibus propelli magis formidandi nequeant. Incolae eos Baadi-Samur, barbaro ipfis nomine, et venenati quid infinuante, vocant; rectius circios infernales appellaverint, ex eorum quippe occurfu, praefertim in turbinem fi agantur, viatores nonnunquam profterni et praeclufos fpiritu fuffocari contigit, nifi linteo madefacto faciem operiendo, fuffocationis periculum declinaverint; quo fine nemo facile fine plena amphora iter hoc coelo fufcipit. Res prodigio fimilis, et ut a nemine hactenus memorata, fic ex naturae principiis nondum decifa eft: Cur ftygii ifti flatus, cum flammae inftar ardeant, liquores tamen et madentes pannos contactu fuo algidos reddant; quin etiam reconditos intra cameram, et non contactos, mediocriter refrigerent? Certe qui a corporis lotura, (quam hic in detrimentum amamus advenae) ex cifterna madentes prodeunt,

 ab-

ab hoc vento afflati vim frigoris percipiunt intolerabilem, ac paene funestam, nisi subito inarescens cutis molestiam cum madore rursum deponeret.

Quod si aqua, vento hoc ingruente, defuerit, aliud remedii genus suppeditant generosi peregrinatores, *Thevenotius et Chardinius*, ut nempe iter facientes linteo statim caput obtegant, pronoque ventre in terram projecti, faciem tamdiu terrestri glebae arctissime infigant, usque dum deleterii hujus presteris impetus, vix horulae quadrantem durantis, transierit. Et quod adhuc magis mireris, corpora turbinis hujus deleterii vi trucidata, dissoluta quasi reperiuntur, cum interim situi et colori corporis naturalis nihil decedat, et carneae veluti statuae, rigida, vitam quasi spirantia, exanimia tamen, hoc ipso illis corporibus non absimilia, quae in cella vinaria reperta fuisse, tradidit Excell. *Connor de Antr. lethifer.* Art. II. p. 15. *Chardinius* dormientibus assimilat et jungit: Quod si hoc vento demortui, et aeterno involuti somno, manus pedesque quis tangat trahatque, a corpore secedentes mox manibus suis tenebit, vel in pulverem rediget; id quod duobus exemplis lectu certe dignissimis comprobat. Memorat porro, hos ventos inter decimum quintum Junii et Augusti quintum decimum diem, quo tempore calor ad sinum Persicum maxime regnat, summam exercere tyrannidem, maximo sonitu flare, et rubente ac inflammante quasi colore, instar flammae fornacis, secundum *P. Angelum*, furere; indicio veneni penetrantissimi, a quo nomen gerit. *Bad* quippe ventum denotat; imo secundum magos e Zoroastri secta, *Angelum ventorum Praesidem, Aeolum ethnicorum. BadKhani* pariter nomen fontis provinciae Damegan, e quo certo anni tempore venti prodeunt tanti impetus et vehementiae, ut homines et animalia sursum in aëra tollant, arboresque radicitus evellant: quare cognomen *Geschmen Bad* fonti huic tribuitur.

tur. Vid. Interpres quondam Regis Galliarum doctissimus, *Mr. d' Herbelot dans la Bibliotheque orientale* p. 165. A voce hac *Bad*, veloces et ventorum aemuli equi *Bad pai* dicuntur Cl. *Oleario* in Itiner. Persic. *Sam* autem Arabica lingua *venenum* exprimitur. Hinc in locis ipsis, teste *Dn. Chardin, Samyel* audit, voce composita ex *yel*, Turcice *vento*, et *Samm*, *veneno*: nomine hoc Samyel incolas regionum Bagdad et Mosul, ubi triste pariter ejus dominium, exprimere itidem refert *Dn. Thevenot*.

Accidit sic hominibus, suffocante hoc vento Badsamur obrutis, quod animalibus in antlia pnevmatica Guerikiana inclusis; quae aëre crassiori evocato, relictoque solum iisdem aethere tenuissimo, protinus spasmis tentata suffocantur et exspirant. Est enim vento hoc irruente et rarefacto, externi aëris elater, internae aëris elasticitati movendae impar: unde ab hoc viscera interna cava nimium expanduntur, inflantur, et fibrae tensionis impatientes, ad contractiones spasmodicas irritantur, tandemque suffocantur, ni remedio a Cl. *Kaempfero* suppeditato se muniant. Sic Josephus Acosta nauseam et vomitiones, quas gravissimas ipse cum sociis quibusdam passus erat, dum Pericaccae, montis Peruviani et forsan totius orbis editissimi, juga transiret, non inepte aëris subtilitati, materiae aethereae copia rarefacti, acceptas tulit. Nec mirum faciem, linteo madefacto involutam, opem ferre contra suffocans hoc flamen, cum jam olim ab Aristotele annotatum fuerit, Olympum ascendentibus spongias madidas, ori et naribus admotas, tenuissimi indeque infesti aëris depulisse noxam, quod ab illis, qui Teneriffae coelo contermina juga superare student, pariter fieri assolet. Sic canes in antrum Neapolitanum, *Grotta del Cane* dictum, projecti, dum hiante ore jam moribundi in adstantem lacum Agnanum immerguntur, ab aqua hac quasi hausto nectareo latice refecti, ab orci faucibus revocantur, restaurantur et currunt. Simile

 quid

quid de Svvalbacensi Crypta, Puteolanae illi simili, recenset in *Observ. Medic. Phys.* libr. III. Observ. 46. p. 535. seqq. eruditissimus *Pechlinus*, Cimbrorum Archiater felicissimus. Qualis pariter spelunca in montibus *Al Botom* regionis Mawaralnahrae, de qua scriptor Arabs *Ebn Haukal* in opere prolixo, quo, quicquid in universis regionibus singulare, magna cum laude complexus, scribit, quod ejus spiraculis occlusis vapor in ea densus exoriatur, noctu ignem, interdiu fumum referens, et hoc esse Al Nushader (sal Ammoniacum.) vid. Descript. Chorasmiae et Mawaralnahrae, quam e Tabulis Abulfedae Ismaëlis, Principis Hamah, Arab. et Lat. Londini edidit πολυγράμματος *Gravius* p. 20. Stupenda haec et incredibilia, mira tamen nemini videbuntur, subtilissimum et acutissimum vaporem hujusmodi posse ita corpus undique penetrare, sanguinisque oeconomiam evertere, cum aura fulminea humana ossa, intactis carnibus, difrumpat, gladium in vagina dissolvat, vinum in dolio obturato cum faecibus promiscue confundat, et qui sunt alii effectus, a nimia materiae subtilitate et aëris rarefactione in antliis, uti jam diximus, bombardis et tormentis pnevmaticis, dependentes.

Superat igitur ventus *Badsamur* longissime malignitate, ventum illum insalubritate infamem, *Sirocco* dictum, detortum ex Arabico vocabulo *Xaloque*, quem Graecorum Euronotum, et Latinorum veterum Vulturnum interpretatur Patricius Florentinus, *Joh. Bapt. Donius*, in eruditissimo opere posthumo, de Restituenda salubritate Agri Romani p. 97. quippe Eurus pariter solus olim infamis habitus. Sic *Ovidius* Metamorph. II.

Quum mare sub noctem tumidis albescere coepit
Fluctibus, et praeceps spirare valentius Eurus.

Similiter *Silius* Punic. X.

Sic Lagea ratis, vasto velut insula Ponto

Conspe-

Conſpecta, illiſit ſcopulis, ubi nubifer Eurus
naufragium ſpargens.

Vti et libr. VI.

Tartareus turbo, atque inſano ſaevior Euro
ſpiritus erupit.

Confirmat haec Poëtarum de Euro doctiſſimus Angliae Cancellarius, Baco de Verulamio Hiſtor. Vent. Nobis in Britannia, ſcribit, Eurus pro maleficio habetur, ut in proverbio ſit, Eurum neque homini neque beſtiae propitium eſſe; addit porro: Eurus ſpirans vere adulto, calamitas fructuum, inducendo erucas et vermes, ut vix foliis paſcatur nec aequus admodum ſegetibus. Hinc Paracelſi ſchola cum tribus ſuis principiis etiam in *templo Junonis* (aëre ſcilicet,) locum quaererent, tres collocarunt ventos, Euro locum non repererunt:

Tincturis liquidum qui Mercurialibus Auſtrum,
Divitis et Zephyri, *orantes ſulphure venas*.
Et Boream *triſti rigidum ſale.*

Vincit quoque ventum ſumma notatum infamia, *Gallego*, cujus Auctor ſatyrae infenſiſſimae in Hiſpanos, *Relation de Madrit* gallice inſcriptae, meminit. Nec ejusdem naturae eſt ventus Badſamur, cujus eſt ventus turbineus ex antro ſepulchri Davidis prodiens, intrantesque proſternens, ut in terram proſtrati mortuorum inſtar ad veſperam usque jaceant, usque dum oriatur alius ventus, inſtar humanae vocis exclamans: *Surgentes hinc faceſſite*; qui exinde reſurgunt et attoniti aufugiunt, ceu hoc refert

Jonae filius ille Benjaminus,
laus non ultima ſabbatariorum,

in Itiner. cum verſ. et not. edito ab eruditiſſimo *Conſtantino l'Empereur* p. 46. Sed ventorum hoc par videtur ejusdem veritatis eſſe atque vanitatis, ac fluvius ille ſabbaticus, cujus modo laudatus *l'Empereur*; meminit in *Benjamini* hujus *Tudelenſis Itiner.* p. 206. ſeqq.

A θανατοφέρῳ hoc omnique peste pestilentiore vento *Badsamur*, plantam nomen obtinuisse, ejusque malignitatem ab effluviis plantarum (vel ventosis spiritibus, ut *Solinus* jam vocabit) esse, Persicae historiae scriptores referunt; sicque revera huic convenire frutici, quod fabulose de saxo cecinit *Lucretius*:

Est etiam magnis Heliconis montibus arbos,
Floris odore hominem tetro consueta necare.

Licet negari nequeat, ubi copiosior fruticis hujus *Gul Badsamur* proventus, ventum inibi nidulantem, posteaque ex insidiis inde proruentem, maligniorem reddi; eum autem non omnem ex dicta planta haurire malignitatem, id satis evincit, ventum hunc quoque repertu dari, ubi planta non provenit; quod *Dn. Thevenotius* regionibus Mosul et Bagdad probat; vice versa plantae hae plurimis in locis luxuriant, vento istoc enecante ac suffocante destitutis, e. gr. in regione Lar, et in vicinia urbis Schiras, et per universam orientalem Indiam, teste modo laudato *Dn. Thevenotio*. Ejusdem ponderis erit argumentum eorum, qui venti malignitatem a certis piscibus, in sinu Persico demortuis, et putredini obnoxiis, quos nominare tamen nesciunt, deducere conantur.

Tota haec planta *Gul Badsamur* lacte turget instar Esularum et Tithymalorum, floris lactis consistentiae, secundum *Dn. Chardin*, tantaeque visciditatis, ut filum veluti sericeum protrahi queat. *Fr. Ang.* a *St. Josepho* succum hunc lacteum trium drachmarum pondere mortiferum judicat; ita ut si quis casu hoc lacte oculos infecerit, coecus exinde evadat, quod Thevenotius quoque confirmat: sin camelus aut armentum quodpiam ramos fortius attigerit, scabie putrida torpescat ac moriatur; imo umbram pariter, uti jam diximus, damno-

damnosam esse et excoecantem. Revocat hoc in memoriam, quae de arbore excoecante, albo quoque lacte turgente, memorat Plinius Amboinicus, *Cl. Rumphius Dec. II. Ann. III.* p. 74. cujus arboris folia cum pyri foliis conveniunt, fructus vero triquetri, lathyridis baccis valde similes, quae cataputia vulgo audiunt, radices autem Agallochum spurium suppeditant. Fumum insuper combustorum caulium Badsamur plantae lethiferum esse, a Persis didicit *Fr. Angelus*: carbones tamen pro conficiendo optimo pulvere pyrio requiri, testatur *Thevenotius*. *Hagi zein el attar* in suo *Echtiarath* refert, quod pusilla lactis Badsamur portione ulcera

mundentur sordida melle
excepta, quamvis crusta contecta rigenti,

tam in capite, quam in ore puerorum. Fidem superant, quae de radice plantae hujus *Lusitanus* quidam *Thevenotio* retulit; partem nempe radicum, ortum versus repentium, esse deleteriam, quae vero occidentem respicit, antidoti loco esse. Mira hactenus de planta recensita, quae inde promeruit, ut *c-harg* i. e. *prodigium*, lingua Persica dicatur, testibus toties laudatis *F. Angelo* et *Chardino*, qui prior insuper mirabilem incognitamque jungit virtutem, cum quosdam Chemicos noverit, qui lac Badsamur, certissimum et maximum jactarunt remedium ad opus summum conficiendum, et specificum pro fixando Mercurio. Ecquid planta hac, pro deleteria habita, salubrius philosophis adeptis?

Jam quis non videt, omnia, quae de Badsamur venenata dicuntur, in Nerium, cujus speciem omnes hucusque allegati scriptores faciunt, aperte quadrare. Producimus e tot venenorum collectoribus *Santen Ardoinum* Pisaurensem, a *Theod. Zwingero* olim editum, *de Venen.* Libr. III. §. 21. Natura, inquit, oleandri sive Nerii est valde resoluti "

"va

,, va et mordicativa et incisiva, cum venenosa proprietate,
,, adeo ut bibere aquam, in qua nascitur, aut ab ipso obumbra-
,, tur, aut in ipsa balneari, aut bibere de aqua calefacta cum
,, ipso, aut balneari in aqua seu balneo calefacto cum eo, aut
,, comedere aliquid assatum in veru ex eo facto, et diu morari,
,, et praesertim dormire sub umbra ejus, inducat accidentia
,, infra scripta; nempe angustia vehemens, rugitus, inflatio
,, ventris, dolor ventris, alienatio mentis, aestuatio et inflam-
,, matio, et ventris fluxus et syncope et mors, nisi succurra-
,, tur. Omnia haec ex acritate intensiva et mordicativa deducit Santes Ardoinus. Ignoscite manes Celsi et Scribonii Largi haec Ardoino, barbare scribenti, cum teste *Zwingero* temporum injuriae styli impuritas imputanda, et e stercore aurum eruendum, quippe in ea tempora *Ardoinus* incidit, in quibus bonae literae profundo barbariei coeno penitus obrutae fuerunt. Jungit Santes huic Nerii veneno ex *Rhase*, *Mascrineo, filio Patriarchae, Almansor, Albuali, Haly abbate*, et *Petro ab Abano*, remedia: Ilico post ejus haustum vomitu provocato succus herbarum mucilaginosarum, sicut malvae, visci, et sisami tribuatur, remedium affert; quod etiam operatur rerum unctuosarum dosis, ut butyri cocti et crudi. Ad hoc similiter confert clysterizari prius cum hydromelle et baurach, et postea cum mucilaginibus et oleis. Sed an haec pharmaca veneno Badsamur debellando sufficiant, in illis locis, ubi dira haec lues furit, crebriori rimandum experientia.

Post satis perspectam arborem, ad *saccharum Al hascbar* nobis iterum redeundum, et de ejus quoque *viribus* nonnulla annotanda. Sanare illud oculorum albugines pustulasque; visumque acuere; pectori item amicum esse remedium, Persae praedicant: hinc illud ingreditur *Sefouf el seder*, sive *pulverem pectoralem Pharmocopoeae Persicae Mouzaffer Elen Mouhammed el Hosseni compos. 373.* quod ex aliis constat

constat pectori amicis ingredientibus, cujus dosis M. j. cum dungo I. Caphurae et item dungo aquae de cancris emulsae, et cum vino papaverino, et emulsione seminis portulacae, ut R.P. *Angelus a St. Josepho* vertit; qui in Notis ad hanc compositionem addit, per triduum decem drachmas aqua tepida dissolutas, asthmatico propinatas, solamen maximum conferre, stomachoque, pectori, renibus ac vesicae propitium existere.

Arabes jam olim easdem paene vires huic tribuerunt saccharo. Sic *Ebn Sina*, licet modum generationis et plantam veram ignoraverit, efficaciam tamen omnem viresque specifice recensuit, dum scribit: Est in ipso saccharo Al hascher cum dulcedine pauca stypticitas et amaritudo: ita namque e mente *Deusingii* textus vertendus. Pauca haec dulcedo revocat in memoriam, eam apud Arabes non veram dulcedinem, sed minorem denotare acrimoniam. Welschius incomparabilis Hecatost. pag. 18. *Ebn Sina* porro pergit: Non facit sitim, sicut reliquae species sacchari, quoniam dulcedo ejus est pauca; est bonum ventriculo, et hepati, ac confert renibus et vesicae. Consentit *Beitarides*: Cum dulci sapore stypticitatis quidpiam et amaritudinis habet. Et Serapio: Quando bibitur, non facit sitim propter paucam dulcedinem. Ad haec maximus *Salmasius* annotavit, *Ebn Sinam* et *Serapionem* non scribere, saccharum Alhascher sedare sitim; sed simpliciter, non facere sitim, sicuti reliquas sacchari species; ratio enim affixa, quia parum dulce. Huc collineat *Isaac Ben Suleimen* apud *Serapionem* de Simpl. c. 50. Zuccharum Haoscher est minus speciebus aliis in dulcedine, et plus in siccitate; quare non aufert sitim, sicut aliae species sacchari, et habet operationes laudatas in doloribus renum.

Serosos educere humores hoc saccharum, discimus ex *Ebn Sina*: Confert hydropi cum lacte *al Luffah*. Interpres ri-

 dicule

dicule vertit: Cum lacte camelae noviter foetae; aeque infelici versione, ac *Stephanus* interpres *Aali Ebn Abbasi* vertit: Carnem camelae, quae nunquam concepit; cum non de *camelo*, sed de *mustela* Auctor scripserit, teste Excell. *Welschio* de Ven. Medinens. p. 173. quae certe versiones risum, non oppositionem, merentur, et saepe sine indignatione legi non possunt. Vere in hanc rem, literaturae orientalis ditissimus promus condus, *Edmundus Castellus, in Orat. qua via praestruitur ex scriptoribus orientalibus ad clarius enarrandam Botanologicam S. Scripturae partem.* Absurditates, *inquit*, non ridiculae „ tantum, sed periculosae admodum, quas in quamplurimos „ libros invexerit linguae unius Arabicae ignoratio; innu- „ merae sunt, tota Anticyra dignae, et a cunctis rite doctis „ merito exsibilandae. Quid? quod ad artem medicam adeo „ necessaria est haec lingua, ut propter ejus inscitiam haud „ raro vitae jacturam perpessi sint aegroti, utinam non ali- „ quoties sani! Hujusmodi errorum aliquot decades, ne di- „ cam centurias, erraffe magnos viros, nullo vel quam exi- „ guo negotio commonstrare se velle et posse, non promittit „ tantum, sed et aliquibus probat, quando interpretes *Ebn Si-* „ *nae* pro *allio, somnum*; pro *vernice, Zarnichon* sive *arsenicum*; pro „ *semine carvi*, *cervum*; pro *grano*, *jumentum* interpretati „ sunt. Quis haec recensens sibi temperet a risu?

Audivimus paulo ante ex *Ebn Sina*, saccharum Al haschar cum lacte *al-Luffah* esse miscendum. Cum autem variae plantae hoc insignitae nomine; non mirum, illas apud interpretes quoque varietatem peperisse sententiarum. Sic *Luffah Dioscoridis* arum, quod Syris Luffa vel Lupha dicitur; cujus Arabes duo genera faciunt, Luf simpliciter sive arum, et Luf serpentis, quod Graecis antiquis ἄρον δρακόντιον. vid. Illustr. *Salmas.* Homon. Hyl. Jatr. p. 50. a. F. Datur quoque Luffa, sive cucurbita Meccensis sericea, a *Carolo Avantio* (maximo rei

rei herbariae detrimento, ipso aetatis flore mortalitati erepto.) Not. in Bapt. Fier. Coen. p. 41. descripta et depicta. *Isaac Ben. Suleimen* apud *Serapionem* vertit: Cum lacte *Luffah* sive *mandragorae*. At neque sic quidem convenienter; cum Luffaah Arabum illud ipsum sit, quod Genes. XXX. vocatur דודאים *Dudaim*, quod et illic minus commode Mandragora vertitur, et a plurimis veteris Interpretibus Foederis, praecipue Cl. Drusio, pro illo fructu habetur, cum potius sit Persarum *Destambaje*, et Arabam *Schemamab*, quasi *manus odorata*, ob odoris fragrantiam, quam nonnulli Mali medici quandam speciem faciunt, praecipue cum cortex calidus sit, ventriculum roboret, flatus ex eodem dispellat, ad foecunditatem disponat; pulpa autem difficilioris concoctionis. Odore calefacit fructus hic cerebrum, et ejus obstructiones aperit, ceu *Beitarides* de eo testatur, plurimisque egit Excell. *Deusingius* Diss. de Dudaim; quae si rite omnia ponderentur, minime in mandragoram quadrant. Illustris *Ludolfus* in comment. Hist. Aethiop. N. 72. p. 139. Musae sive Mauz, Ficui nempe Indicae longissimo latissimoque folio, fructu longissimo, Serapioni Musa dictae, vindicat, haud equidem contemnendis rationibus: quam controversiam nunc non facimus nostram. Auctores omnes paene, qui fructus hujus meminere, collegit indefessus rei herbariae scrutator, *Illust. Sloane* in Catal. Plant. Insul. Jamaic. p. 189. Videturque nil aliud esse, quam fructus Americanorum notissimus *Bananas*, sive *Bala* Malabarensium, et *Kely* Bramanum, quam videsis in Hort. Malab. T. I. fig. 12. 13. 14. ubi et descriptionem ejus uberrimam legere poteris. Habetur a nonnullis pro uva illa, e benedicta Terra Moysi allata. Num. 13. v. 24. Materiam hanc exhausit solertiss. *Goeree en de Mosaise Historie de Hebrewse Kerke* Tom. I. cap. XVIII.

Sed reducat nos *Luffah* Arabum ab *saccharum Alhaschar*, quod Cl. *Deusingio* videtur esse remedium aperiens, deob-

struens, abstergens, purgans, ac imprimis serosos educens humores. *Salmasius* easdem ac saccharum veterum, Dioscoridis et Plinii, habere vires, late probat in *Hom. Hyl. Iatr.* cap. 79. p. 109. et certe plura adhuc de Alhaschar saccharo suppeditasset, ni ejus de *saccharo Tractatus* mutilus, pro dolor! e MSt. prodiisset. Inclusit *Vires sacchari Alhaschar Khuen.* Zodiac. med.

Illud amaroris quiddam sortitur, eoque
abstergit parce, adstringitque; austerus inhaeret
namque sapor. Prodest vitiis pulmonis et albo
Hydropi: Vires quas non sortita Pelasgum
sacchara, vesicae vitiis renumque saluti est,
Tentantemque oculos nubem caliginis aufert.

Plura non addo, saccharo Alhaschar destitutus et experientia.

CAP. VI.

DEflectit jam calamus ad illud, quod πρῶτον ζήτημα hujus differtatiunculae, ad usum Rhododaphnes, quem in dilucidandis veteris Scripturae S. Foederis locis praestat. Exod. nempe 12 v. 8. et Exod. 15. v. 25. Ad priorem quod attinet locum, vox *Merorim*, quod cum Azymis et Agno paschali comedere jubentur, ansam dedit variis variorum interpretationibus. Cum *Merorim* γενικῶς proprie denotet amaritudines; inde ἰδικῶς *amaras herbas*, absque ulla speciei definitione, *Chaldaeus paraphrastes* et alii plurimi credidere significari. *Septuaginta*: πικρίδας interpretati sunt, qua voce quoque utuntur Ps. 64. v. 4. et Thren. 3. v. 15. *Vulgatus* vertit post illos: *amaras herbas*, quarum pessimum genus cum exprobratione amaritudinis appellatum fuisse πικρίδα, docet Plinius libr. 19. c. 18. cujus

sapor

. . . sapor indicium faciet manifestus, et ora
Tristia tentantum sensu torquebit amaror.

Vulgatae Versioni favent *Judaei*, qui חסא *Chasa*, *lactucam*, ingrediens salsamenti agni paschalis esse tradunt, quod Rabbinis חזרת *Chasereth* dictum. Secundum *Gemaram* referendum est ad radicem חוס *misereri*, quod ejus usus sit in vespera Paschatis, in coena, quae instituitur in memoriam agni paschalis, qui fuit symbolum misericordiae divinae. *Quid est Chasereth? idem quod chasa; quare dicitur chasa? quia misertus est Deus nostri. Bartenora* in Pesach cap. 2. fol. 39. 1. citante Excell. *Buxtorf.* in Lexic. Rabbin. p. 722. qui praeterea monet לטיך denotare Rabbinis quoque ipsam vocem Germanicam *Lattich*, Lat. *Lactucam*, quippe qua utuntur in descriptione ceremoniarum Paschatis. Cave tamen, hanc plantam *Chasereth* Rabbinis dictam, confundas cum pulmento *Charoseth*, cujus itidem in comestione agni paschalis usus, quod a Viro caeteroquin doctissimo factum. Est enim illud embammatis genus, in quod Sanctissimus Servator noster in secula benedictus immisit manum, et frustulum Azymi intinctum Judae proditori exhibuit, Matth. 26. v. 26. ἐν τῷ τρυβλίῳ, *in catino vel paropside*, in quo illud embammatis genus *Charoseth* depositum. Erat autem spissum condimentum e pomis, pyris, nucibus, amygdalis, apud Judaeos Palaestinae ex passulis majoribus, ficubus, dactylis et hujusmodi dulcibus, malis citriis immixtis, confectum, cui vinum miscebant et incoquebant, eaque ratione praeparabant, ut lateris speciem prae se ferret, multis additis aromatibus, imprimis vero crassiuscule contuso cinnamomo superinjecto, ut paleam et lutum referret, et hoc modo sibi in memoriam revocarent, majores suos in Aegypto palea et luto laborasse, lateresque confecisse, a חרש *testa* dictum Charoseth, ut *Cameroni* visum. Haec occasione confusionis Charoseth cum Chasereth, lactuca.

Castalio Septuaginta secutus, cum cerneret πικρίδες non tam lactucae convenire, quam potius denotare illud *Virgilianum*,

. . *amaris intyba fibris*,

quae secundum *Columellam*,

. . *torpenti grata palato*,

vertit: *cum cichoreis*. Intybum autem Graeci σέριν, Arabes *Endeba* vocant. Huc facit, inquit *Drusius*, quod lactuca sylvestris sit σέριδος seu intybi species, quam officinae medicae Endiviam, Rabbini עולשא vocant. Rev. *Cocquius*, Ecclesiastes Vlissinganus, qui sacrarum vires

Plantarum pandit, doctoque volumine narrat,

non quidem lactucam sylvestrem, sed *Parthenium*, Afris θαμακαθ dictum, interpretatur, hypothesin secutus maximi Bocharti Phaleg. libr. II. c. 15, sententis: idem esse cum Hebraeorum *Thamca* vel *Thamceta*, cujus mentio, inter herbas amaras in esu agni paschalis, in Chaldaea paraphrasi; nomenque convenire et saporem. Quid? quod ut Afris Thamcath, Hebraeis Thamaca, תמכה et Chaldaeis Thamacata; sic Romanis *Tamnacum* dictum fuisse Parthenium, constat ex his Plinii libr. XXI. cap. 30. *Parthenium alii Leucanthemum, alii Tamnacum vocant*. Et quaedam parthenii species hodieque in officinis appellatur *Tanacetum*, unde Gallicum *Tanasie*, non ex Graeco ἀθανασία, cujus nullus profertur Auctor. Tanaceti hodie adhuc saccharo conditur semen, cujus sapor utut amarus, non tamen est injucundus, ut nihil obstet, quo minus adhiberi potuerit in agni paschalis festo celebrando. Haec *Cocquius* in Phytholog. sacr. cap. 20. sect. 1. §. 2. p. 255.

Vt brevis sim, alii Hebraeorum *marrubium*, alii *carduum*, alii *armoraciam*, צנון sive raphanum majorem, alii *gingidium* huc

huc trahunt, alii denique *muscum*, qui crescit circa palmam; quos omnes non moror; sed ex Gemaristarum praecipuis refero, teste Excell. *Buxtorf.* in Lexic. Rabbinic. הירדופנין *Hirdophnin esse speciem herbae amarae, cujus usus in esu paschatis*, ut videre est in *Talm. Pesach.* fol. 39. 1. *Glossa* notat hic, quosdam id explicare: אלוישנא *Herba haec fuit bestiis venenata et lethifera.* דאכלה הרדופני. *Bestia, quae comedit Hirdophnen.* Cholin c. 3. in Mischn. Rambam hic notat: הירדופני *hirdophni est herba, quae bestias, si eam comedant, interficit; nihil vero nocet hominibus.* Sic et *Bartenora.* Hinc in *Gemara* pariter scribitur: *Venenum lethiferum bestiis est Hirdophne.*

Ad quam classem autem referenda sit Hirdophne, altum apud Gemaristas silentium. Sed quis ex hactenus a nobis recensitis non videt, *Hirdophnen* Talmudistarum detortum esse ex *Rhododaphne* Graecorum, quod Viro in hoc studiorum genere, oculatissimo Excell. Buxtorfio quodammodo suboluit, qui e Graeco Δάφνη Lauro, provenire auguratur. Gemaristis quoque vox daphne nota. vid. toties laudatus *Buxtorfius Lexic. Rabbin.* p. 563. *Cohen de Lara*, haud ultimus sabbathariorum, in Tr. de Convenientia Vocabulorum Rabbinicorum cum Graec. ad Lit. ה p. 35. fatetur: *Hirdophne, ῥοδοδάφνη, Rhododendrum, Hispanorum Adelfa mata conocida.*

Si hodiernos Judaeorum inspiciamus ritus, *hirdophne* nunc exulat: utuntur quippe raphano majori, armoracia (Meer-Rettich) chaerefolio, (Kerffel-Kraut) petroselino, hederae foliis et similibus pro regionum diversitate et locorum. Nec ingratum fore judico B. L. si occasione *hirdophnes, ritum agnum paschalem comedendi, festumque* celebrandi, breviter recensuero. Incipiebant paschalem coenam poculo primo, et singulis tum junioribus, tum senioribus, etiam in cunis vagientibus, scyphus vini infundebatur; deinde explicabant et exponebant in mensa, Paschatos celebrationi destinata,

nata, agnum paſchalem aſſum, cum ovo indurato, (hinc forſan ovorum paſchalium origo:) catinum, in quo ſuperius jam deſcriptum pulmentum Charoſeth, porro acetar um ex herbis amaris, cujus ingredientia olim erant, hirdophne, abſynthium, lactuca ſylveſtris, aliaque, quorum ſuccedanea modo indigitavimus. Tum canebant partem Cantici *Hallel*, ſive Pſalm. 113. et 114 dimidiam, et bibebant poculum ſecundum.

Veniebant deinde ad herbas amaras ſive acetarium, de quo unusquisque paululum ſumebat, partim ut major foret cibi appetentia, partim ut memoriam recolerent praecepti paſchalis divini. Hoc facto comedebat paterfamilias azyma, Charoſeth pulmentum, iterum aliquid acetarii amaricantis, juncta ſimul benedictione cum agno paſchali, tanquam ultimo ferculo, aliosque haec comedere quoque jubebat. Poſt cibum Deo gratias agentes bibebant poculum tertium, (quo cum poculo Sanctiſſimus Servator, ἰατρὸς ψυχῆς, S. Coenam inſtituebat,) ac denique alteram partem Hallelis abſolvebant. Tum tertiam placentam tollebant, fruſtulum ex ea defringendo, iterumque paululum herbarum amararum deguſtando, quas tamen in Charoſeth non intingebant, quia Rabbi *Hillel*, ſtante adhuc templo ſecundo, ſic fecit, factumque ſuum his conprobavit verbis Exod. 12. v. 8. *Azymos panes cum herbis amaris comedetis.* Sequebatur tum poculum quartum, quod ſalutare ſive poculum Cos fuiſſe, probat Excell. Daſſovius in Celim §. 21. Hoc poculum erat, quod Servator noſter in ſacra ſynaxi bibere recuſabat. Brevis hic ſumendi Paſchatis ritus; quem ſi quis fuſius ſcire deſiderat, adeat fontes, Maimonid. T. I. Hilchot Chamez umazza c. 8. Edit. Venet. ſecund. fol. 246. ſeqq. Mardochai Japhe T. I. Lebhuſchim edit. Prag. fol. 169. ſeqq. Schylcan Aruch Joſephi Karonis P I. Orach Chaym Edit. Venet. elegantiſſ. in 8. fol. 146. ſeqq. Shibbole liketh edit. Venet. eleg. Fol. f. 19. Col. 1. f. et hebraeis alios.

CAP. VII.

INservit Rhododaphne pariter noſtra illuſtrando prodigio Exod. 15. v. 25. de Aquis amaris, ligni vel arboris injectione a Moyſe mitigatis. Locus, in quo miraculum hoc contigit, Mara vulgo dicitur. *Onkelos* et *Jonathan* מָרָתָה i. e. לְמָרָה ediderunt. Graeci Codices μεῤῥᾶ habent. Sic Codex Romanus, a Cl. Druſio citatus: ἦλθον εἰς μεῤῥᾶ; et alius: εἰς μεῤῥᾶν; e qua voce *Merra* forte *St. Auguſtinus* in Quaeſtion. ſuper Exod. *Meiram* detorſit. Latini veteres: Marath, quinta manſio Israëlitarum in deſerto, ubi Moyſes aquas amaras reddidit dulces, conjecto in eas ligno. Interpres Origenis: Poſt tranſitum maris rubri etc. venitur ad Marath, ſive juxta aliam literam, Myrrham. Hinc *Prudentius* in Enchiridio lacum Myrrae in eremo quoque inſcripſit.

Aſpera guſtatu, populo ſitiente, lacuna
Triſtificos latices ſtagnanti felle tenebat.
Moyſes ſanctus ait: Lignum date, gurgitem in iſtum
Conjicite: in dulcem vertentur amara ſaporem.

LXX. πικρίαν interpretantur, ſive amaritudinem: hoc enim ſecundum eruditiſſ. *Cartwigth*, denotat vox Marah. Conſentit *Hieronymus* in Onomaſt. Vrb. et locor. cum *Euſebio* a Cl. *Clerico* editus: *Mara ſignificat amaritudinem, quo in loco cujusdam ligni immiſſione aquae dulces ſunt redditae.* N. Sanſon in Indic. Geograph. et explic. Region. Maram ſtationem Israëlitarum in deſerto, inter deſertum Etham et Elim, Numer. 33. v. 8. 9. itidem ponit.

Cum ad oram maris rubri occidentalem fontes atque lacus ponantur a veteribus, amarore et ſalſuginis ſapore infecti, nihil tale autem exſtet in adverſo litore, hoc aquarum

 Marae

Marae miraculo comprobari credit Reverendissimus Abrincensium in Galliis Episcopus, *Huetius* in Alnet. Quaest de Concord. Ration. et Fidei libr. II. cap. XII. §. 16. illud *Orosii* (scriptoris, e *Barthii* elogio, bonis utique annumerandi, non quidem primis) L. I. c. 10. scribentis: *Non recta mare Ebraeos Aegyptiosque trajecisse, sed in circumerrasse.* Sunt, qui credunt, amaritudinem fontis post Israëlitarum abitum rediisse: ex *Plinio* quippe liquet, quod modo diximus, hisce in regionibus extitisse; et adhuc dum existere, recentiora hodoeporica demonstrant, quae inter *della Valle* et solertissimi *Monconysii* nominasse sufficiat, qui prope Muadiam, vix dimidio a maris rubri litoribus milliari, scaturigines aquarum amaricantes, salsuginosas, potuque ingratissimas, repertu dari testantur, lingua Arabica *Aain el Mouse*, *fontes Moysis* dictas. Locus harum aquarum in recentissimis Arabiae Tabulis circa Pharan, cujus *Ptolemaeus* L. V. c. 17. et *Stephanus* meminerunt, habitatione Ismaëlis celebris, inveniri poterit. Consul diligent. *Goeree* T. III. en de Mosaise Historie der Hebrewse Kerke p. 367.

Ast exactius rem inspiciamus prodigiosam, ejusque praecipuum, quod Moyses, ipso Deo monstrante, hoc lignum sive arborem aquas amaras edulcorare didicerit. Textus clare exprimit: *Docuit eum Deus.* LXX. Interpretes: ἔδειξεν αὐτῷ. *Jonathan* et *Hierosolym. Indicavit ei. Hieronymus: Ostendit ei.* Quam verbi vim plurimis dictis parallelis illustrat Cl. *Drusius* Not. majorib. in Exod. Hausit sic Moyses, ipso juvante Jova docenteque, vires hujus arboris sive ligni, quae felicitas post illum pariter Salomoni contigit, qui a Deo prius edoctus, librum virtutes facultatesque vegetabilium includentem composuit. 1. Reg. 4. v. 33. Hunc librum revera extitisse, nugivenduli Talmudici nos credere jubent, codice Pesachim in Mishna cap. 4. T. II. Edit. Surenhus. p. 148. quanquam ibi tantum legitur, Regem Hiskiam suppres-

suppressisse ספר רפואות librum medicinae. At *Maimonides* ad illum locum non omisit annotare, id de libro Salomonis esse intelligendum, quem perinde a Judaeis, ubi in morbum incidissent, fuisse consultum, ut a Graecis Hippocratis et Galeni scripta; testatur R. D. *Kimchi* ad 3. Reg. 53. et 4. Reg. XX. Confer R. *Nachmanides* et R. *Levi B. Gerson.* Hinc *Suidas* in voce Ἐζεκίας, hujus Salomonis libri, sub titulo: βίβλου ἰαμάτων meminit, quem Ezechias aboleverit, quod populus mentem ad Deum non adverteret, sed quicunque aegri essent, morborum curationes inde peterent, neglecta divini Nominis invocatione. Nec e sanctis Patribus *Justinus* Martyr, sanctissimus Philosophus, quaest. LV. ad Orthodox. et *Procopius Gazaeus* ad 3. Reg. IV. v. 37. naturalis hujus scientiae in Salomone obviae dememinerunt. Eadem referunt *Syncellus* pag. 200. *Cedrenus*, pag. 77. et 89. *Anastasius* quaest. 41. et *Glycas* pag. 182. *Eusebium* testem laudantes, quos omnes recenset vir stupendae lectionis, diviniorisque adhuc judicii, incomparabilis *Fabricius*, in Codic. Pseudepigraph. Vet. Testam. p. 1045. Et forte liber iste est Herbarium, Arabica lingua conscriptum, cujus meminit solertissimus *Morhofius* Polyhist. L. I. cap. 6. vel sanctissima ars, Salomoni ab Angelo tradita, in Codic. MStis Ashmol. et in Catal. Msstorum Angliae et Hibern, P. I. n. 8277.

A Deo igitur, Auctore Naturae, Salomonis instar edoctus Moyses, hoc experimentum edulcorationis aquarum instituit. עץ et lignum denotat et arborem synecdochice, teste magno Buxtorfio in Lexic. Rabbin. et Talmud p. 1642. Hinc interpretum varietatem fluxisse auguratur *Drusius*: Nam *Onkelos* אעא et LXX, ξύλον, habent, quae vox in lingua Hellenistica etiam arborem significat. Caeterum Jonathan et Hierosolymitanus *arborem* interpretantur. Hanc a Deo Moysi praemonstratam arborem sive lignum, admirabilitatem rei per illum gestae

 extol-

extollere autumat laudatissimus *Huetius*, non quod aquae vitium ligni alicujus injectu emendaverit; nam naturaliter id fieri potuisse, et saepe fieri, exemplo e Plinii L. XXIV. c. 1. petito probat, ubi amaras aquas polenta addita mitigari scribit, ut intra duas horas bibi possint; sed quod Deo monstrante huic aquae medelam repererit, quemadmodum et Elisaeus Dei indicio Hierichuntinas aquas amaras, polenta addita saporem mutare cognovit, quod naturale remedium esse, e modo citato *Plinio* clarum.

Pergit Cl. *Huetius*, id intelligere licere ex Auctore Ecclesiastici, qui ut artem Medicam probet a Deo proficisci, nec a prudentibus hominibus esse aspernandam, inter medicamenta et Medicinae effectionem eam ponit, qua amara aqua a ligno mitigata est dulcisque reddita. Similes porro remediorum monstrationes jactant profanae gentes, vel confictas, vel daemonum, supremum Numen imitari conantium, nefariis artibus effectas, quarum plures fuse e variis Auctoribus affert. Excerpsi hactenus dicta latius et laetius e consummatissimi judicii Theologo, cum medici ob minimos in Scriptura sacra interpretanda lapsus et conjecturas, male passim audiant, ut in proverbium paene, imo exprobrationem, *Medici religio* relata sit.

Rabbinorum plurimi, si non omnes, ut miraculo huic, quod justum equidem aequumque, majus addant pondus, amaram fuisse arborem sive lignum, ideoque aquae injectam, illam adhuc amariorem reddidisse, tradunt. Contra naturam istius ligni ergo fuisse dicunt, quod aquae inde edulcoratae fuerint. Sed Deum afferunt, ita voluisse exerere suam potestatem, ad ostendendum, se naturae superiorem esse, contraque illam quidvis posse. Sic saniorum Rabbinorum sententiam exprimit *Fagius* Annot. in h. l. scripturae.

Delirantes Verpas et aniles fabulas proferentes si audias, haec

haec R. *Simeon* apud *Galatinum* aliique narrant, Virgam, qua Moyses et Aaron miracula fecerunt in Aegypto, et quae postea in deserto floruit, ab ea arbore excisam esse, quam Deus Moysi ostendit in deserto, ut aquae amarae, dulces fierent. Et haec arbor, scribunt nugatores, excisa fuit ab arbore vitae, quae in Paradiso sita erat, Angelorum manibus, quam miserunt Adae, cum ille misisset Seth filium suum ad Paradisum, misericordiam Dei imploraturum, de suo peccato. Dixeruntque Angeli ad Seth, ut plantaret hanc arborem, quae quamprimum fructum faceret, misericordiae Dei in eum descenderent, aperirenturque portae coeli, quae obseratae sunt. Hanc autem arborem, seu potius ramum, accepit Seth, plantavitque in deserto, quam postea Moyses in deserto invenit, et ex ea virgam suam excidit, ideoque virga Dei dicta est. Discors hic sententiarum Rabbinicarum concordia, circa hanc Moysis Virgam, cum alii gentis hujus ex horto Jethronis evulsam, sapphirini coloris fuisse pronuntient, Deique ineffabilis nomine inscriptam fabulentur. vid. doctiss. *Gaulminus* Not. in libr. de Vit. et mort. Moys. libr. I. cap. 7. Cum igitur venisset Israël ad mare, neque illius aquas; erant enim amarissimae; bibere possent, Deus ostendit Moysi hanc arborem, ut aquas illas redderet dulces. Et haec est arbor illa, in qua Moyses serpentem aeneum imposuit, per quam Deus universum orbem salvum facere instituit, et mittere misericordiam suam super Adam, cum venerit Rex Messias: tunc enim haec arbor fructus gestabit, quibus secundo aquae amarae efficientur dulces, purgabuntque primum peccatum, omniaque delicta, quae fecerunt, facturique sunt homines. Certe! si Rabbinica haec inspiciamus commenta, jumenta sunt, qui credunt, non homines: quicquid tamen fabulantur, id Judaeorum vulgus portat, ut asinus Isidis sacra.

His e quisquiliis Rabbinicis aurum eruere, et ad crucis my-

 sterium

ſterium applicare tentarunt primitivae Eccleſiae Patres, e quorum hortulis, omni pietate ſcatentibus, floſculos nonnullos colligere placuit. *Cyprianus* Martyr, a Caecilio Presbytero Carthaginenſi, a quo ad fidem converſus erat, Caecilianus dictus, libr. de Zel. et livor. docet, quomodo meditatione crucis Chriſti, per lignum illud adumbratae, ira et amarulentia ſit lenienda et dulcoranda. *Venena*, inquit, fellis evome, diſcordiarum virus exclude: purgetur mens, quam ſerpentinus livor infecerat, amaritudo omnis, quae intus inſederat, Chriſti dulcedine leniatur. Si de ſacramento Crucis et cibum ſumis et potum, lignum, quod apud Mara profecit in imagine ad ſaporis dulcedinem, tibi in veritate proficiet ad mulcendam pectoris lenitatem. Amo eos, quos antea oderas; dilige illos, quibus injuſtis obtrectationibus invidebas. Jungimus *Tertullianum*, a Cypriano ſic amatum, ut absque ejus lectione vix dies ipſi praeterierit. Sic autem Patrum ille eruditiſſimus libr. adverſ. Judaeos: Lignum Paſſionis Chriſti, unde Vita pendens, a vobis credita non eſt. Hoc enim lignum tunc in Sacramento erat, quo Moyſes aquam amaram indulcavit, unde populus, qui ſiti peribat, in eremo bibendo revixit: Sicut nos, qui de ſeculi calamitatibus extracti, in quo commorabamur, ſiti pereuntes i. e. verbo divino propinati, ligno paſſionis Chriſti aquam baptiſmatis bibentes, fide, quae eſt in eum, reviximus, a qua fide Israël excidit. *Theodoretus* inter eloquentes ſumme doctus, inter doctos ſumme eloquens Pater, quaeſt. 26. in Geneſ. Satis eſt, didiciſſe, per lignum depoſuiſſe aquas omnem triſtitiam, et hoc noſtram ſalutem praedicit. Nam et ſaluberrimum lignum crucis, amarum gentium pelagus, dulcedinem cum triſtitia commutavit. *Gregorius* Nyſſenus Epiſcopus, cujus pietas ex aequo cum facundia certat, in Caten. Poterat ſane Deus

ſolo

solo verbo aquam potabilem facere, sed lignum voluit indicare, ut typum salutiferae crucis insinuaret. Μακαριώτατος *Macarius* Homil. 47. §. 15. Venit populus in Maran, ubi erat fons, amaram aquam e scaturigine mittens, eamque inutilem ad bibendum. Jubet ergo Deus Moysem, metu correptum, lignum projicere in aquam amaram; hoc pacto injecto ligno dulcis effecta est aqua, et mutata amaritudine utilis et potabilis reddita est populo Dei. Eodem modo quoque anima, epoto vino serpentis amaritudinem contraxit, factaque est similis amarae ejus naturae, ac peccatrix evasit. Quapropter immittit Deus lignum vitae in ipsum amarum fontem cordis, qui dulcescit, ab amaritudine transmutatus, et admixtus Spiritui Christi: atque hoc pacto utilis effectus in obsequium Domini sui cedit: evadit enim Spiritus carnem gestans. Gloria sit ei, qui mutat amaritudinem nostram in suavitatem et bonitatem Spiritus. Vae illi, in quem non missum est lignum vitae! non potest enim aliquam bonam mutationem consequi. Claudat agmen divinus ille Pindarus, e Barthii elogio, quo nemo divinius de Christianis rebus unquam scripsit, *Prudentium* innuo, Cathemerin. Hymn. V. v. 93.

Instar fellis aqua tristifico in lacu
Fit ligni venia, mel velut Atticum.
Lignum est, quo sapiunt aspera dulcius,
Nam praefixa cruci spes hominum viget.

Sed relinquenda nobis, invitis licet, melliflua Patrum vireta; et ad Sabbatariorum commenta denuo redeundum, quo tandem ad metam properemus propositam. Hi paene ad unum omnes amarissimam extitisse arborem consentiunt: Dissentiunt tamen in definienda certa arboris specie. In Jalkut fol. 73. v 2. Rabb. Jehosua dixit: *hoc fuit lignum salicis.* R. Eliefer dixit: *fuit lignum oleae, quod nullum lignum sit eo amarius.*

rius. In Jonathan Exod. 15. v. 25: *Et oravit Moyses coram Domino, et ostendit Deus arborem ei amaram* אַרְדִפְנֵי *Ardiphne, cui inscripsit nomen illud magnum et gloriosum, qua projecta in aqua, dulces factae sunt.* In Schemoth Rabba sect. 50. legitur transpositis literis: הרדפני *Hirdophne*, R. Jehosua filius Calvi dixit: *fuit lignum Hirdophne.* Glossa ex *Aruch* desumta explicat, *Hirdophne est arbor, quae crescit juxta aquas, et flores profert similes liliis, quae amarae admodum sunt et bestiis lethales.* Addit, vernacule a quibusdam vocari סנגיני. Quis non videt, *Ardiphne* et *Hirdophne* Rabbinorum esse *Rhododaphnen* nostram juxta aquas crescentem, amarissimam, bestiisque lethalem arborem. Nec te B. L. moveat, quod *Hirdophne proferat flores liliis similes*, cum rosis potius conveniant; toto enim die ignarissimum hoc studii Botanici verparum genus plantas invicem confundit: nec mirum, cum ab aliis hoc quoque fiat. Sic Poëtae lilium, *Rosas Junonis* interpretantur; et Plinius libr. XXI. cap. V. § XI. Edit. Harduin. T. IV. p. 113. scribit: *Est rubens lilium, quod Graeci Crinon vocant. Alii florem ejus Cynorrhodon* sive Rosam caninam. Plura non addo, cum e praecedenti capite pateat, et Rabbinorum confessione firmetur, Ardiphnen et Hirdophnen a Rhododaphne detortam esse.

Sunt tamen Christianorum Praesulum nonnulli, quos inter a Clar. *Coquio* Phytol. sacr. libr. II. c. 21. recensentur *Cajetanus*, *Lyranus* et *Corn. a Lapide*, qui a Rabbinorum deflectentes hypothesi crediderint, in arbore, aquis amaris immissa, vim edulcorandi delituisse, illasque actu edulcorasse, tum salsuginem et amaritiem ex aquis exsugendo, tum eis dulcedinem sibi innatam suggerendo. Cl. *Drusio* Not. in Syracid. placuit, adustas terrae partes, quarum admistione fit amarus aquae sapor, secretas, virtutemque hanc naturalem fuisse, qualis est in melle, sacchari cannis, et liquiritiae radice, (cujus

jus tamen folia amariora,) quam hordeatò ad potum edulcorandum exhibent Medici; gradu tamen et gratia efficaciori longe et majori: praesertim cum e Physica experimentali, chymicisque observationibus constet, in quantum guttula rei dulcis diffundi ac dilatari possit, saporumque differentiae variari; id quod liquido prae caeteris patet ex libello Illustris *Boylei* et Excell. *Nehem. Graevv.* inscripto : *Experiences curieuses sur les Saveurs et sur les Odeurs.* Videtur huic sententiae favere Hipponensium sanctissimus Episcopus libr. de *mirab. Script.* c. 22. *Hujus*, inquiens, *naturae et tantae dulcedinis fuisse lignum videtur, quo intincta fluminis aqua amarissima, suavis et sapida fieret.* Quod si sanctorum Patrum augustissimo, et reliquis, quos hactenus laudavimus, Theologis constitisset, saccharum Al-Aschar generari in Hirdophne, Rhododaphnes specie quadam orientali; quantum roboris eorum hypothesi de edulcoratione aquarum amararum per saccharum Alhaschar, cum arbore injectum, accessisset, nemo non videt. Traherem huc ingenios. *Connor* Evangelium medici, seu medicinam mysticam de suspensis naturae legibus sive miraculis, ad ulteriorem explicationem hujus a Moyse peracti prodigii in consortium ; sed tutius judico ἐπέχειν, ne extra sphaeram evagando, rigidiorum Aristarchorum, Medicis, sacra tractantibus, infensiorum sive censuram, sive ὑποτυφίαν incurram. Consummatissimi igitur Theologi *Wittichii* effato in Consens. veritat. Script. divinae cum veritate Philosoph. a Cartes. detect. cap. 41. §. 778. pag. 637. tanquam Palladis aegide munitus, finem impono: Miracula quando praesentia sunt, sensus circa ea fidem possunt juvare, atque ita facilius creduntur, et cognoscuntur, ita e. gr. quando divisum fuit mare rubrum, illam divisionem factam esse sensus cognoverunt; quando vero facta sunt, et tanquam facta creduntur, etsi tunc sensibus usurpari non

queant, sensibus iterum ordinarium naturae cursum percipientibus: nihil tamen impedit, quin credi possit, cursum naturae aliquando fuisse mutatum, eamque mutationem sensibus perceptam fuisse, quinimo miracula quando fiunt, sensibus utplurimum apparere debent: fiunt ergo quidem contra naturae ordinem consuetum, non vero contra sensuum apparentias: at cum accurata veritas circa res naturales utplurimum repugnet sensuum apparentiae, quae a vulgo pro ipsa veritate recipitur, manifesta satis est ratio diversitatis inter miraculorum, et rerum naturalium tractationem, a Scriptura institutam, quae repugnantia impedit, ut vulgus credere potuerit, si accuratis verbis simplex naturalium rerum veritas fuisset ostensa. Promit adhuc clariora, quae brevitati studentes omittimus. Confer quoque Excell. *Werenfelsium* de Veritate miraculorum S. Scripturae.

CAP.

Cap. VIII.

Aquis amaris Sotae sive uxori, adulterii suspectae exhibitis, Num. 5. v. 11. seqq. Hirdophnen fuisse mixtam, haud absonum esset statuere, si firmae forent Rabbinorum nonnullorum sapientiorum sententiae. Sic R. *Maimonides* Hilch. Sota c. 3. §. 10. expresse scribit: Sacerdos rem amaram in aquas conjicit, uti absynthium, aut quid simile, pluresque citat consentientes Verpas Excell. *Wagenseilius* quondam noster, qui

lustravit quicquid Thalmudis Mischna recondit
Versibus, aut Mischnae succenturiata Gemara,

in eruditiss. Tr. de Sota cap. 3. p. 441. Cum vero hirdophne sive ardiphne summam involvat amaritiem, et herbis amaris paschalibus addita fuerit, quod hactenus demonstratum; quis aquis hisce maledictis immixtam pariter fuisse neget? Amaricantibus nonnullis impraegnatas fuisse, praeter praecipuam Rabbanisticae Scholae partem, etiam e Christianis viri in hoc studio lyncei et exercitatissimi, quos inter Cl Drusius et Ainsvvorthus apud Polum in Syn. Critic. ad h. l. statuunt, praecipue, cum hanc hypothesin conjecturis satis probabilibus probet R. *Salomon Zirza* in Explic. Comment. Aben Esrae in Pentateuch. Fons Vitae, inscript. fol. 91. col. 3. Edit Mantuan. ubi in hunc tenorem Aben Esrae opinioni facem accen-

 dit:

E nonnullorum arbitrio ad hunc ſcopum Aben Eſra ſ. m. collimat, quod Sacerdos aquis illis quicquam injecerit, et quidem, ſi poſt factam genuinam inquiſitionem clara mulieris innocentiae teſtimonia exiſterent, rem, quae virtute ſua conceptionem in iſta promoverent; Sin vero in inquiſitione ſuſpicio de violata conjugali fide validior naſceretur, cum ſcelus, non niſi firmisſimis rationibus comprobatum, a Synedrio morte expiari queat, venenum immiſcuerit, quod ipſi vitae recluderet clauſtra. Atque haec ratio eſt, quod Eſra vocem המרים *Adjectivum eſſe affirmarit.* Huic traditioni ſi fides habenda, an quid aptius in hunc ſcopum hirdophne, productrice illorum ſymptomatum, quae potionem aquae maledictae comitari, Sotamque afficere ſolent. Haec ſunt, imprimis ſi Santen Ardoinum, quem ſupra cap. V. citavimus, aures praebeamus, ſequentia: anguſtia vehemens, rugitus et inflatio ventris, mentis alienatio et aeſtuatio, inflammatio, ventris fluxus, ſyncope, et niſi ſuccurratur, mors.

Sed clava quaſi Herculis hanc R. Zirzae conjecturam, vel commentum potius, monſtri quid alens, proſternit poſt Excell. Wagenſeilium, fuſius Vratislavienſis reverendi quondam gloria chori, Acoluthus, in doctiſſimo de Aquis amaris maledictionem inferentibus commentario, partim ſilentio ſacrae Scriptu-

Scripturae, partim aliorum Rabbinorum, in Majorum verba non jurantium, sed illis obloquentium, corona. Et profecto Moyses, dum omnia et singula in lege hac zelotypiae exercenda, adeo accurate depinxit, et imprimis aquae confectionem ita praecepit institui, ut ipsa aqua foret sancta, vase eoque fictili, hauriretur, pulvere et quidem non alio, quam qui in pavimento Tabernaculi jaceret, misceretur, illaque tandem aboleretur scriptura schedae, absynthium, vel hirdophnen aliamve rem amaram, si qua fuisset adhibenda, non omisisset annotare.

Perplacent igitur, quae in hunc locum consummatissimus Theologus, *Augustus Varenius*, (dum olim in alma Rosarum studiis incumberem, Praeceptor, Hospes, Affinisque filiali post fata observantia colendus venerandusque) commentatus est: *Non quidem gratus palato poterat esse confectus de sordido pulvere, et abluto atro charactere potus, juxta facultatem naturalem, quam habiturus erat ex confectione superiori aestimatus; dubium tamen, an propterea amarissimus. Nihil obstabit, intelligere aquas illas nec ex facultate naturali, nec ex indita supernaturali absolute; sed indita per Verbum respective, non nisi in subiecto reo exercenda; dici pro-*

 ut

ut מאררים *ſeu* execrationem *inducentes* ; *ita et* מרים *i. e. amaras, ratione ſcilicet exiſtentiae in applicatione ad ream : Cum contra innocenti bibenti, nec eſſent* amarae, nec execrationis inductivae: *pro quo facit vehementer poſitus vocis* למרים *in v.24.et v.27. et praecedens hic Paſchta accentus.*

Et quis tot prodigiis divinis factis in gente Iſraëlitica, in hoc zelotypiae probandi negotio non ſubſcribat, cum gentes etiam profanae hujusmodi prodigioſis occultorum facinorum veritatem explorari ſolitae. Sic in perjurii ſuſpicione habebant Ethnici ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ, *aquam redargutionis*, prout aqua zelotypiae vocatur a Graecis interpretibus. Firmat hoc teſtimonium *Philoſtrati* de Vita Apollonii libr. 1. cap. 6. p. 7. Edit. Olear. referentis de aqua juxta Thiana Asbamoea dicta; *haec enim juramenti fidem praeſtantibus aſpectu placida et guſtu dulcis, at perjurii reis palam adverſatur. Epota namque oculos pedesque ac manus pejerantis invadit, puſtulis ac vomicis totum corpus inquinans* ; vel ut Excell. Olearius vertit: *moxque et aqua intercute et tabe corripiuntur.* Qui

Quivir laudatissimus loc. Philostr. libr. III. c. 15. ubi de aqua probationis apud Indos agit, insignem *Pophyrii* quoque locum in fragment. de Styge, cui λίμνης δοκιμαστηρίου, lacus probationis nomen, affert; quibus addi potest aquarum quaedam in Sicilia scaturigo, furti suspicionem dirimens, apud *Macrobium* Saturn. L. V. c. 19. Spectat huc, quod Pausanias L. VII. scriptum reliquit, de sacerdotissis Graecorum, scortationis insimulatis, taurini sanguinis haustu probare solitis; *et eo epoto*, inquit, *si legi* de castitate colenda *fraudem fecerit*, αὐτίκα ἐκ τούτου τὴν δίκην ἔχει, *flagitium e vestigio morte luit.*

Nec tamen his gentilium lustrationibus inducor, ut stupendae alias eruditionis Viro, *Spencero*, de Legib. Hebraeorum ritualib. libr. III. cap. II. sect. III. pag. 788. seq. subscribam: qui legem eam latam fuisse asserit, ne populus ille σκληροκάρδιος in uxores saeviret, quas adulterii haberet suspectas; Deumque Hebraeorum genti rationem miraculosam ad uxoris innocentiam probandam concessisse, ne gentes exterae prodigio vel privilegio aliquo populum ejus superare viderentur; vel Hebraei zelotypia commoti medio aliquo magico, et inter gentes usitato, ad suspectam uxorum fidem explorandam uterentur.

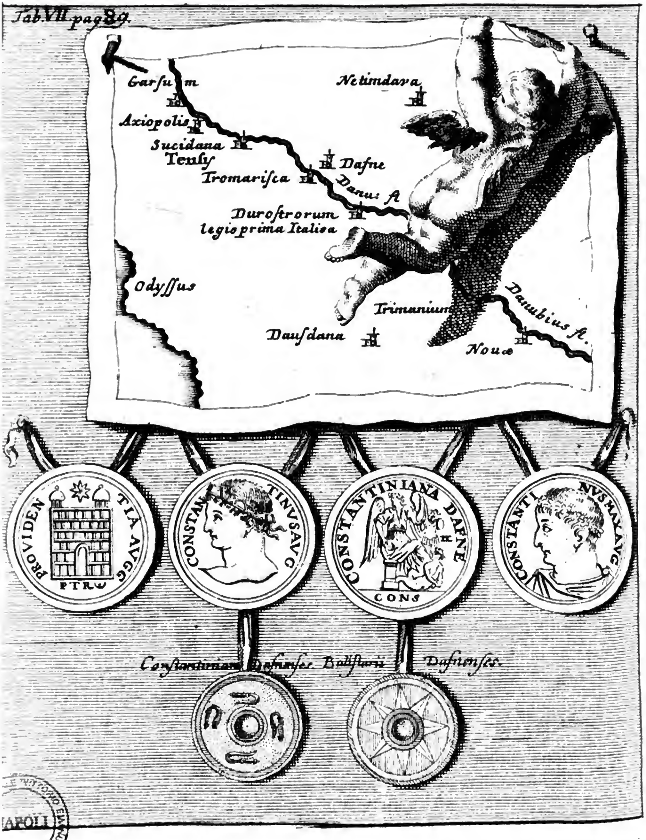
Atque haec illa sunt, quae de Rhododaphne in medium proferre libuit. Jam vero, finem impositurus, aliis, qui-

bus

bus plus otii suppetit, accuratiori examine reliqua commendo, atque qualiacunque haec cogitata ut aequo animo suscipiat, Benevolum Lectorem Horatiano illo obtestor:

Vive, vale; si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum.

CON-


Tab. VII pag. 89.
Netimdava
Axiopolis
Sucidana
Tensy
Dafne
Tromarisca
Danu: fl.
Durostrorum
legio prima Italica
Odyssus
Trimanium
Danubius fl.
Dausdana
Nouae
PROVIDENTIA AVGG
CONSTANTINVS AVG
CONSTANTINIANA DAFNE
CONS
CONSTANTINVS MAX AVG
Constantiniani Dafnenses. Ballistarii Dafnenses.



CONSTANTINIANA DAFNE.

JAm Colophonem imposueram elaborationi Rhododaphnes, cum Numine propitio ad Sabi Danubiique ripas funderetur ingens Turcarum exercitus. Dum igitur Invictissimi Caesaris nostri, in foedifragos Getas Martis Vltoris exsuperantissimi, triumfalibus lauris cinguntur tempora; haec quoque de Constantiniana Dafne, Danubiali opere, nata est meditatio. Probavi in Rhododaphnes c. I. Daphnen prope Antiochiam Daphnoide Apolline celebrem, Syris et posterioribus Graecis dictam; et Dafnin clarum Calogerorum in Attica, inter Athenas et Eleusinen situm, monasterium a Rhododaphne, ubertim ibi crescente, Cl. *Sponio* teste, nominatam esse. Monstrat his mihi intento animae dimidium meae, Amicorum certissimus, *θαυμάσιος Thomasius*, e nummaria, qua abundat, penu, nummum post *Occonem*, *Golzium*, *Baronium*, *Gretserum*, et quos non? a *Patino*, in Numism.

M aereis

aereis Impp. p. 466. inter Constantini M. numismata relatum, capite Constantini non galeato, sed lapillis cincto: ex altera parte sedet Victoria, dextra ramum tenens, dubium an verae, vel sylvestris, Victorialis dictae. Nobiliss. *du Fresne*, Dominus du Cange, in splendidissima Historia Byzantina p. 18. dextra scipioni inniti credit, laeva autem laurum gestare; hanc alii palmam interpretantur. Calcat praeterea captivum victoria juxta tropaeum; cum epigraphe: CONSTANTINIANA DAFNE. Infra legitur CONS. quo Cl. *Patinus*, *Constantinopolin*, R. P. *Harduinus* in Num. Secul. Constantin. *Civitates Omnes Narbonensis Secundae* designari autumat.

Oedipo indigere hunc nummum, credit versatissimus hoc in studio *Patinus*, et cum Excell. *Begero*, Thesaur. Brandenb. T. I. p. 806. tandem concludit: ob continuas victorias laurum totam se Constantino afferere voluisse. Purpuratorum decus, magnus Annalium Ecclesiasticorum conditor, *Baronius*, T. III. p. 690. hanc Constantinianam Dafnen, non lauro, sed potius loco cuidam hoc superbienti nomine, et quidem Daphni prope Antiochiam, quam Ausonio nominare placuit: *Phoebeae lauri domum Antiochiae*; vindicare nititur, eamque statua Helenae, matris Constantini, ibi posita, nomen *Augustalis* obtinuisse statuit, ut abolito nempe Apollinis Daphnoidis nomine, transiret ex superstitione in religionem. Obtinuit hoc demum Gallus, qui S. Babylae Martyris loculo illuc translato, Ecclesiam in delubri locum exstruere decrevit, de quo Sozomenus. Ex quo tempore nullum amplius responsum daemon dedit, Julianoque Imperatori significavit, ob corpus Martyris ibi situm loqui non posse; quare inde tum asportari curavit. Tradit insuper *Caesar* Cardinalis *Baronius*, inscriptionem nummi hujus, nonnullis invicem separatas dictiones videri, ideoque debere legi: CONSTANTINI

TINI ANADAPHNE; quid autem Anadaphne sit, intactum plane relinquit. Consentit Baronio, Romani Juris longe peritissimus, *Guido Pancirol.* in Thes. variar. lect. utriusque Jur. libr. II. cap. 258. p. 428. nummumque hunc ad Daphnen Antiochiae spectare autumat ad Tit. *de Cupressis ex luco Daphnes non exscindendis*; quem alii plures sequuntur. Sed Daphnen Antiochenam non magis designari hoc nummo, ac Daphnen Lyciae oppidum, de quo *Stephanus Byzantinus*, vel *Herodoti* Daphnes Pelusias, ab Euphorione Daphnusas dictas, mox adducendis rationibus clarum evadet.

Si fides habenda Cl. *Patino*, qui Constantinopoli cusum credit et signatum nummum, in loca huic urbium orbi contigua, Daphnes nomine venientia, esset inquirendum. Exstabat Daphne φαινομένη Stephani, vel potius e correctione magni *Holstenii*, μαινομένη sive insana; quo nomine quoque appellatur in Periplo Pont. Euxin. et Palud. Moeotid. p. 19. ubi additur ἡ νῦν λεγόμενον σωσθένην, nunc Sosthenes dicitur; Memorat porro doctiss. Interpres, Is. Vossius, ex Arriano, σωσθενίων pariter nominari. Vid. Geograph. veter. scriptores minor. a Cl. Hudson. edit. vol. 1. e Theatr. Sheldon. Portum in ore Ponti ad dextram naviganti, quem insanam Daphnen, unde portui nomen, Rhododaphnen esse cap. III. ex *Ptolemaeo*, Hephaestionis filio, fusius probavimus; *Apollonius Rhodius* Argon. libr. II. v. 166. νεάτην Δάφνην nominat: ad quem locum videnda, quae ex *Andrea Tenedio* et *Apollodoro* afferuntur a *Scholiaste*.

Est et prope Constantinopolin Daphne Medeae Pharmacitidis, inter locum nuncupatum *Senem mortuum*, et promontorium *Estias*, in valle, in qua etiam nunc visuntur, ex relatione *Petri Gillii* Albiensis de Bosporo Thracico lib. 2. c VIII, rudera aedis Demetrianae, in vallicula angusta, undique asperis collibus circumclusa.

Est et Daphne Byzantia, cultu Apollinis Daphnici praeclarum Constantinopoleos suburbium, in planitie diplocionis ampla, culta, urbique vicina, mitibus et vitiferis vallibus cincta, in qua, referente Historia *Evagrii*, Mammianus insignis Senator, construxerat Antipharum e regione balnei publici, et posita erat Mammiani aerea statua. Credit *Gillius* Antipharon appellatam ex eo, quod sita esset contra Pharum, quam *Marcellinus* dicit fuisse Byzantii, in promontorio *Chrysocera* nuncupato, quod *Dionysius* appellat Bosporium. Agathiam in hoc Daphnes vico habuisse suburbanum, conjicere licet ex ejus Epigrammate inscripto: *in hortum maritimum*, quod *Petr. Gillius* l. c. nobis exhibet. Hinc scriptis *Agathias* Daphnicorum nomen imposuit.

Extitit denique in magno Constantinopolitano Palatio locus, appellatus pariter Daphne, quod ex *Codino* refert Dn. *duCange* in Histor. Byzant. et quidem Constantinopol. Christiana L. II. c. IV. p. 122. Locus ita nominatus a statua Daphnes fatidicae ibi posita; vel quod ibi Calendis Januariis Senatus a populo τὰς Δάφνας acciperet. *Suidas* Daphnen statuit in Augusteo, ubi statuam, ait, Helenae matris Constantini stetisse εἰς τὸ ἀσκεπὲς τῆς Δάφνης, et ab eo locum appellatum Augusteum. Patet hinc manifestus error Card. *Baronii*, *Panciroli* aliorumque, qui ut Constantinianam Daphnen Antiochenae vindicarent, statuam matris Constantini et Augusteum huc transtulerunt. *Theophani* p. 374. et *Leoni Grammatico* p. 458. Daphne illa pars est magni Palatii, ad quam stetit OratoriumSancti Stephani, diciturque εὐκτήριον τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῇ Δάφνῃ, ut *Simeon Logotheta* in Michael n. IX. et Leo Grammat. p. 458. habent, cit. Dn. du Fresne. l. c. Sed an haec loca omnia, Daphnes dicta, unquam *Constantiniana* fuerint cognominata, vel cognominari promeruerint, nemo certo affirmet.

Ad aliam Daphnen veriorem, et huic nummo convenientiorem, ducimur ab eruditissimo *Gretsero*, celeberrimo Societatis Jesu Theologo, in aureo, quem de Cruce scripsit, opere T. III. Libr. I. cap. XXXI. Secuti eum sunt Vir Divinarum et humanarum rerum scientissimus, *Jac. Gothofredus* Not. in Libr. VII. Cod. Theodos. Tit. I. de re militari p. 273. ingens Galliae literatae decus, *H. Valesius*, Not. in Ammian. Marcell. Libr. XXVII. cap. V. pag. 376. Edit. Excell. *Gronovii*, qui nummum hunc Tab.

VI. huic

VI. huic Edit. praefixa pariter exhibet. R. P. *Harduin.* in curis secundis ad Num. antiq. Popul. et Vrb. illustr. Edit. Paris. in 4. p. 598. (in nova enim editione Selectorum Operum Amstelod. Ao. 1709. Daphnis plane omissa est) et denique Illustriss. *Spanheimius* Observ. ad Julian. Imperatori Orat. I. p. 266. Probant hi ex *Procopii* loco Libro IV. de Aedificiis cap. VII. p. 83. Μεθ᾽ ὃ δὴ τὸ Τραμακαρίσκας (Valesius legit τρισμαρίσκας) ὀχύρωμά ἐστιν. Οὗπερ καταντικρὺ ἐν τῇ ἀντιπέρας ἠπείρῳ Κωνσταντῖνός ποτε Ῥωμαίων βασιλεὺς Φρούριον οὐκ ἀπημελημένος ᾠκοδομήσατο Δάφνην ὄνομα, οὐκ ἀξύμφορον νενομικὼς εἶναι φυλάσσεσθαι ταύτῃ τὸν ποταμὸν ἑκατέρωθεν. *Sequitur arx Tramacarisca, cui in opposita continente respondet Daphne, castellum olim a Constantino Romanorum Imperatore haud negligenter extructum, cum e republica esse existimaret, ut ibi utraque fluminis Danubii ripa praesidio teneretur.* Et cap. XI. inter Castella Istro apposita, Κωνσταντιανὰ habet pro Κωνσταντινιανὰ, uti credit R. P. Harduinus l. c. Datur tamen Constantina quoque, latissima nostra distans Constantiniana, montis prope inaccessi vertici imposita, distans Tuneto 45. vel 50. Bona 20. vel 25. et Algeria 70. milliaribus Germanicis, Cirta olim dicta, quam accuratissime descripsit et ectypo ab Amplissimo Witzio, Reipubl. Amstelod. Consule dignissimo, communicato illustravit Vir, nescio an dignitate, ingenio vel literis illustrior, Gisb. Cuperus, Not. in Lactant. de Mort. Persecutor. p. 234. seqq. Nec mirum cuipiam videbitur, recepti pridem apud nobilissimas Romani orbis civitates moris gnaro, Constantinianae huic noviter exstructae arci cognomen impositum fuisse. Hujus quippe rei obvia est, maxime in antiqua nummorum supellectile, ratio: ut nempe a quibus urbes erectae aut ornatae fuerant, et beneficiis affectae, ab eorum Imperatorum, tanquam totidem loci vel conditorum vel restitutorum, nominibus appellationes frequenter mutuarentur, quod plurimis exemplis doctissime, uti solet, asseruit, ὁ πάνυ *Spanheimius* l. c. p. 266. seqq.

Situs hujus a Constantino noviter exstructi munimenti, sive Daphnes Constantinianae, patet ex loco *Procopii* modo adducto, nempe ex adverso Castelli Trismaricae in opposita continente. Vocatur *Ptolemaeo* Τρομαρίσκα, in Tabb. Peutingerianis, Trasmarisca, forte pro Transmarisca: Sic enim Itinerarium Antonini et Notitia Dignitatum Imperii

 Orientis

Orientis exprimunt. Conjectura viri, cui Geographica studia plurimum debent, Transmariscam dici quasi Transmarisiam vult, a fluvio Daciae Moesiaeque Mariso, qui *Straboni* Libr. VII. Μάρισος, Ravennati Anonymo, Marisia, Ptolemaeo Ῥαβών audiens, ex Dacia transverse sub nomine *Marocz* Tibisco (vel uti in veteri Inscriptione apud Gruterum, Tibisso) miscetur, in Danubium exonerandus; per quem Marisiam fluvium auriferum, Romanos milites olim vasa ad belli usum necessaria, devehere solitos esse, *Georgius a Reichersdorff* in Chorograph. Transylv. testatur. Cum igitur trans Marisium sive Mariscum fluvium, Moesiam versus constructum hoc Castellum, Transmarisiam vel Transmariscam dictum autumat. Firma quidem foret haec conjectura, si in Moesia superiore sive prima illud fuisset situm: cum vero in Moesia secunda, ad ripam Danubii Pontum Euxinum versus, inter Durostorum et Axiopolin a *Ptolemaeo* locetur Tromarisca; dubius certe huic conjecturae locus. Hic ex mente Cl. *Panciroli* Not. in Notit. Dignit. Imp. Or. cap. CLIII. quandoque Jura Diocletianus condidit. L. 28. C. de Fideicom. in quibus mendose legitur *Trans mare* pro Transmariscae. Erat sub dispositione Viri spectabilis, ducis Moesiae secundae: hinc in Notit. Imper. Orient. inter *Auxiliares, milites Novenses Transmariscae*; item inter Legiones *Riparenses praefecturae Legionis undecimae Claudiae cohortis quintae pedaturae superioris Transmariscae, et Praefecturae ripae Legionis undecimae Claudiae cohortis quintae pedaturae inferioris Transmariscae* recensentur. Milites *Novenses Transmariscae* quod concernit, erant illi ex Novo oppido, alias Theodosiopolis, vel Novae Alilae dicto, ad ripam Danubii, ubi excubabant, inde Novenses appellati. Ad reliquos praefecturae Legionis XI. Claudiae quod attinet, e *Dione* constat Libr. LV. Vndecimam Claudianam Legionem in Moesia Inferiori fuisse, quam a se Claudius cognominavit; ea vero tota non degebat Transmariscae, sed pars erat Durostori. Haec Cohors superiorem et inferiorem ripam tuebatur Tramariscae, aut per errorem, quod Pancirolo placet, est duplicata.

Fusius haec de Transmarisca sive Ptolemaei Tromarisca dicta, ut situs Daphnes ex adverso in opposita continente eo melius innotesceret. Ne mireris tamen hujus castelli nuspiam in Tabulis Geographicis fieri mentionem, invenireque locum: cum enim paene omnibus medii aevi et posteriorum temporum Geographis Ptolemeanae pro norma fuerint, hic

vero

vero Pelusiensis (quem in Geographia et Astrorum scientia divinissimum et sapientissimum virum appellavit Heracleota Marcianus init. Peripl.) jam tempore M. Aurelii Antonini floruerit, Dafne autem demum sub Constantino M. extructa, non mirum exulare illam in Tabulis, quam tamen ex locis Ammiani et Procopii adductis, nosse potuissent et debuissent.

Occasionem extruendi hoc Castellum maximo Imperatori praebuere, Scytharum, Sarmatarum, praecipue autem Gothorum irruptiones. Discimus hoc ex Auctore veteri Anonymo, qui olim apud *Sirmondum* exstabat, postea vero a praestantissimo *H. Valesio* cum Ammiano Marcellino editus est. Haec ille memoriae tradidit, p. 506. Edit. Gronov. Cum esset Thessalonicae Constantinus, *Gothi*, (et Sauromatae sub rege Rausimodo, ut Zosimus refert L. II. p. 93. seqq. Edit. Sheldon.) *per neglectos limites* erumpentes, et vastata Thracia Moesiaque *praedas* agentes, Constantini tenore (Valesius *terrore* legit) et metu repressi, captivos impetrata pace reddiderunt. Zosimus Libr. II. p. 111. Edit. e Theatr. Sheldon. hac occasione optimum Imperatorem insectatur, quod limitem Imperii Romani Barbaris exposuerit, utpote submota majore militum parte a limitibus, contractisque iis in urbibus, nullius opis indigentibus. Sed quis de fide Zosimi dubitare non incipiat, cum e Daphnes extructione in limite, Barbarorum incursionibus infami, alia omnia pateant. Firmat hoc ulterius Cl. Gothofredus ad *L. 1. de commeat.* ubi tam enixe in id incubuit vigilantissimus Imperator, ne milites a castris aut signis vel praetenturis suis abducerentur, Barbaris hoc ipso praedandi facultatem adimens. Verum est itaque Photii Patriarchae de Zosimo judicium, referentis, eum, religionem paganam secutum, in pluribus adversus pios saepissime latrare.

Instituit autem Constantinus his in limitaneis locis disciplinam militarem, milite nominatim sub signis suis retento, *praetenturarum* nomine, de quibus fusius Cl. Dodwellus in elegantiss. Diss. de Ripa Striga §. VIII. et IX. Abunde hoc porro probant Constantiniani Daphnenses et Balistarii Dafnenses, quorum mentio in Notit. Dignit. Imperii. Suberant hi Magistro militum per Thraciam, qui tres vexillationes Palatinas, quatuor Comitatenses, legiones Comitatenses XXI. quas inter Constantiniani et Balistarii Dafnenses erant, regebat. Priores in signo gestabant, secundum *Pancirolum* l. c. in lutea parma globum aureum, duobus

duobus circulis, caeruleo luteoque, cinctum, quem a IV. partibus terna coerulea flagella circumstabant. Indicabat hoc flagellandos hostes, qui Romanum orbem, duobus junctis Imperiis munitum, impetierint; quale flagelli genus in aureis nummis ipsum Justinianum Imperatorem, barbaris minitantem, manu tenere asserit toties laudatus *Pancirolus*.

Posteriores, nempe Balistarii Dafnenses, in parma rubra habebant aureum globum, duobus circulis, coeruleo et luteo, cinctum, qui octo acutas cuspides emittunt, quemadmodum Fortenses auxiliarii sub Magistro militum per Orientem. Margo duplici limbo circumdatur, luteo et viridi.

Ex his satis apparet, inter munitissima munimenta extitisse Daphnen Constantinianam, nummumque hunc fuisse cusum et signatum, cum Gothi, uti Anonymus supra citatus, et a Valesio editus scribit, Constantini terrore et metu repressi essent, captivique impetrata pace redditi, Daphnes nempe ope. Δάφνη enim Graece Laurus: itaque Constantiniana Dafne, Victoria est Constantini Maximi. Sic fatur R. P. *Harduinus*. Hanc Victoriam obtinuisse suspicatur Cl. Patinus XII. Kal. Maji A. V. MLXXXXIV.

Gothicae hujus Victoriae testes exstant quoque, apud Nobiliss. du Fresne in Familiis Byzantinis, bini Nummi Constantini M. alter *de devictis gentibus Barbaris*, alter de *Victoria Constantini Gothica*. Quae Numismata apud Dn. du Fresne disjunguntur, in nummo Palatini Thesauri Cl. Begeri p. 569. conjuncta cernuntur, pleniore inscriptione, typo elegantissimo. Caput est laureatum, cum inscriptione: IMP. CONSTANTINVS MAX. AVG. In aversa miles Romanus captivum ad Imperatorem, militari habitu adstantem, trahit. Inscriptio talis est: DEBELLATORI GENTIVM BARBARARVM. GOTHIA. Scilicet Imperatori Maximo, gentium barbararum debellatori, nec Gothi potuere resistere. *Tametsi Barbari et Gothi*, scribit *Socrates*, in agros Romanos irruptionem facerent, tamen Imperatoris institutum in Ecclesiis construendis neutiquam praepeditum est, sed utrique negotio provide ab eo prospectum. Nam illos, crucis vexillo, quod est Christianorum proprium, in praelio fretus, tam fortiter devicit, ut non solum tributum, quod

quod ab antiquis Imperatoribus dari solebat Barbaris, ipse illis penitus ademerit, sed illi etiam, quod incredibile, victoria obstupefacti, tunc primum Christianae religioni colendae, cujus praesidio Constantinus incolumis evaserat, se totos traderent. Ob tantam partam Imperatori Christianissimo victoriam, cur non Dafnen porrigeret triumphalem, contra Barbarorum irruptionem erecta Constantiniana Dafne? Hincque patet, cur Imperator hic Graecis ἰσαπόστολος, vel ὁ ἐν βασιλεῦσι Ἀπόστολος dicatur, et Ecclesia ipsi festum diem d. 21. Majii indixerit. Vid. Acta Sanctorum *Bollandi*, T. V. mense Maj. et R. P. *Wiltheim* in explicat. Num. Constant. M. p. 22.

Promeruit porro in condendis munimentis, et limitibus contra Barbarorum incursiones assecurandis, Imperatoris indefessa vigilantia nummum, a Cl. *Patino* in Num. Imper. ex aere Med. et minim. formae p. 466. recensitum, in quo turris vel aliud aedificium, quod Dafnen Constantinianam interpretatur Rev. P. *Harduinus*, Curis secund. ad Numm. Pop. et V. cum Inscriptione: PROVIDENTIA AVGG. Cl. Patinus suspicatur, nummum a Filiis in Constantini Patris memoriam percussum, Augustosque plures duplicata litera GG. designari. Stellam insuper superimpositam Apotheosin denotare credit. Sed cum plures Imperatoris hujus nummi similes, omnes sine Dafnes inscriptione, memorentur, dubius haereo, an nostram hanc Constantinianam tangat. Quod si quis nobis demonstret, stellam hujus munimenti fuisse proprium insigne, quae tamen in pluribus Constantinianis nummis conspicitur, aliquid roboris accederet huic conjecturae; praesertim cum balistariis Dafnensibus, uti jam innuimus, in parma fuerit globus aureus, octo acutas cuspides emittens, adeoque stellae parum dissimilis.

Melius in hanc Imperatoris constantissimam industriam vigilantiamque quadraret nummus aureus, inter Ducis Arschotani Caroli Numismata a Jacobo de Bie recensitus, et apud Harduin. in Numism. secul. Constantin. p. 476. in quo Caput Constantini laureatum; in aversa parte Inscriptio: PRINCIPIS PROVIDENTISSIMI SAPIENTIA; expressum autem in figura Symbolum conjuncta cum prudentia et sapientia virtutis militaris. Columna sapientiae robur stabilitatemque designat et constantiam. Noctua Minervae sacra, seu ipsam Minervam Deam gentilem sapientiae tutelarem, sive dotes eas Constantino communicatas.

 Ad

Ad columnam reclinatur hasta, clypeus, galea, ac si sapientiae arma se submittant, et *vim*, ut ait Horatius, *temperatam* sapientia, Dii quoque promoveant in majus. Absit tamen, quae ad providentiam Augusti spectant, ad Daphnes exstructionem trahamus.

Cum successu temporis a Barbaris et Daphne et Trimarisca destructae essent: constabant enim primitus, e *Procopii* testimonio libr. IV. de Aedific. cap. 6. potissimum e turri, stabili muro circumdato: Justinianus Caesar in muniendis limitibus, si *Procopio* fides habenda, occupatissimus, ut plura alia castella ad Istrum, ita haec quoque insigniori amplitudine, et ad majorem securitatem firmioribus munimentis restauravit, ex quibus illinc retro actis Romanis militibus, (belli enim alea anceps) novo vigore novoque robore hosti possent resistere; quo ipso loca haec variis incursionibus Barbarorum exposita, in firmas securasque sedes mutavit. Addebat enim Imperator his limitaneis munimentis, praesidio instructis, qualem Daphnen fuisse ex Constantinianis ac balistariis Dafnensibus jam probavimus, externum castrorum obsidionalium limitem. Id discimus ex *Anonymi libello de rebus Bellicis*, citato ab Excel. *Dodwello* Differt. de Ripa Striga: Sic enim ille: *Est praeterea inter commoda Reip. utilis limitum cura, ambientium ubique latus Imperii, quorum tutelae assidua melius castella prospicient, ita ut millenis interjecta passibus stabili muro, et turribus firmissimis erigantur. Quas quidem munitiones possessorum distributa solicitudo, sine publico sumtu, constituat, vigiliis in his ex agrariis exercendis, ut provinciarum quies circumdata, quodam praesidii cingulo requiescat.* Pro-

Promittebam mihi ex *Operis Danubialis Marsigliani Prodromo*, maximo stupendoque molimine, aliquid de Daphne, vel ejus minimum situ et ruderibus solatii, quippe ripenses antiquitates omnes militares, constantes ex fortalitiis sive aggeribus et circumvallationibus, recensendo, clare demonstrat, Romanas fuisse, quod sub aggeribus istis ac ruderibus, numismata, lapides cum inscriptionibus, et similia, quae inter Elephantum quoque ossa, fuerint inventa; sed in enumeratione harum antiquitatum militarium Danubii Daphnes nostrae plane dememinit; ac ingenue tandem fatetur: *antiquas denominationes, quae alicubi dantur locorum, ab Auctoribus priscis indicatorum, adjicere nec libuisse, nec profuisse, cum tanta sit inter eos discrepantia, ac in universum tanta ambiguitas, ut negotium conciliationis inter illos suscepturus, potius in Labyrinthum inextricabilem videatur incidere, quam ut optatum finem sit consecuturus.*

Interim tamen *stationem ad Daphnem lusoriarum* fuisse, haud absonum erit statuere. De his *lusoriis Danuvii* (sic pariter in nummo Trajani apud Cl. Tristan Commentair. historique T. I. p. 391. et R. P. Harduin. in Hist. August. e num. p. 749. et in Gruter. Inscript. oper. pro Danubii legitur,) libr. VIII. Cod. Theod. Tit. XVII. agitur. Luxuriae et lusoriae militares naves, ad belli aleam praeparatae erant; eas distinxit a Liburnis Vegetius, Vir inluster, Comes, et bellici apparatus scriptor scientissimus, libr. II. c. I. *Liburnae, quibus maria, lusoriae, quibus flumina servabantur.* Sic de *lusoriis Rheni Vopiscus* in Vit. Bonosi: *Hic idem, quum quodam tempore in Rheno Romanas luxurias,* (pro lusurias) *Germani incendissent, timore ne poenas daret, sumsit imperium.* Et fusius adhuc de his lusoriis Rheni, mili-

 taris

taris ille Historicus *Ammianus Marcellinus* libr. 18. qui et *lusoriarum Mosae* libr. 17. meminerat.

Id nominis e mente Cl. *J. Gothofredi* obtinuere, quod ludere sit agitari et morari ac discurrere, ac proinde non abusive, sed proprie lusoriae naves omnes dictae, quibus discurritur, sive ad delitias, ludum, lasciviamque ac luxuriam, ac proinde imbelles et delicatae; sive ad excursum militarem et armatae, seu militibus armatis instructae, cujuscunque illae modi sunt, majores vel minores; id quod ex plurimis scriptoribus veteribus probare nititur.

Dicebantur autem lusoriarum aliae *judiciariae*, aliae *agrarienses*, quod patet ex unica lege Tit. XVII. libr VII. *Cod. Theodos. Judiciariae* erant Dromones, qui per fluvium discurrebant, speculaturae, judicaturae, exploraturae, num qua hostis perrumperet; *scaphae exploratoriae Veget.* libr. V c. 7. *Agrarienses* vero lusoriae erant, quae in flumine quidem ludentes, id est, haerentes non discurrebant, verum statariae erant, et interea dum judiciariae specularentur, in conflictus specula, munitissima statione, (navali scilicet) degebant; id enim agrariae vox involvit; et ut brevibus rem explicem, pontis quasi navalis vices praebebant. Ad Daphnen tales extitisse *naves stantes*, uti *Livio* et *Hirtio* passim vocantur, discimus ex *Ammiano Marcell.* libr. 27. c. V. p. 376. Edit. *Gronov.* ubi de Valente haec narrat: *Pubescente vere, quaesito in unum exercitu, prope Daphnem nomine munimentum est castrametatus; ponteque contabulato supra navium foros flumen transgressus est Histrum, resistentibus nullis.* Haec satis confirmare

mare

mare videntur ea, quae de luforiis agrariis, five ponte navali ad Daphnen hactenus protuli, quamvis non pontibus tantum contabulatis supra navium toros, sed et pontibus faxeis, et stupendis conatibus, fluviorum hic paene maximus sub jugum raptus sit; id quod pons Trajani, opus secundum *Procopium* Apollodori Damasceni, quo Ister suis in utraque ripa claustris communitus est, satis evincit. Vid. prae aliis, qui pontis hujus meminere, laudatissimi *operis Danubialis Marsig'iani Prodromus* T. II. P. I. §. XXX. pag. 21. Constantinum quoque Magnum pontem saxeum Danubio imposuisse, ripasque et hinc inde constructa castella junxisse, non ex Cedreno tantum, sed et fusius ex Niceph. Callisto L. 7. c 49. probari potest.

Scilicet maxima Imperatorum cura erat, cum in navibus securitas Imperii, in his Danubii limitibus verteretur, ut singulis annis tot veteres lusoriae repararentur, vel tot novae aedificarentur, quod luculenter patet ex unica Lege jam citata Tit. XVII. libr. VII. *Cod. Theodos.* quam Imperatores Honorius et Theodosius A. A Constanti Magistro militum per Thrachicas (leg Thracias) dedere. Hanc navium aedificandarum curam apud Athenienses ad Senatum quingentorum pertinentem, extollit in *Androtiana Demosthenes*, et Pericles ipsis Auctor fuerat, ut viginti quotannis aedificarentur; hinc *Vlpianus* pariter testatur, quod et apud Romanos vix Reipublicae amans quis habitus fuerit, qui non singularem curam aedificandarum navium gessisset.

Innotuit etiam hoc Imperatorum orientalium in lusoriis Danubii procurandis studium, CAROLO Imperatori

 nostro

noſtro, tot belli, tot pacis artibus ſapientiſſimo, idcoque aeternitate digniſſimo, quo certe nihil majus, nihil auguſtius orbis terrarum nunc alit et habet. Hinc ſuſcipiendo contra Infideles nuper bello, haud minimam curarum partem in claſſe Danubiali expediunda poſuit, ratus, inde ſuaviſſimos victoriae fructus, in advehendo exercitui commeatu, explorandisque hoſtium conatibus, percipi poſſe. *Annuit immenſa DEI bonitas, tantasque curas AVGVSTISSIMI CAESARIS, Patriae Patris Indulgentisſimi, internecina paene Saracenorum clade, nuperrime beavit.*

Nec ſine fauſtisſimo omine factum reor, quod, dum omne, qua late patet, Imperium Romano-Germanicum, imo univerſus orbis Chriſtianus, ob Natalem *LEOPOLDI, AVGVSTISSIMI INFANTIS,* non ſibi ſolum, ſed, mundo geniti, gaudiis adhuc exultat, et ut, diſcuſſo nunc orbitatis metu, orbis aeternitati perennitatem Glorioſiſſimi Stemmatis aequare velit DEVS T. O. M. laeto pioque voto precatur; laetiſſime hoc Auſtriaco Aſtro exoriente, in truces Thracas Scythasque ſacrilegos Chriſtianus armaretur exercitus, caſtra moveret, denique hoſtes ſub illo belli fulmine, et tutelari Auguſtae Domus Genio, *EVGENIO* Principe, Duce fortiſſimo, adoriretur et vinceret. Poſt atrociſſimam enim pugnam, vix viſis Turcarum copiis commiſſam, ſupremi Numinis auſpicio, cui immortales ideo gratias dicunt boni omnes, tot millibus ſuorum deſideratis, relictis caſtris ſplendidiſſimis, omnique apparatu bellico, hoſtes capeſſere fugam ſalutemque feralem in Savi Iſtrique fluentis quaerere coacti ſunt. Sic Imperatorum Maximus frangit tumentem Boſporum;

Victor-

Victorque submittit superbum
AVSTRIACO solio tyrannum.

EVGENIVSque, tanquam MARS VINDEX,

mox tropaea,
E Geticis repetita castris,
Gente Germana volucri
Trans Scythiam Tanaimque

proferet et plantabit. Fugit nempe, oriente Sole Austriae novo, astrorum cohors, barbaricaque pallescit Cynthia,

INFANTIS tenerum nescia ferre jubar.

Quis hoc sine DEI Providentia singulari factum credat? Vix ullum reperies, qui exinde non auspicatissima capiat auguria, de hac caelo demissa Progenie Diisque simillimo Principe.

Nec me venturi fallent praesagia: habendus
Ipse tamen magnos maximus inter avos.
AVSTRIADVM *fortuna novum ni parturit orbem,*
Augusto angustus Principe mundus erit.

Erit praeterea (laete ominor) victoria haec instrumentum sequentis, et TVORVM, AVGVSTISSIME CAESAR, PATRIAE PATER Clementissime, auspiciorum consors, FILIVS, SERENISSIMVS ARCHIDVX LEOPOLDVS, vitae suae dies per victorias numerabit, ut jure summo EXVPERATOR OMN. GENT. BARBAR. dici queas, quod nominis Constantino Magno tribuit nummus apud Cl. Valentium in Numism. max. Modul. pag. 250. Sic *AVSTRIAE Erit Imperare Orienti Vniverso,* cum socia-

fociata Hadriacae sali Reginae classe, fracta Getarum terra marique vi, per Hellespontum Pontumque Euxinum, quo ruunt Danubii undae, ad exterminandam gentem impiam foedifragamque irruet, palmasque et laureas AVSTRIACAS cumulatis victoriis nulla seculorum diuturnitate marcescentes, aeternasque efficiet. Sic de aeternitate Augustissimae Domus, bonorum Imperii civium quisque auguratur. Siquidem *AVSTRIA Erit In Orbe Vltima.*

AEmula nam coelo, nunquam casura manebit;
Aut si casura est, tunc simul astra cadent.

Haec, DAFNES occasione usus, ominor, atque Deo immortali humillima vota persolvens, ardentissimas ad eundem preces fundo, ut hoc ipso adhuc anno victricia Augustissimi CAROLI nostri arma in viciniam collocentur Dafnes, atque e CONSTANTINIANA fiat DAFNE CAROLINA.



CVRAE SECVNDAE.

RElegenti mihi Dissertatiunculae hujus plagulas, occurrunt, quae adhuc adjici posse videbantur: hinc messe facta, spicilegium venire oportet; quod B.L. non fore ingratum, totus confido. P.9. lin.20. adde: Clarissim. Boxhornius Nehalenniam Deam Zeelandiae propriam, ibique cultam asserit, quod pluribus illustrat Cl. Blancardus in Collect. Medic. Physicis Part.I. Cent. III. Observ.XI. pag. 182. seqq. Accedit tamen Reinesii sententiae Excell. Braunius in Select. Sacr. Libr. I. Exercit. VII. §.XXI. et Nehalenniam ita Syriace Deam fluviorum a voce נהלין Nehalin, fluviis, dictam credit, plurimaque occasione Jariboli, fontium fluviorumque Dei, huc facientia more suo, id est, doctissime cumulat Vir vere πολυμαθέστατος, Palatinatus Patriae suae Decus splendidissimum.

Derceto Ascalonitarum Dea cum ad Nereidas pertineat, nescio quo fato, typothetae e fugitiva schedula se subduxerit. De hac pag. 16. lin. 25. attexere ne graveris sequentia: *Salaciae Veniliae* vel Nereidum classi accensenda Assyria illa *Derceto* Ascalonitarum. Haec Atergatis est, a qua Syriae locus, cujus 2. Maccab. XII. v. 26. nomen obtinuit Atergation; quam Deam Hesychius corrupte Ἀτλαγάθην nominat. Diodorus Siculus eam depinxit L. 2. facie mulierem, et toto alias corpore piscem. Lucianus de Dea Syria,

O vo-

vocat spectaculum plane peregrinum, altera quidem parte mulierem, altera vero, quantum a femoribus ad imos pedes protenditur, in piscem desinens. Ovidius L. IV. Met. v. 43. de illa canit:

De te, Babylonia, narrat
Derceti, quam versa, sqvamis velantibus artus
Stagna Palaestini credunt coluisse figura.

His, lucem majorem afferunt Nummi praecipue Ascalonitarum, in quorum vicinia illustre Deae hujus Syriae templum, teste Diodoro Siculo l. c. extabat. Sic apud Eminentissimum Cardinalem Norisium de Epoch. Syro-Macedonum Diss. V. cap. 4. §. 1. nummus exstat e ditissimo Cimeliarchio Comitis de Lazara, in cujus antica parte (vid. Tab. VIII. n. 1. 2.) Inscriptio Graeca latine redditur. Imperat. Caes. M. Aurelius Antoninus: in aversa legitur: ACKAΛΩ. AKT. Ascalo. Ann. CCCXXI. estque numisma M. Antonini Elagabali; in eadem vero parte exhibetur sub Syria Dea Semiramis, Assyriorum Regina Imperii conditrix, sinistrâ coronam (concham interpretatur Cl. Va-[illegible]ius) tenens, cum matre Derceto, cujus squamosae caudae [illegible]it. Alter nummus Severi est, cui pretium addit nomen praeter morem imperatoris ibidem scalptum A. K. Λ. C. CEOYH. Imperator Caesar Lucius Septimius Severus: et retrorsum: ACKAΛ. AT. Ascalo. A. CCCI. In hoc nummo Derceto diverso situ exprimitur, ac in altero Elagabali, pedibus nempe e piscosa alvo prodeuntibus; pedes quippe humanos ipsi tribuit Berosus; tenet praeterea Semiramis sive Salacia Venilia dextra columbam, cum in altero typo coronam proferat. R. P. Harduinus in addendis ad Nummos Colon. p. 566. de illo Severi nummo scribit: *Palladem is praefert cum noctua*; cum revera Venerem prodat marinam sive caelestem, sub columbae effigie Deae instar cultam, si Diodoro Siculo credimus. Id clarius

rius discimus ex Platone Ebraeorum, Philone apud Euſeb. Praep. Ev. L. 8. c. 5. qui narrat: Cum Hieroſolyma ſacrificandi cauſa pergeret, Aſcalonem veniſſe, ubi magnam columbarum multitudinem videns admirabatur, interrogantique ipſi, quamobrem eae aves omnia paene loca illa occupaſſent, reſponſum fuit: lege apud eos columbarum eſum eſſe prohibitum, ne videlicet Deos ſuos devoraſſe viderentur. Finxit praeterea fabuloſa Antiquitas, hanc marinam Venerem ſive Deam Syriam Atergatim, per columbae fotum ex ovo excluſam fuiſſe. Sic enim Lucius Ampelius ad Macrin. *Dicitur et Euphratis fluvio ovo piſcis columba dies aſſediſſe plurimos, et excluſiſſe Deam benignam et miſericordem hominibus ad bonam vitam.* Quod ſi Dagonem (quem Nereum vel Neptunum aut Deum marinum figuraſſe Cl. Stukius de Antiquit. convivalib. Ariaemontanus, Tremellius aliique volunt) et Derceto, Marina Venus, Nereis, humidi exindeque fluentis nutritionis Parentes a Mythologis credantur, ac Germanica vox Nehren/ nutrire, inde nomen trahat, ut alibi jam innuimus: certe fabula illa de Nereidis ſive marinae Veneris ex ovo per columbae fotum excluſione, originem debet vel male intellectae, vel depravatae creationis Hiſtoriae, in qua Spiritus Sanctus מרחפת ut avis, κατὰ τὴν εἰκονα ἐποαζύσης ὀρνιθος, ut loquitur Baſilius Hom. 2. in Hex. ut avis excluſura pullos, incubuiſſe emphatice refertur. Semiramidem quoque Syriae Deae nomine cultam eſſe, Athenagoras refert, qui inſuper addit: propter Dercetum columbas et Semiramidem honorant Syri; in columbam enim mutata eſt mulier, ut nugatur Cteſias. Haec Athenagoras Legat. pro Chriſtian. p. 138. Edit Sheldon. Derceto haec Aſcalonitarum Dea ideo maxime culta, quod huic urbi navale in proximo extitiſſet litore, mercaturae maxime commodum; hoc navale dictum fuiſ-

 ſe

se Majumam Ascalonis, sicut Gazae portus Majuma Gazae dictus, probare nititur Purpuratorum eruditissimus Norisius l. c. Majuma vero Syriace aquam significari tradit consultissimus Criticorum Jac. Gothofredus ad leg. 2. de Majum. libr. 15. Cod. Theodos. Praecipuam argumenti vim de Majuma Ascalonis sumit Norisius ex Synodo Hierosolymitana sub Johanne Patriarcha, inserta Actioni V Synodi C Pnae sub Menna, ubi inter Palaestinae Episcopos recensentur, Cyrillus Gazensium, et Procopius Majumae Gazae, itemque Antonius Ascalonis, et Stephanus Episcopus Majumae Ascalonis. Sed si notitiam Episcopatuum Patriarchatus Hierosolymitani in Geographia sacra R. P. Caroli a St. Paulo cum Animadvers. L. Holstenii Edit. Amsterod. Anno 1711. in Fol. reg. inspiciamus, Gazae, Majumae et Ascalonis diversi et distincti sunt Episcopi: in Tabula quoque Geographica, Gaza, Majuma et Ascalon distincta a se invicem loca. Vbi probe quoque notandum, Ascalonis novam civitatem IV. parasangis abesse a veteri, teste Benjamino Tudelensi in Itinerar. p. 51. Edit. l' Empereur. Doctiss. Rivinus Majumam conventum populi esse credidit, cui praetores urbis ludos in navibus dabant, id quod pluribus haud proletariis argumentis probare conatur in diss. de Majumis, Maicampis et Roncaliis insert. Syntagm. Rarior. differt. variar. e Museo Graevii. Forte ludi hi Veneri marinae vel Dercetus instituti in urbe Ascalon, sicut Dagonis ludi Asdodi instituti. Sed minime erravero, si crederem, Dagonem et Dercetum, sive mavis Dercetonem, a diversis cultam civitatibus, esse unum eandemque Deum Deamque, praesertim cum Stoici Diis omnibus Deabusque utrumque adscribant sexum. Hinc Jupiter ἀρσενόθηλυς (mas et foemina,) idem nempe Jupiter et Juno, propterea que imberbis, hoc est ἄξυρος, qui non raditur, sive

ut

ut Servius habet, ἄνευ ξυρῦ (sine novacula) inde Anxuris nomen, ubi colebatur. Hinc Bacchus et Baccha, Lunus et Luna. Affert istud ex Laevino Macrobius Saturn. libr 3. c. 9. Venerem igitur almam adorans, sive foemina sive mas est. Sic Veneris et Fortunae barbatae effigies. Hesychius πωγωνίαν ἄνδρα τὴν θεὸν ἐσχηματίσθαι ἐν κύπρῳ. Deam viri barbati figura exhiberi in Cypro. Vid. Reverendiss. Huetius Demonstrat. Evangelica prop. IV. cap. X. §. 3. p. 247. seqq. Quid mirum igitur, Asdodi Nereum virili forma sub Dagonis, Nereidis Ascalone Dercetus nomine sub foeminina effigie cultam. Qui plura de his Syriis Diis marinis scire desiderat, adeat Generosum Palladis togatae sagataeque armigerum, Seldenum, Dietericum Antiquit. Bibl. p. 343. seqq. imprimis solertissimum Auctorem operis splendidissimi, artificiosissimi Goeree manu tot figuris aeneis illustrati, Belgice Inscripti; Joodse Oudheden en voorbereydselen tot de Byblische Wysheid. Libr. X. Art. 9. p. 1366. seqq.

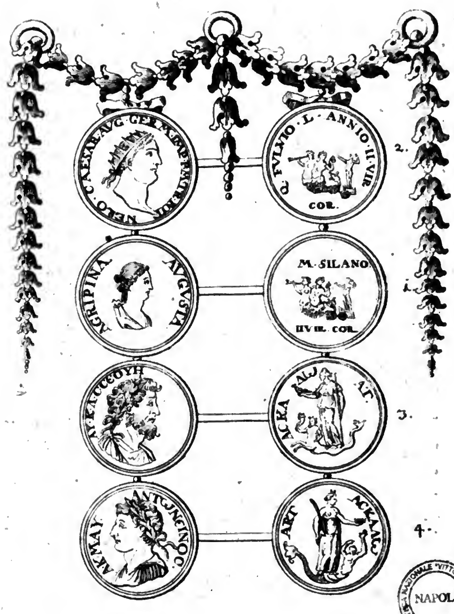
P. 17. lin. 4. Sic Ἰάνειρα memoratur apud Hesiod. Theogon. v. 356. Excell. Braunius loc. cit. melius putaret legendum esse, ἰάνειρα fluvialis, ab Hebraeorum יאר jor fluvius: ineptiunt enim graeculi grammatici, qui hoc nominis deducunt ex ἴα sola, et ἀνὴρ Vir, scilicet quae sola animo virum imitatur, ut habet Georgius Pasor in Indic. Vocabul. Hesiod.

Ad pag. 21. lin. 14. Nereidi concham sonacem inflanti addi potest Nereidum una tibiam inflans, juncta Tritoni cum buccino ad currum triumfalem nudae Veneris Pelagiae Anadyomenes dictae, e maris spuma genitae: Nummus est Agrippinae, quam Corinthii adulantes signarunt, quasi alteram Venerem forma excellentem. Haec enim tutelaris urbis hujus Dea, quam in Cenchris altero urbis navali colebant, teste Pausania in Corinth. Tres nummi, ejusdem typi si-

gnati Agrippinae (Tab. VIII. n. et 4.) repertu dantur apud Excell. Valentium in Numism. aereis Imper. in Colon. Munic. et Vrbibus jure Latio donatis, duumviris a quibus cusi sunt distincti. Primus Q. Fulvio L. Annio II. Viris; secundus Q. Fulv. Flacco II. Viro. Tertius M. Silano duumviro. Extat quoque Nummus Neronis eodem typo a Corinthiis primis Imperii ejus temporibus percussus, cum is maxime matrem venerabatur, ut narrat Suetonius in Nerone cap. 9. *Matri summam omnium rerum publicarum privatarumque permisit.* Comparet hoc in nummo Agrippina, instar Veneris Anodyomenis ita cognominatae, quod ex mari exiret, an ipsi Augustae adulantes Corinthii, quod Nero filius Tabulam alteram Veneris Anadyomenes substituerit in locum illius erasae, quam olim Augustus in delubro Divi Julii patris dedicaverat, qua de Tabula Plinius libr. 35.

Ad pag. 59. lin. 9. Probabile est, Exercitum, quem prope Ormuzium aurae candentis in arenosis desertis afflatu suffocatum periisse scribit doctiss. Mundius de Aur. vital. p. m. 11. vento hoc Badsamur deletum esse.

Ad pag. 93. lin 22. Litem de Constantinensi et Cirtensi Episcopo diremit Eminentiss. Noris. Censura in Not. Garner. ad Synod. Epist. p. 30. Est et Constantina urbs Phoeniciae, de qua Eusebius libr. IV. de Vit. Constant. *Innumera Deorum simulacra in ignem conjecta fuisse in Vrbe quadam Phoenicum, quae Imperatoris nomine appellatur.* Sozomenus libr. II. cap. 4. eadem referens ait: *Simili etiam de causa Constantinam urbem Phoeniciae Imperatoris nomine appellatam cognovi.* Cum in subscriptione Epistolae Synodicae Episcoporum Phoeniciae maritimae ad Leonem Aug. 3. par. Concilii Chalcedonensis n. 37. postremo loco legatur Atticus Episcopus Aradiae Constantiae, credit Eminentissimus Cardinalis Norisius legendum


Q. FULVIO · L · ANNIO · II VIR
COR.
2.
AGRIPINA AVGVSTA
M · SILANO
II VIR. COR.
1.
3.
4.

dum eſſe, Aradi Conſtantinae. Aradus locus ille, cujus mentio Ezechiel. cap. V. v. 11. cap. VI. v. 5. ſic dictus ab nono inter XI. filios Chaananis Geneſ. cap. X. Ante Conſtantini tempora tamen extitiſſe urbes, hoc inſignitas nomine, probat locus Stephani Byzant. Νικηφόριον, οὕτως ἡ κωνϛαντίνα ἡ περὶ ἐδέσσαν πόλις. Suidas eadem ex Stephano repetit. Extat Nummus Hadriani cum Inſcriptione: COLONIA NICEPH. CONS. Colonia Nicephoria Conſtantina. Illuſtr. Mediobarba, qui nummum p. 185. in medium protulit; cum figura togata, bobus ac vexillo, qui deductae Coloniae indices et typi, aliter legit: COLONIA NIC. PH. COND. Colonia Nicopolis. Philippus condidit, creditque ad Nicopolim ad Iſtrum inter Doroſtorum, et Odeſſum, teſte Ammiano Libr. XXVII. referri poſſe, in vicinia Daphnes noſtrae Conſtantinianae. Sed haud contemnendis rationibus Harduinus de Numm. antiq. Colon. Nicephorio in Praefectura Meſopotamiae vendicat, a quo Jovi inde nomen Nicephorii, ex Spartiani in Hadriano teſtimonio. Comparet hic Jupiter in nummo Gordiani Pii a Nicephoriis cuſus, ſedens, dextra victoriam, ſiniſtra haſtam tenens, pro pedibus Aquila. Sed nihil hae Conſtantinae omnes ad Conſtantinianam Daphnen.

Caeterum cum fato ſingulari quodam nihil fere incontaminatum a Typographis nunc prodeat, hoc quoque opuſculum erratis deturpatum eſſe, maxime cum inſtantes premerent Francofurtenſes nundinae, haud ambigo. Sphalmata igitur Typothetae et Calcographi in Tabula ſeptima, correctioni et candori Tuo B. L. permitto, et ut conatibus porro meis favere velis obnixe rogito. Vale.

:):o:(:

29 f 80.